lor ; am văzut încă arîndu-se cu ajutorul cămilei și am văzut șiruri de tractoare ; am văzut vechile locuințe ale felahilor și noile case în stil arab ale cooperatorilor ; am văzut femei țesînd parcă de sute de ani covoare renumite și am văzut expoziții ale Oficiului național al artizanatului. În aceste zile, presa și televiziunea tunisiană au devenit o tribună pentru popularizarea experienței cooperativelor agricole și artizanale de diferite tipuri. Mișcarea pentru crearea cooperativelor este singura direcție spre viitor a satului tunisian — s-a subliniat în repetate rînduri.

Directorul general al Oficiului de valorificare a văii rîului Medjerba, din golful aluvionar situat în nordul țării, ne-a menționat importanța experienței acestui organism. Oficiul dispune de 300 000 de hectare, din care 70 000 sînt terenuri irigabile. Aici se urmărește crearea unui sistem de agricultură intensivă, cu o producție multilaterală, care să permită, încă în 1975, sporirea de aproape cinci ori a veniturilor de pe terenurile din zona pămînturilor irigate și, totodată, stabilirea unui mare număr de familii nomade, ceea ce va duce la triplarea populației în această regiune în următorii șapte ani.

Industriei tunisiene i se potrivește întru totul cuvîntul **nouă.** Chimia, siderurgia, mineritul sînt astăzi ramuri care numără cel mult cîțiva ani. În regiunea Gafsa, am văzut nisipul roșu curmat de prospectări petroliere. Pe harta industrială a țării, exploatarea petrolului (cifrele sînt deocamdată modeste), începută acum doi ani după descoperirea zăcămintelor de la El Borma, a adăugat o sursă importantă de energie și, totodată, un nou capitol de venituri în bugetul țării. Pe lista exportatorilor de petrol a apărut anul acesta numele Tunisiei, a cărei producție a depășit 2 000 000 de tone ; consumul intern este de 700 000 de tone și, după declarații pe care ni le-au făcut oficialitățile economiei, se speră într-o producție de 3—4 milioane tone în 1968. Pentru exploatarea petrolului a fost formată, cu participarea concernului E.N.I., o societate italo-tunisiană. Pentru finanțarea unor obiective ale planului de patru ani (1965—1968), s-a făcut apel la investițiile de capital străin (vest-european și american), care completează în proporție de 50 la sută sau mai puțin participarea statului tunisian la valorificarea unor resurse naționale. Pînă la sfîrșitul programului decenal (1961—1971), se scontează că Tunisia va putea acoperi singură bugetul investițiilor sale economice.

„Comerțul invizibil" își găsește, astăzi, în Tunisia, cea mai recentă ilustrare. În ultimii doi ani, un veritabil Eldorado al turismului a dezvăluit Europei și Americii plajele, nisipurile și oazele dăruite din plin acestui ținut. De la 15 000 de turiști, acum cîțiva ani, cifra a sărtat în 1966 la aproape un sfert de milion de turiști ; ei au la dispoziție zeci de hoteluri de nivel internațional, implîntate în dunele deșertului sau pe malul mediteranean. Directoarea Centrului Național de Turism ne-a furnizat date care oglindesc importanta contribuție a turismului la venitul național (în prezent, aceasta este de aproximativ 150 de dolari pe cap de locuitor, ceea ce corespunde mediei grupului de țări în curs de dezvoltare.) Industria hotelieră tunisiană este o adevărată mixtură a formelor de proprietate existente în momentul de față în economia tunisiană : sectorul de stat (care, prin pozițiile importante deținute în

→

Habib BURGHIBA

președintele Republicii Tunisia

despre:

- politica actuală a Tunisiei
- dezvoltarea relațiilor româno-tunisiene

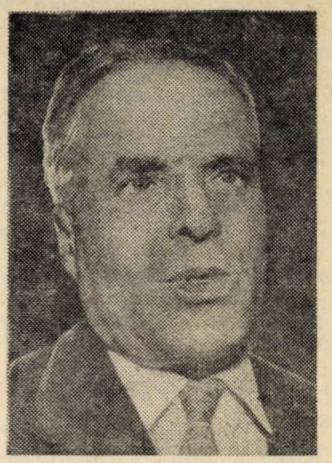

Președintele Republicii Tunisia, Habib Burghiba, a primit delegația de ziariști români care vizitează Tunisia. Președintele s-a întreținut cordial cu ziariștii români și a răspuns la întrebările puse de Nicolae Puicea, redactor-șef la Agerpres, și Cristian Popișteanu, șef de secție la revista „Lumea".

Șeful statului tunisian a expus pe larg principalele trăsături ale politicii actuale a Tunisiei, subliniind etapele parcurse de poporul tunisian în lupta sa pentru eliberare de sub dominația colonială și eforturile depuse în prezent pentru consolidarea independenței naționale, transformările care au loc în construcția socială, economică și culturală a Tunisiei.

În continuare, președintele a vorbit despre semnificația apropiatei vizite în Tunisia a președintelui Consiliului de Stat al României, Chivu Stoica, în cadrul dezvoltării relațiilor de prietenie dintre cele două țări. Excelența sa a spus : „Sînt foarte bucuros că îmi oferiți prilejul să transmit prin dv. expresia întregii simpatii pe care o am față de poporul român, de care ne simțim legați prin vechi afinități, prin lupta pe care am dus-o pentru libertatea națională și independență. Vreau să vă exprim, totodată, sentimentele noastre de admirație pentru eforturile depuse și pentru rezultatele obținute de România în ultimii 20 de ani. Acestea fac un exemplu din țara dv., ea bucurîndu-se de independență deplină. Noi știm ce s-a înfăptuit pentru dezvoltarea poporului român, pentru punerea în valoare a bogățiilor țării. Salutăm de asemenea dorința sinceră a poporului român de cooperare loială, prietenească. Pentru toate acestea, considerăm că există numeroase rațiuni comune de a ne afla în același front. Sperăm că vom colabora în lupta extrem de grea împotriva subdezvoltării, pentru ridicarea și progresul omului. Sperăm că, bineînțeles alături și de alte țări, poporul român, care are o bogată experiență, se va găsi alături de noi. Vă asigur că poporul tunisian are o deosebită stimă față de opera României, atît în ceea ce privește cucerirea independenței cît și în domeniul înfăptuirilor economice, pentru contribuția pe care România o aduce în prezent la slăbirea încordării internaționale. Această contribuție înlesnește înțelegerea între popoare, contactele economice și politice desfășurate în scopul împiedicării împărțirii Europei în tabere opuse, pentru lichidarea barierelor artificiale în cadrul aceluiași continent. Apreciez toate acestea pentru că ele constituie într-un anumit fel propriile noastre obiective. Tunisia a fost de-a lungul întregii sale istorii un loc al apropierii, prieteniei și cooperării".

Solicitat să expună punctul de vedere al guvernului tunisian în ce privește principiile după care Tunisia se călăuzește în relațiile dintre state, Habib Burghiba a declarat între altele : „Nu dorim să fim sateliții nimănui, sau să fim dominați de cineva. Aceasta numim noi nealiniere. Considerăm că principiul care trebuie să stea la baza relațiilor internaționale este respectul independenței fiecărei țări, al problemelor și opțiunilor sale, care sînt adesea rezultatul și consecințele propriilor sale realități geografice și istorice. Independența, respectarea suveranității și intereselor reciproce, cooperarea și prietenia între popoare sînt principii sănătoase ale relațiilor internaționale. În acest sens, contactele permit cunoașterea reciprocă, stima reciprocă. Iată de ce cred că vizita președintelui Chivu Stoica este o contribuție importantă la întărirea acestei înțelegeri și stime prin contacte directe. Vizita în Tunisia a președintelui Chivu Stoica și vizita pe care o voi face în România, permit să apreciem că sîntem pe un drum bun și că acționînd astfel vom spori înțelegerea și colaborarea noastră, care este nu numai în interesul celor două popoare, ci, de asemenea, în interesul cooperării și păcii în lume".

La sfîrșitul convorbirii, președintele Burghiba a relevat încă o dată atenția pe care Tunisia o acordă intensificării relațiilor cu România. „Prin intermediul dv. — a încheiat șeful statului tunisian — adresez cele mai bune urări poporului român".

industrie, agricultură, finanțe și credit, comerț, tinde să-și lărgească sfera de acțiune), sectorul capitalist privat tunisian, mica producție de mărfuri și, în sfîrșit, capitalul străin.

Vorbindu-ne despre problemele țării, conducătorii tunisieni au insistat asupra etapei de experiență prin care trec toate domeniile importante în care au loc prefaceri. Este o precizare esențială pentru a înțelege fizionomia specifică a acestei țări independente, al cărei popor tinde cu ardoare să biruie dificultățile subdezvoltării și să-și modeleze propriile entități sociale, economice, politice, religioase, potrivit cu cadențele contemporane.

Un element predominant și o metaforă

Elementul predominant al peisajului uman, citadin sau rural în Tunisia îl formează tineretul. Este una din cele mai tinere națiuni din lume după vîrsta locuitorilor ei : peste un milion de cetățeni (din 4 milioane și jumătate) sub 20 de ani. Mi-au fost furnizate multe date care arată întreaga importanță acordată de stat cerințelor educației (mai mult de 25 la sută din bugetul național). Dar nu era nevoie de cifre. Am întîlnit, de la Tunis pînă departe în Sahara, mii și mii de copii pentru care școala înseamnă zi de zi o adevărată sărbătoare. Am fost în case ale tineretului, care îngăduie o dezvoltare complexă, cultural-artistică și sportivă, pentru sute de mii de tineri ; am văzut cursuri serale de alfabetizare în care muncitorii stăteau așezați cuminți în bănci și am întîlnit cîțiva candidați la bacalaureat discutînd matematici superioare. „Un tînăr cu licență este un adevărat rege pentru economia țării" — expresia aparține unuia dintre interlocutorii tunisieni și ea exprimă stringența nevoii de cadre care se resimte în toate domeniile de activitate. Universitatea din Tunis — la care au ținut cursuri și profesori români — pregătește în prezent peste 7 000 de specialiști anual ; un număr egal de specialiști este format în străinătate. E însă insuficient față de necesitățile țării.

Evocînd tineretul Tunisiei, nu pot să nu amintesc despre cei peste 7 000 de orfani crescuți în 26 de orășele, multe dintre ele reamenajate în foste cazărmi coloniale, prin grija statului tunisian. Cred că și vîrsta locuitorilor explică de ce în Tunisia, deși am văzut încă suficiente semne ale unei vieți de demult, n-am întîlnit pasivitate și inerție.

Vorbindu-ne despre politica externă tunisiană și despre mobilurile ei, Habib Burghiba-junior spunea că principala ei rațiune decurge din efortul constructiv pentru modernizarea unei țări străvechi, care și-a dobîndit sentimentul demnității naționale. „Prin căutarea soluțiilor specifice realităților tunisiene în mersul nostru înainte, spunea ministrul de externe, noi credem că dăm întreaga semnificație noțiunii și conținutului independenței naționale. Răspunzători față de tînăra generație, pe care căutăm s-o integrăm operei de transformare a vechilor structuri, noi muncim și rezultatele strădaniilor din primul deceniu de la proclamarea independenței arată modul în care Tunisia își caută locul în caravana progresului".

Este poate metafora cea mai potrivită pentru impresiile și gîndurile pe care ni le-au sugerat numeroasele întîlniri cu locurile și oamenii din această țară, în care acum înflorește caisul.

Tunis, 31 ianuarie

SCRISORI DIN LONDRA

Richard CLEMENTS
redactor șef al revistei „Tribune"

Sondajul european întîmpină opoziție

Ce așteaptă guvernul britanic să obțină de pe urma noului său demers ? De ce încearcă din nou să fie primit într-o organizație politică și economică europeană care cu numai cîțiva ani în urmă își atrăgea din partea lui Harold Wilson mai degrabă insulte decît elogii?

În cadrul guvernului laburist există în mod cert un grup mare și puternic care se consideră „european". Membrii lui provin în special din aripa de dreapta și de centru a partidului laburist. Unii sînt de părere că o nouă grupare europeană — Anglia plus cei șase — va juca un rol auxiliar în raport cu alianța atlantică, în timp ce alții, de asemenea favorabili intrării în C.E.E., manifestă mai multă simpatie față de dorința lui de Gaulle de a face din Europa occidentală o forță independentă de S.U.A. Se poate presupune însă că un factor decisiv l-a constituit sprijinul de care se bucură ideea intrării în C.E.E. în cercurile industriale britanice.

Aceasta ar explica faptul că pînă în prezent Wilson a prezentat obișnuitele argumente economice în favoarea intrării Marii Britanii. Argumentarea este aproximativ următoarea : industria britanică a fost apărată prea multă vreme de concurența externă. În cadrul Pieței comune, ea ar fi nevoită să se modernizeze, în loc să se mulțumească pur și simplu să vorbească despre necesitatea de a face acest lucru. De asemenea, balanța de plăți a Marii Britanii, care înregistrează un deficit cronic, s-ar îmbunătăți dacă am reuși să exportăm mai mult pe piața crescîndă a Europei occidentale.

Dar, în mod semnificativ, Wilson și-a exprimat de asemenea părerea că Piața comună trebuie să fie lărgită. Se știe că pe cînd era lider al opoziției, el a fost asociat la un grup din partidul laburist care se pronunța pentru o „Europă mai largă". Acest grup de parlamentari a cerut o extindere a Pieței comune conformă cu frontierele reale ale Europei și care să nu se oprească la obișnuitele granițe ale războiului rece. Wilson își menține oare aceste păreri, sau este hotărît să ducă Marea Britanie în „mica" Europă ? Vom vedea în lunile următoare.

Între timp, opinia publică britanică este tot mai conștientă că Piața comună are atît un sens politic cît și un sens economic și în țară se întărește convingerea că prin intrarea Marii Britanii se urmărește constituirea unei contraponderi la atitudinile independente și „antiamericane" ale generalului de Gaulle. Dacă acest lucru este adevărat, se poate considera drept cert că generalul de Gaulle nu va saluta intrarea în C.E.E. a unei țări pornite să combată linia sa politică generală.

Un schimb de scrisori polemice apărute recent în ziarul *Times* a dovedit cristalizarea acestei situații. O scrisoare trimisă de Emanuel Shinwell, președintele grupului parlamentar laburist și adversar permanent al intrării Marii Britanii în C.E.E., este deosebit de semnificativă.

Shinwell îl critică pe autorul unei scrisori apărute anterior în *Times*, lordul Gladwyn, unul din principalii adepți ai intrării Marii Britanii în C.E.E. „Poate că lordul Gladwyn și prietenii săi, inclusiv Confederația Industriilor Britanice și interesele financiare din City, ar face mai bine să-și consacre priceperea sarcinii de a crea un spirit nou în industria britanică în loc să urmărească supremația (vest)-europeană în sfera politică" — scrie Shinwell.

Observația lui Shinwell atinge esența problemei. Guvernul — arată el — se află în fața unor grave dificultăți economice cărora îi este tot mai greu

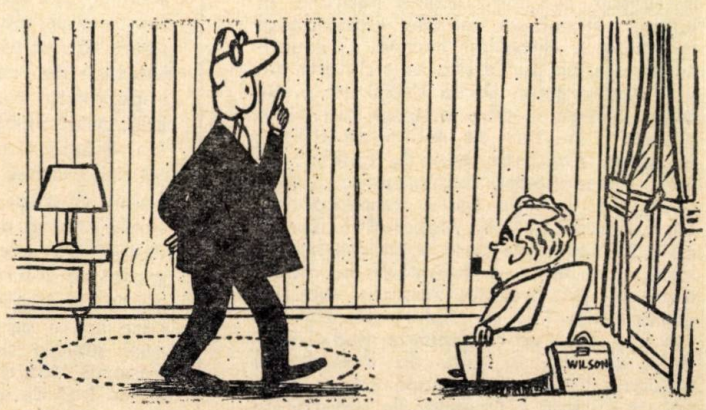

Lăsați adresa, o să vă dăm răspunsul în scris...

(Din **Combat**, Paris)

să le facă față. Revenirea la practici economice ortodoxe, așa cum au arătat măsurile deflaționiste aspre din iulie 1966, dovedește că guvernul laburist nu a luat suficiente măsuri pentru a scăpa de ciclul avîntului și declinului economic. În aceste condiții, demersul „european" al lui Wilson apare ca o diversiune pe frontul economic. (Există o incontestabilă ambiguitate în poziția guvernului britanic, de vreme ce scepticilor englezi li se afirmă că Piața comună va ajuta economia britanică să se însănătoșească, iar scepticilor din capitalele vest-europene li se spune că economia britanică este destul de sănătoasă pentru ca să nu constituie o povară pentru C.E.E.)

Opoziția la aderarea Marii Britanii la Piața comună nu a fost abandonată nici acum, cînd cele două călătorii ale premierului Wilson (cea de a treia, la Bruxelles, a început marți) au confirmat fermitatea hotărîrii sale.

Săptămîna trecută, Shinwell a amenințat că va părăsi funcția de președinte al grupului parlamentar laburist dacă guvernul nu va ține seama de opoziția laburistă față de C.E.E. Incidentul creat de Shinwell incomodează evident guvernul aflat în plină campanie pe continent, și un ziar se întreba chiar, dacă nu cumva Shinwell nu și-a ales cu grijă momentul intervenției sale.

Tot ca o acțiune de frînare poate fi privită și insistența cu care la conferința anuală a Uniunii naționale a fermierilor mai mulți vorbitori (inclusiv președintele Uniunii, G. T. Williams) au stăruit asupra regimului special de care agricultura britanică ar avea nevoie, cel puțin în primii ani după aderarea la C.E.E.

Ponderea tuturor acestor rezerve și obiecții față de aderarea la Piața comună nu trebuie subestimată. În mod deosebit, în această perioadă, cînd negocierile întreprinse de premierul Wilson sînt în plină desfășurare, ele pot să-și dovedească eficacitatea, chiar dacă nu prin efectul persuasiv asupra primului ministru : se știe că „lipsa de pregătire psihologică a Marii Britanii pentru aderarea la C.E.E." a constituit și în trecut un argument pentru cei care se opuneau admiterii unui nou membru în această organizație.

Londra, 30 ianuarie

John GRITTEN

În disputa oțelului, filibusterul conservator a eșuat

Săptămîna trecută, după aproape șase luni de examinare în Camera Comunelor, proiectul de lege pentru naționalizarea majorității industriei siderurgice britanice a trecut încă un obstacol important și urmează să fie dezbătut acum în Camera Lorzilor. Nici un proiect de lege din istoria Parlamentului britanic nu a avut nevoie de o perioadă de timp atît de îndelungată pentru a trece prin așa-zisa „fază de comitet".

În ciuda puternicei controverse în legătură cu problema naționalizării oțelului, care se desfășoară încă din 1945, cînd a fost introdusă pentru prima oară de guvernul laburist, această ultimă măsură s-a bucurat de relativ puțină publicitate. Atenția presei britanice s-a concentrat mai mult asupra conflictului care a izbucnit în aceeași zi între președintele grupului parlamentar laburist, Emanuel Shinwell, și colegii săi în legătură cu o problemă tehnică referitoare la sprijinul ministrului afacerilor externe, George Brown, pentru Piața comună.

De fapt, cele două probleme nu sînt cu totul lipsite de legătură între ele, întrucît efectul pe care l-ar avea naționalizarea industriei siderurgice a Marii Britanii asupra șanselor ei de a fi primită în Piața Comună a fost invocat ca argument decisiv de oratorii opoziției conservatoare în cursul dezbaterii din Camera Comunelor, înainte de adoptarea proiectului de lege cu 306 voturi contra 220 — o majoritate de 86 de voturi.

Anthony Barber, care a condus atacul conservatorilor, a declarat : „Tocmai în momentul în care primul ministru face avansuri președintelui de Gaulle, guvernul urmărește măsuri care nu concordă cu practica Comunității europene a cărbunelui și oțelului". Barber a adăugat că proiectul de lege va reduce capacitatea de concurență a Marii Britanii, va submina încrederea în străinătate și „va îngreuna intrarea noastră în Europa".

În Marea Britanie există aproximativ 300 de firme producătoare de fier și oțel, din care 14 controlează peste 90 la sută din capacitatea de producție a oțelului brut. Primul guvern laburist de după război abia a reușit să adopte un proiect de lege pentru naționalizarea a 92 din aceste firme, după care a fost înlăturat de la putere, iar guvernul conservator care l-a urmat a deznaționalizat industria în 1953. O singură firmă a rămas sub controlul guvernului.

Așa cum au subliniat adesea adepții naționalizării, de la acea dată producția de oțel a Marii Britanii a crescut numai pe jumătate atît de repede ca aceea a restului lumii, în ciuda faptului că în această ramură industrială au fost pompate fonduri de aproximativ 400 milioane lire sterline din banii contribuabililor britanici. De fapt, industria britanică a fost chiar nevoită să importe oțel, deseori la prețuri mari.

De la venirea la putere a celui de-al doilea guvern laburist de după război, în 1964, conservatorii au luptat din răsputeri pentru a împiedica reîncadrarea industriei oțelului în sectorul public al „economiei mixte", potrivit expresiei folosite de economiștii laburiști. Atunci cînd actualul guvern laburist, după multe presiuni exercitate de membrii de rînd ai partidului laburist și mișcării sindicale, a publicat la 1 mai 1965 o Carte Albă cu privire la naționalizarea industriei siderurgice, unul din fruntașii conservatori, Iain Macleod, a promis „o luptă parlamentară înverșunată" împotriva ei. A urmat ceea ce peste Atlantic se numește „filibuster" : conservatorii au prezentat peste 500 de amendamente la proiect și comitetul înființat în baza procedurii parlamentare normale pentru a se ocupa de aceste amendamente a ținut deseori ședințe pînă în zorii zilei, uneori cîte trei nopți pe săptămînă. Pe culoarele Camerei Comunelor au fost instalate paturi de campanie pentru deputații epuizați. După ședințele de noapte, comitetul își relua deliberările peste numai cîteva ore, în cursul zilei.

Dar opoziția față de proiectul de lege al guvernului nu s-a limitat la conservatori. Pe lîngă doi deputați laburiști de dreapta oarecum excentrici, clauzele cu privire la despăgubiri din proiectul de lege inițial au fost atacate mai ales de stînga partidului. Ian Mikardo a declarat că este „cu totul absurd" să se acorde celor 14 firme producătoare de fier și oțel, urmînd a fi naționalizate, despăgubiri de aproximativ 550 milioane lire sterline ; el și colegii săi și-au exprimat părerea că suma de 300 milioane lire sterline ar fi suficientă.

Întrucît s-au făcut auzite critici energice la adresa lipsei de control al muncitorilor în alte industrii naționalizate, ministrul energiei, Richard Marsh, a declarat săptămîna trecută în Camera Comunelor că în noua lege va fi înscris „dreptul reprezentanților muncitorilor de a participa la stabilirea viitorului industriei lor".

Se pare însă că această măsură urmărește, de fapt, să-i asocieze pe muncitori la concedierile, reducerile de program și celelalte măsuri neplăcute care vor reveni în mod cert organismelor de stat create prin lege. De altfel, tot Marsh a spus : „Anul viitor va fi o perioadă grea pentru industrie și rezultatele inițiale Corporației naționale a oțelului ar putea fi destul de dezamăgitoare".

În prezent, proiectul de lege cu privire la naționalizare urmează să fie prezentat Camerei Lorzilor. Este neîndoielnic că, în cazul în care Camera Lorzilor încearcă să aducă proiectului noi amendamente, Camera Comunelor va restabili clauzele inițiale, așa cum are dreptul s-o facă în baza constituției.

Dar chiar și după aprobarea proiectului de către regină, vor trebui să treacă 36 de zile înainte de preluarea concretă a celor 14 firme.

Londra, 31 ianuarie

Cinci miliarde de cărți pe an

Dumitru TRANCĂ

director general al Centralei editurilor și difuzării cărții

Ritmul și proporțiile impresionante înregistrate de actuala producție mondială de carte se explică printr-un complex de factori economici și social-politici care constituie atît cadrul dezvoltării cît și stimulentul acesteia. O nouă hartă a lumii, dezvoltarea generală a tehnicii, a mijloacelor de informare și culturalizare, progresele înregistrate pe plan mondial în domeniul alfabetizării, amplele preocupări de culturalizare pe plan național și contribuția organismelor internaționale la circulația culturii, lărgirea contactelor internaționale și a schimburilor materiale și culturale au contribuit la un puternic avînt al activității editoriale pe întregul glob.

1 150 000 000 DE ADULȚI ȘTIUTORI DE CARTE

Rolul cărții depinde, evident, de gradul de alfabetizare a populației pămîntului. Cu toate că numărul adulților știutori de carte a crescut între 1950—1960 de la 900 de milioane la 1 150 de milioane, se înregistrează concomitent (după Unesco Statistical Yearbook 1965) și o creștere a numărului de analfabeți adulți, de la 700 de milioane la 740 milioane, întrucît sporul mondial de populație adultă a crescut și el. Deși se înregistrează o diminuare a procentului mondial de analfabeți adulți de la 44 la sută la 39 la sută, numărul absolut al acestora a rămas aproape constant, iar repartiția lui inegală pe zone geografice menține o situație gravă, uneori tragică în anumite țări.

Producția și consumul mondial de carte prezintă mari inegalități și disproporții, cu tot progresul înregistrat. Statisticile mondiale arată o creștere a consumului de hîrtie destinat în principal tipăririi cărților, de la 8,6 milioane tone metrice în 1954 la 16,6 milioane tone metrice în 1964 (statisticile în materie editorială nu pot fi aduse la zi), ceea ce înseamnă atît o sporire a numărului de titluri publicate cît și mai ales a tirajelor. O tendință demnă de semnalat în repartiția consumului de hîrtie pe zone geografice o constituie creșterea spectaculoasă a acestuia, în Africa cu 242 la sută și în Asia cu 512 la sută (în numai zece ani).

În 1960 s-au publicat în toată lumea 364 000 de titluri, iar în 1964, 408 000 de titluri ; din aceste cifre se poate vedea cît de colosal este efortul de gîndire umană materializat în carte, cîtă diversitate de teme și cît de mare este spiritul creator al omenirii într-un singur an. Dacă am considera constant numai pe următorii cinci ani numărul de titluri realizat în 1964, am ajunge la 2 milioane !

45 la sută din numărul de titluri produse în 1964 în întreaga lume au apărut însă în Europa. Poate constitui o mîndrie pentru europeni, dar și un motiv de îngrijorare față de situația cărții în alte continente cu populație numeroasă. 10 țări (U.R.S.S., S.U.A., Anglia, Republica Federală a Germaniei, Japonia, Spania, Franța, India etc.) au produs, în 1964, 59,6 la sută din numărul total de titluri publicate în întreaga lume.

CARTEA DE BUZUNAR : TIRAJE SPECTACULOASE

Deși nu există date exacte asupra tirajului mondial, creșterea consumului mondial de hîrtie atestă incontestabil o sporire a tirajelor în general. R. E. Barker aprecia că în 1964 tirajul total al cărților publicate în întreaga lume se ridica la 5 miliarde de exemplare, dar R. Escarpit, pornind de la alt tiraj mediu, ajungea pentru același an la numai 2,5 miliarde. O adevărată revoluție în domeniul producției mondiale de carte s-a produs însă prin introducerea unui nou tip de carte — cartea de buzunar. Ieftină, portabilă, atrăgător prezentată, această carte a înregistrat și înregistrează tiraje uriașe, aproape de neconceput. În 1960, după unele date, s-au vîndut în S.U.A. cîte un milion de exemplare pe zi din acest gen de lucrări, cunoscute sub numele de „paperback" sau „livre de poche". Ele înregistrează la primul tiraj 100—200 000 de exemplare. În țări cu o populație relativ mică, cum este țara noastră, de pildă, o singură ediție de „Poezii" de Mihail Eminescu a înregistrat în B.P.T. 200 000 de exemplare.

Concepția culturală în editarea cărții de buzunar trebuie să primeze față de interesele comerciale, căci nu e important să publici în tiraje spectaculoase, ci efectele culturale ale publicării să fie spectaculoase, în sensul pozitiv al cuvîntului. Această tendință, devenită dominantă în producția mondială de carte, deși se referă mai mult la beletristică și aventuri, poate fi constatată și în alte domenii : cartea de artă, știința popularizată, ghidurile, istoria etc. Interesant de constatat că, în ceea ce privește numărul de titluri, cartea literară reprezintă în ansamblul producției mondiale 22,8 la sută în 1962 (dar și aici 56 la sută din întreaga producție este grupată în numai nouă țări). Procesul de generalizare a accesului la carte are efecte pozitive asupra răspîndirii culturii în mase. El nu a putut fi realizat însă pînă cînd condițiile tehnice și dezvoltarea învățămîntului n-au permis producerea unor tiraje mari care sînt ieftine pentru populație și profitabile pentru editori. În ansamblul cărții mondiale domină însă cartea scumpă, știut fiind că tirajele mici la lucrările de specialitate sau care necesită condiții grafice deosebite atrag după sine prețuri de vînzare mari.

40 000 DE TITLURI TRADUSE ÎNTR-UN SINGUR AN

O caracteristică a producției mondiale actuale de carte o constituie larga ei circulație atît prin import-export, schimburi interbibliotecare, cît și prin traduceri și coeditări.

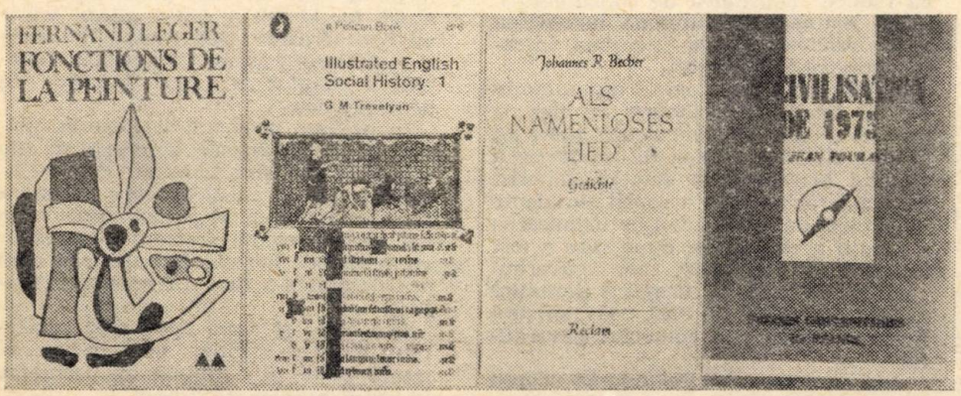

Literatură, artă și filozofie, sfaturi practice și istorie, medicină și cărți polițiste tipărite în ediții ieftine și de mare tiraj : cartea de buzunar cucerește în toată lumea un public din ce în ce mai larg

Biblioteca pentru toți : Alecsandri în seria veche, și Eminescu — într-o ediție recentă, de 200 000 de exemplare

Uriașa diversitate a limbilor vorbite pe pămînt a dus la necesitatea traducerilor, pentru a se asigura o circulație a marilor valori ale culturii în pături mai largi. Firește că acest procedeu este foarte vechi, dar proporțiile la care s-a ajuns azi depășesc tot ce s-a realizat vreodată, avînd perspective de dezvoltare foarte mari. Este suficient să amintim că 9 la sută din producția mondială de titluri pe anul 1964 reprezintă traducerile. 50 la sută din numărul de traduceri (18 920 titluri) sînt lucrări beletristice. Numărul cel mai mare de traduceri îl înregistrează Biblia (228), Lenin (202), Shakespeare (192), Jules Verne (128), Lev Tolstoi (112), Marx (93), Engels (83) etc.

Din limba engleză continuă să se traducă cel mai mult; apoi din franceză, rusă, germană, italiană etc.

În ceea ce privește gustul și interesul publicului, cu toate oscilațiile și diferențele legate de limbi, grad de cultură, zone geografice, vîrste și specific cultural, se pot constata unele tendințe noi, unele accentuări în materie de preferințe. Memoriile, cărțile de călătorie, aventurile trăite, experiențele riscante, descoperirile, într-un cuvînt, autenticul, se bucură de un public tot mai mare. Pe de altă parte, se observă că mai ales tineretul manifestă interes pentru anticipația științifică, pentru problemele viitorului și aventură. O altă tendință pronunțată în preferințele publicului se dovedește a fi literatura enciclopedică pentru toate vîrstele și gradele de cultură.

ROMÂNIA : 570 DE MILIOANE DE CĂRȚI ÎN 10 ANI

Examinînd tendințele actuale ale producției mondiale de carte în ceea ce au mai caracteristic și pozitiv, putem constata că unele se regăsesc și în tendințele producției actuale de carte din țara noastră. Într-un singur deceniu, în România au fost editate peste 570 de milioane de cărți. Peste 24 000 000 de exemplare de manuale școlare sînt difuzate gratuit în fiecare an.

Numai în anul 1965 în țara noastră au fost editate 8 422 titluri. În raport cu producția anului 1966, producția noastră editorială poate fi situată pe locul 12—13 în lume. Paralel cu această circulație tot mai intensă pe care o înregistrează cartea românească, sporește și prestigiul internațional al culturii scrise românești.

Astfel, în ultimii 20 de ani circa 1 500 de titluri românești au apărut în 47 de țări. Eminescu a fost tradus, în același răstimp, în 16 limbi străine, Creangă în 21, Caragiale în 28, Sadoveanu în 44. Lucrări ale specialiștilor români în domeniul științei și tehnicii au fost traduse în Anglia, Bulgaria, Franța, U.R.S.S., S.U.A., Spania, Ungaria etc.

O dată cu răspîndirea fără precedent în rîndul maselor, cartea românească se bucură de un prestigiu crescînd pe plan internațional, cucerind aprecieri elogioase la marile expoziții și tîrguri internaționale, ca cele de la Leipzig, Tokio, Belgrad, Frankfurt pe Main, Varșovia, Washington, Plovdiv, Paris, Roma, Moscova, Bologna și fiind obiectul unor tranzacții comerciale din ce în ce mai importante. Publicarea în țara noastră a unor lucrări reprezentative, direct în limbile engleză, rusă, franceză, germană, spaniolă, asigură un coeficient sporit al exportului românesc de carte și al difuzării culturii noastre.

SCRISOARE DIN ZAGREB

Un for reprezentativ al culturii iugoslave

Academia iugoslavă de științe și arte din Zagreb, al cărei centenar a fost celebrat spre sfîrșitul anului trecut, a jucat un mare rol în istoria culturii iugoslave. Răsfoind filele îngălbenite ale documentelor Academiei, observăm că ideea unei societăți cu caracter științific exista încă de la începutul deceniului al patrulea al secolului IX. Ea nu a putut fi însă realizată decît mult mai tîrziu. Ideea unei Academii cu reședința la Zagreb, vizînd și un scop politic: unirea slavilor din sud, precum și — implicit — unificarea limbii, a emis-o pentru prima dată episcopul Strošsmayer, în 1860. În anul 1866 a luat ființă *Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti* (titlu în care cuvîntul „iugoslav" nu figurează întîmplător) — cu sediul la Zagreb. În 1868 a fost înființată și arhiva Academiei, care dispune azi de zeci de mii de manuscrise, iar în 1884 a fost inaugurată Galeria de Artă, care avea să facă achiziții excepționale: Fra Angelico, Tintoretto, Veronese, pictură olandeză, flamandă etc. Marele sculptor Ivan Mestrović s-a numărat printre membrii acestei Academii.

Activitatea Academiei iugoslave de științe și arte din Zagreb poate fi împărțită în trei perioade: de la înființare pînă la sfîrșitul primului război mondial — faza de afirmare și de luptă pentru independența națională a popoarelor iugoslave; apoi faza dintre cele două războaie mondiale (în anii ocupației fasciste regimul lui Ante Pavelić a desființat-o de fapt, transformînd-o în așa-numita Academie croată, 1941); în fine, perioada de după eliberare, cînd activitatea Academiei a luat o mare dezvoltare, cooperînd cu toate forțele intelectuale și științifice ale țării. Astfel, Academia din Zagreb își vede împlinită vocația de a participa la opera de înfrățire și de dezvoltare social-economică și culturală a popoarelor Iugoslaviei.

Academia iugoslavă de științe și arte din Zagreb are în prezent opt secțiuni, cu 34 de instituții științifice adiacente, dintre care 19 autonome, ca bunăoară renumitele Institute adriatice din Zagreb și Rijeka, cele istorice din Zagreb și Dubrovnik, Institutul de biologie marină din Rovinj, cel de lingvistică din Zagreb.

Începînd din 1880, Academia a tipărit monumentalul *Dicționar al limbii sîrbo-croate (Rjecnik)*; ea editează publicații periodice de mare circulație internațională: *Rad* (începînd din 1866), *Monumenta Spectantia Historiam Slovarum Meridionalium* (din 1868), *Starine* (din 1869), *Djela* (din 1882) etc.

Cu prilejul centenarului Academiei a fost editat un volum omagial de studii dedicat acestui înalt for de cultură (sub conducerea acad. Marijan Matković). A fost emisă, totodată, o medalie comemorativă, creată de sculptorul Vanja Radauš, membru al Academiei, reprezentîndu-i pe Iosip Juraj Strošsmayer, ctitorul Academiei, și pe Franjo Rački, primul ei președinte. Ample expoziții, etalînd documente prețioase, au marcat evenimentul: „Începuturile vieții academice", „Activitatea Academiei în domeniul cercetărilor paleolitice, mezolitice și neolitice pe teritoriul Croației", „Sculptura și ornamentația arhitecturală în Croația și Dalmația în sec. IX—XV", „Arta în Dalmația din epoca preistorică pînă la Renaștere" etc. A fost deschisă, de asemenea, o expoziție de opere editate de Academie.

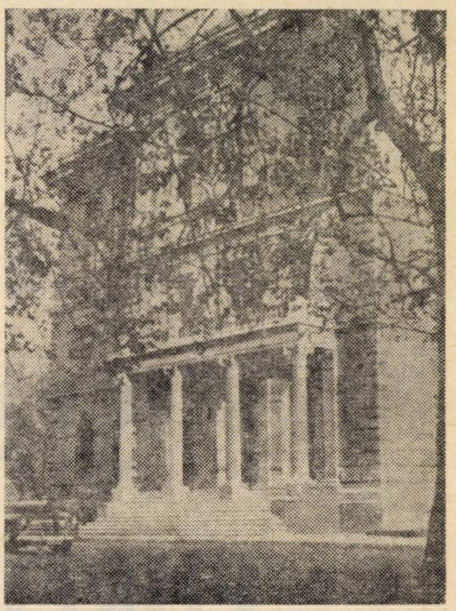

Sediul Academiei iugoslave de științe și arte din Zagreb

Luînd cuvîntul la festivitățile Centenarului, președintele I. B. Tito a subliniat meritele înaltei instituții științifice, aducînd un omagiu fondatorilor ei: „Ideea lor că numai uniți iugoslavii pot să-și croiască drumul spre un viitor luminos — a spus tovarășul Tito — ne pătrunde azi și pe noi, cînd construim o orînduire socială nouă".

Înalte foruri de știință și cultură din numeroase țări au adus salutul lor Academiei din Zagreb. La festivități a participat și o delegație română, compusă din acad. Miron Nicolescu, președintele Academiei Republicii Socialiste România, și acad. Al. Rosetti, membru de onoare al Academiei din Zagreb.

Sărbătorirea Centenarului Academiei de științe și arte din Zagreb a avut semnificația unui eveniment al culturii iugoslave.

Prof. univ. dr. Radu FLORA

Zagreb, ianuarie

RELAȚIILE ȘI COOPERAREA ÎNTRE STATELE EUROPENE

Redacția revistei LUMEA s-a adresat unor personalități marcante ale vieții politice europene cu rugămintea de a răspunde la următoarele întrebări:

1. În ultima vreme se manifestă o accentuare a tendințelor și inițiativelor pentru dezvoltarea relațiilor de cooperare între țările europene indiferent de orînduirea lor social-politică. Pe ce căi considerați că ar trebui dus mai departe acest efort comun, și cu ce perspective?

2. Cum apreciați contribuția pe care cele două țări ale noastre au adus-o și o pot aduce în continuare la cauza securității europene?

3. Care este rolul contactelor politice, al schimburilor comerciale, culturale, științifice pentru o mai bună cunoaștere reciprocă a popoarelor europene și pentru dezvoltarea unui climat de destindere?

Publicăm, începînd din acest număr, răspunsurile primite de redacție.

Ivan BAȘEV

ministrul afacerilor externe al Republicii Populare Bulgaria

Ivan Başev este membru al C.C. al Partidului Comunist Bulgar și deputat. S-a născut în anul 1916, la Sofia. A absolvit studii juridice superioare. Pentru activitate revoluționară în timpul războiului a fost arestat și trimis într-un lagăr de concentrare (1943). După 9 septembrie 1944 a fost redactor la ziarul Narodna Mladej. Între 1946 și 1951 activează în cadrul Federației Mondiale a Tineretului Democrat la Paris. După întoarcerea sa în Bulgaria devine secretar al C.C. al Uniunii Tineretului Popular Dimitrovist. Ulterior i se încredințează funcții de răspundere în cadrul Ministerului Învățămîntului și Culturii. Din luna aprilie 1962 este adjunct al ministrului afacerilor externe, iar din luna noiembrie a aceluiași an ministru al afacerilor externe.

1.3. Tendințele manifestate în ultima vreme spre îmbunătățirea relațiilor și dezvoltarea colaborării între o serie de țări europene sînt primite cu o mare satisfacție de către Republica Populară Bulgaria. Călăuzindu-se după politica de coexistență pașnică, guvernul bulgar sprijină activ, în limitele posibilităților sale, consolidarea acestor tendințe care contribuie la micșorarea încordării pe continentul european, la lărgirea colaborării reciproc avantajoase între țările europene, la asigurarea păcii și securității în Europa.

Pentru realizarea acestor țeluri, o importanță deosebită o are Declarația de la București, din 5 iulie 1966, elaborată în comun și adoptată de statele participante la Tratatul de la Varșovia. După cum se știe, acest document a fost primit cu aprobare nu numai de către popoarele Europei, ci și în întreaga lume. El a trezit un larg ecou în rîndul cercurilor oficiale, al opiniei publice și al presei din țările europene. Faptul este firesc întrucît asigurarea securității europene reprezintă o sarcină arzătoare și urgentă, dictată de interesele cele mai vitale ale popoarelor europene. Declarația formulează tocmai măsurile și căile concrete pentru soluționarea acestei probleme.

Guvernul R. P. Bulgaria consideră că trebuie depuse eforturi maxime pentru înfăptuirea propunerilor cuprinse în Declarația de la București. Se înțelege că trebuie să fie examinate cu atenție și acele propuneri, ale altor țări europene, care pornesc de la năzuința sinceră spre lichidarea definitivă a rămășițelor „războiului rece" și urmăresc statornicirea unei atmosfere de încredere și înțelegere între popoarele europene.

Pentru realizarea unui progres pe calea întăririi păcii și securității pe continentul nostru, un rol important îl joacă contactele politice la toate nivelurile. Ele permit ca, pe calea celui mai larg schimb de păreri, să se precizeze mai bine pozițiile și punctele de vedere ale diferitelor țări în problemele internaționale, să se depună eforturi pentru apropierea acestora.

În momentul de față, cînd, ca urmare a escaladării neîntrerupte a agresiunii americane în Vietnam, situația internațională s-a agravat, existînd posibilitatea unor consecințe primejdioase și pentru pacea în Europa, capătă o importanță și mai mare contactele dintre conducătorii de stat și de guvern, colaborarea egală în drepturi între statele europene, statornicirea și întărirea unor relații normale între Est și Vest.

Paralel cu aceasta, eforturile comune ale tuturor statelor europene pentru lărgirea schimburilor științifice, culturale și, îndeosebi, a celor economice, pe baza egalității și avantajului reciproc, vor contribui în mod considerabil la crearea unei atmosfere de încredere și înțelegere crescîndă pe continentul nostru. După cum se știe, în acest spirit este con-

cepută și rezoluția celei de-a XX-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U., din 21 decembrie 1965, cu privire la acțiuni pe plan regional, îndreptate spre îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate dintre statele europene cu sisteme sociale și politice diferite.

Firește, problemele diferite și complexe din Europa nu pot fi soluționate într-o zi sau două, însă nu încape îndoială că înfăptuirea în comun a unor măsuri politice, economice, culturale concrete precum și a altor măsuri și contacte reprezintă un prim pas spre acest obiectiv al nostru mai mare și mai îndepărtat.

2. Republica Populară Bulgaria și Republica Socialistă România — două țări socialiste frățești — își întăresc continuu prietenia și dezvoltă colaborarea reciprocă în toate domeniile vieții. Noi relevăm cu satisfacție că întîlnirile și convorbiriile care au avut loc, de cîteva ori, între Todor Jivkov, prim-secretar al C.C. al P.C.B., președinte al Consiliului de Miniștri al R. P. Bulgaria, și Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., în ultimii doi ani, au ridicat această colaborare pe o treaptă nouă și mai înaltă.

În același timp, cele două țări ale noastre, împreună cu alte țări socialiste europene, participă la Organizația Tratatului de la Varșovia care, creată ca urmare a existenței grupării militare agresive N.A.T.O., are scopuri pur defensive și constituie o garanție trainică pentru asigurarea păcii și securității în Europa și în lumea întreagă.

Ducînd în mod consecvent o politică de pace, Republica Populară Bulgaria și Republica Socialistă România au acordat întotdeauna o importanță deosebită problemei securității europene și au depus eforturi perseverente pe calea rezolvării ei. În această direcție, o contribuție deosebit de importantă o constituie Declarația de la București amintită mai sus, la a cărei elaborare și-au dat contribuția și guvernele celor două țări. Noi considerăm că înfăptuirea măsurilor propuse în Declarație, măsuri care se întemeiază pe realitatea concretă a continentului european după cel de-al doilea război mondial și, în primul rînd, pe recunoașterea intangibilității frontierelor stabilite și a existenței celor două state germane — Republica Democrată Germană și Republica Federală a Germaniei — precum și excluderea posibilității ca Germania occidentală să obțină accesul la arma nucleară, sub orice formă, acțiunile pentru micșorarea încordării războinice etc. — toate acestea pot să deschidă calea pentru crearea unor garanții trainice ale păcii și securității în Europa.

Această sarcină poate să fie considerabil ușurată și de dezvoltarea între toate statele europene a unor relații de bună vecinătate, bazate pe principiile independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și ale avantajului reciproc, respectiv pe principiul leninist al coexistenței pașnice între țările cu orînduiri de stat și sociale diferite. Țările socialiste, inclusiv Republica Populară Bulgaria, au demonstrat pînă în prezent în numeroase rînduri că sînt gata să colaboreze în această direcție. Iar rezultatele sînt evidente. În ultimii doi ani, de pildă, s-a înregistrat un progres — se înțelege, într-o măsură diferită — în relațiile țării noastre cu Franța, Anglia, Italia, Austria, țările scandinave și alte țări, s-a lărgit colaborarea noastră reciprocă în domeniul economiei, culturii, turismului etc.

Deosebit de importantă este contribuția celor două țări ale noastre în Balcani. Atît Republica Populară Bulgaria cît și Republica Socialistă România depun mari eforturi pentru triumful relațiilor de bună vecinătate și al înțelegerii între țările balcanice, pentru transformarea regiunii Balcanilor și a Mării Negre într-o zonă a păcii și prieteniei între popoare. În această ordine de idei, putem cita normalizarea relațiilor bulgaro-grecești prin semnarea, în 1964, a 12 acorduri în baza cărora au fost reglementate problemele în suspensie și litigioase dintre cele două țări în domeniul comerțului, transportului, comunicațiilor, schimbului cultural, turismului etc. Pe de altă parte, s-au îmbunătățit și se îmbunătățesc relațiile R. P. Bulgaria și cu un alt vecin din sud — Turcia.

Ca urmare a îmbunătățirii climatului în Balcani s-au creat posibilități favorabile pentru dezvoltarea unei colaborări balcanice multilaterale. Pornind de la cele realizate, se impune concluzia că stabilirea și dezvoltarea unor relații de bună vecinătate între statele europene cu sisteme sociale diferite pot și trebuie să ducă la relații economice și culturale mai active între ele, ceea ce va contribui la dezvoltarea încrederii și a respectului reciproc precum și la întărirea păcii și securității în Europa și în întreaga lume.

Ahti KARJALAINEN

ministrul de externe al Finlandei

Ahti Karjalainen este membru al parlamentului și aparține partidului agrarian. S-a născut în 1923, la Hirvensalmi. A absolvit facultatea în 1946 ; în 1959 a obținut titlul de doctor în științe politice. Între 1947—1950 a fost secretarul pentru informații al partidului agrarian, iar în 1950—1956 — secretarul primului ministru. Ministru adjunct de finanțe în 1957—1958 ; membru al consiliului de administrație al Băncii Finlandei, din 1958. Ministru al industriei și comerțului (1959—1961) ; ministru de externe 1961—1962. Prim-ministru în perioada 1962—1963, apoi din nou ministru de externe în guvernele Virolainen (1964—1966) și în actualul guvern condus de Rafael Paasio.

1. 2. Pînă nu de mult, o opinie larg răspîndită în Europa și în alte părți era aceea că este aproape imposibilă coexistența pașnică între țările cu sisteme social-politice diferite. Din fericire, o atitudine nouă, mai realistă, a devenit din ce în ce mai larg acceptată. A fost înțeles faptul că necesitățile esențiale ale națiunilor sînt aceleași, chiar dacă sistemele sociale diferă. Cooperarea în diverse domenii este necesară bunăstării popoarelor. Noi, finlandezii, am constatat aceasta în numeroase ocazii, cu rezultate pe deplin pozitive.

Comerțul internațional constituie una din formele cele mai firești ale relațiilor între popoare. De multe ori comerțul a deschis calea spre alte forme de cooperare. Este în interesul nostru, al tuturor, să promovăm liberalizarea comerțului trecînd peste obstacolele ridicate de granițe și de deosebirile de sistem social. Cooperarea pașnică între națiuni și state este țelul a cărui atingere reprezintă o condiție vitală pentru viitorul omenirii. Acest rezultat nu poate fi realizat decît printr-un efort hotărît.

Un pas înainte, în contextul cooperării concrete pe continentul european, a fost făcut în cursul recentei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U., atunci cînd miniștrii de externe a nouă țări europene s-au întrunit la New York pentru a discuta măsuri practice urmărind îmbunătățirea și dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate între statele europene cu sisteme sociale diferite.

Doresc să exprim sincere felicitări României, din a cărei inițiativă a fost adoptată la O.N.U. cu un an înainte o rezoluție în acest sens. Finlanda, care s-a numărat printre coautorii rezoluției inițiate de România, dorește să facă tot ce depinde de ea pentru a asigura aplicarea continuă în practică a rezoluției. Firește, nu dorim să lăsăm neutilizat nici un prilej de a contribui pe cît ne este posibil la reducerea încordării și conflictelor care mai există în Europa și alte regiuni.

3. Consider contactele personale între oamenii de stat din diferite țări ca un factor care influențează pozitiv climatul politic general. Asemenea prilejuri pentru un schimb de idei cuprinzător servesc la îndepărtarea neînțelegerilor, la crearea și întărirea legăturilor de prietenie și cooperare între țări. Întrunirile între reprezentanți ai întreprinderilor comerciale, între oamenii de știință și cultură constituie de asemenea un domeniu important al cooperării. Asemenea contacte ne ajută să înțelegem că avem cu toții de soluționat numeroase probleme de aceeași natură și că este necesar să ne ajutăm reciproc. Toate contactele pașnice — de la întîlnirile la nivel înalt pînă la turismul obișnuit — creează noi ocazii pentru o mai bună înțelegere între națiuni, înțelegere care constituie o necesitate esențială în Europa.

În acest spirit consider deosebit de binevenită ocazia de a vizita România în februarie 1967, în calitate de ministru de externe al Finlandei. Sînt sigur că schimbul de vizite între Finlanda și România astfel început se va dovedi foarte util țărilor noastre și, de asemenea, altor țări. În Finlanda, această vizită este așteptată cu cel mai mare interes.

Rupert LOCKWOOD

corespondentul pentru Europa al ziarului australian „Tribune"

„Spre Vietnam, prin Australia, pentru douăzeci de dolari"

Articol scris pentru LUMEA

Într-un spectacol de revistă prezentat la Melbourne, europenii dornici să emigreze în Australia sînt avertizați cu umor : „Imigranți, puteți pleca în Vietnam prin Australia pentru 20 de dolari !"

Guvernul australian oferă imigranților europeni un bilet de călătorie în Australia și dreptul de a se stabili în această țară în schimbul sumei de numai 20 de dolari. Este o imigrație subvenționată de contribuabilii australieni, deoarece costul normal al transportului unui european în Australia este de aproximativ 400 de dolari cu vaporul și 600—700 de dolari cu avionul.

În trecut, un stimulent special pentru europenii care imigrau în Australia (unde forța lor de muncă este necesară în mine și hidrocentrale) îl constituia faptul că Australia era departe de crizele endemice și amenințările de război din vechea Europă, că Australia de la antipozi — ca să folosim limbajul broșurilor de propagandă pentru imigrare ale guvernului de la Canberra — era o țară în care „oamenii puteau să trăiască, să muncească, să se căsătorească și să-și întemeieze familii în pace, prosperitate și securitate".

Din 1947 pînă în 1964, aproximativ 2 000 000 de oameni au răspuns la apelurile guvernului australian și au imigrat în pașnica și îndepărtata Australie — pe socoteala contribuabililor australieni (exceptînd taxa nominală de 20 de dolari). În 1965, cînd Australia a început să participe în mod activ la intervenția S.U.A. în Vietnam, europenii care intenționau să imigreze și-au exprimat îngrijorarea că fiii lor ar putea fi recrutați și trimiși în junglele vietnameze.

Dornic să mențină afluxul de imigranți europeni pentru dezvoltarea industriilor și minelor din țară, guvernul australian a dat asigurările cele mai solemne că bărbații născuți în străinătate nu vor fi recrutați în forțele armate. Mai mult, ministrul armatei, William McMahon, a recunoscut că ar fi ilegal să se recruteze bărbații născuți în străinătate. La 17 noiembrie 1964, el declara în parlament : „În virtutea normelor dreptului internațional, străinii nu fac și nu pot face serviciul militar în forțele armate ale altor țări fără consimțămîntul guvernului lor... Dorim imigranți și nu vrem să jignim guvernele țărilor din care vin ei".

La rîndul său, primul ministru din acea perioadă, sir Robert Menzies, a promis în mod clar în parlament, la 11 noiembrie 1964, că imigranții nu vor fi recrutați în mod obligatoriu, nici măcar pentru serviciul militar pe teritoriul Australiei. „Nu li se va impune această obligație atît timp cît sînt străini" — a adăugat Menzies.

Dar Pentagonul dorea noi efective pentru prăpastia fără fund a războiului din Vietnam, și atît Washingtonul cît și Canberra au considerat că, în situația în care australienii născuți în țară ar fi recrutați pentru a fi trimiși în Vietnam, în timp ce slujbele lor ar fi ocupate de imigranți din Europa care nu ar fi obligați să lupte, în Australia s-ar produce fricțiuni și dezbinări rasiale. Astfel, la începutul acestui an, guvernul Holt de la Canberra a început să recruteze pentru Vietnam atît imigranți cît și australieni de baștină, încălcîndu-și angajamentele că nu va proceda astfel. Imigranții au fost recrutați în armată, indiferent dacă deveniseră cetățeni australieni „naturalizați" sau dacă rămăseseră cetățeni ai țărilor europene. Tineri imigranți, provenind din Grecia, Italia, R. F. a Germaniei și din alte țări figurează pe lista victimelor „australiene" ale războiului din Vietnam, unde Australia are efective de 4 500 de oameni, sporite în ultima vreme la 6 000 și urmînd să atingă o cifră și mai mare.

George Zangalis, un purtător de cuvînt al grecilor din Melbourne, a declarat : „Recrutînd cu sila chiar și imigranți nenaturalizați, primul ministru Holt a dat o puternică lovitură imigranților și năzuinței lor de pace. În realitate, el i-a înșelat". După cum a reamintit Zangalis, pentru a atrage mai mulți oameni în Australia, primul ministru Holt declarase că „aceasta este țara reconstrucției pașnice, departe de distrugerile războiului și de mizeria economică".

Guvernele grec și italian au protestat energic la Canberra împotriva recrutării cetățenilor lor pentru războiul din Vietnam iar guvernele olandez, vest-german și alte țări occidentale și-au exprimat la rîndul lor dezaprobarea.

Imigranții europeni în Australia au arătat clar că sînt gata să apere Australia împotriva unui eventual atac, dar că se opun cu hotărîre recrutării lor în forța de invazie din Vietnam condusă de S.U.A. La Sydney, Melbourne, Adelaide și în alte orașe acționează comitete de imigranți împotriva recrutării pentru Vietnam. Ele organizează mitinguri, adresează petiții guvernului și folosesc alte forme de protest. Tot mai mulți imigranți recurg la acțiunea finală de protest : ei părăsesc Australia înapoindu-se în țările lor. Tineri greci afirmă că primesc scrisori în care părinții lor le cer să se înapoieze în Grecia pentru a nu fi trimiși în Vietnam.

Ziarul local din orașul minier Wonthaggi, situat în apropiere de Melbourne, a relatat că imigrantul britanic Des Pugh și soția sa se înapoiază în Anglia cu opt din cei nouă fii ai lor „pentru a-i scăpa de Vietnam". Al nouălea fiu, cel mai mare, a primit deja ordin de recrutare. „Nu am adus pe lume nouă băieți pentru a ucide sau a fi uciși într-un război care trebuie să înceteze — a declarat Pugh presei atunci cînd a anunțat apropiata înapoiere a familiei sale în Anglia. Războiul dus de S.U.A. în Vietnam nu este un război just. Este un război crud, inutil".

În ultimii ani, procentajul imigranților care s-au înapoiat în țările lor de origine a reprezentat aproximativ 7 la sută din numărul anual al noilor sosiți din Europa. Dar în 1965, cînd a devenit vizibil că guvernul intenționează să recruteze imigranți pentru Vietnam, procentajul plecărilor din rîndul noilor sosiți a crescut la 11,3 la sută. Procentul plecărilor în 1966 nu a fost încă anunțat, dar se crede că a crescut atît de mult încît guvernul și numeroși patroni sînt alarmați. La unele întreprinderi ale marilor monopoluri, ca „General Motors", firma americană care produce automobile în Australia, „The American Smelting and Refining Co." și alte firme metalurgice americane, „Broken Hill Proprietary Company" (monopol siderurgic proprietate australiană), precum și la diferite concerne de construcții, imigranții din Europa reprezintă majoritatea forței de muncă. Recrutarea imigranților pentru războiul din Vietnam amenință să reducă numărul brațelor de muncă provenite din străinătate.

Pentagonul nu poate obține trupe pentru războiul din Vietnam direct din Marea Britanie, Grecia, Italia, Olanda, Portugalia, Spania sau — exceptînd cîțiva mercenari în uniforme americane — din Germania occidentală. Singurul mod de a pune tineri cetățeni din aceste țări sub comanda generalului Westmoreland în Vietnam este de a-i atrage întîi în Australia pentru o taxă de numai 20 de dolari, restul cheltuielilor lor fiind plătite de guvernul australian. În spectacolul de revistă din Melbourne oferta este prezentată cu o simplitate brutală : „Spre Vietnam, prin Australia, pentru 20 de dolari !"

Sydney. Liderul partidului laburist australian de opoziție, Arthur Calwell, vorbind în timpul unei demonstrații împotriva agresiunii americane în Vietnam

Şcoala sociologică românească şi problema instituţiilor internaţionale pentru apărarea păcii

Dr. Ovidiu BĂDINA

În multilaterala operă şi activitate a Institutului Social Român, iniţiat şi condus de Dimitrie Gusti în perioada dintre cele două războaie mondiale, un loc important l-au ocupat şi problemele vieţii şi relaţiilor internaţionale, instituţiile internaţionale, rolul şi semnificaţia acestora. Institutul Social Român a abordat şi dezbătut aspectele teoretice şi practice ale cooperării internaţionale sub diferitele ei aspecte : economic, social, politic, juridic etc., problema războiului şi păcii, a naţiunii şi raporturilor dintre naţiuni. Problemele la care ne referim au ocupat un loc important în conferinţele publice, organizate în revistele Institutului sau în studiile de diferite proporţii întocmite cu ajutorul specialiştilor din domeniul ştiinţelor sociale. Aceste probleme preocupau popoarele şi cercurile politice ale vremii, ce căutau soluţii adecvate momentului istoric. Iată contextul în care trebuie privite acţiunile sociologilor români din acei ani, în care un loc deosebit l-a ocupat Dimitrie Gusti.

Gusti, întemeietor de sistem sociologic (în esenţă idealist, dar raţionalist), de metodă şi şcoală sociologică în România perioadei dintre cele două războaie mondiale, are meritul incontestabil de a fi înţeles şi studiat conceptul de naţiune şi cel al raporturilor între naţiuni, conceptul războiului şi păcii dintr-o perspectivă raţionalistă, umanistă şi democratică, detaşîndu-se în aceste probleme de mulţi dintre sociologii burghezi ai timpului. În 1915, cînd norii negri ai războiului acopereau cerul lumii, Gusti terminase şi publica studiul său intitulat „Sociologia războiului". După erudita expunere a părerilor predecesorilor şi contemporanilor săi, el îşi afirmă şi punctul de vedere în problema devenită mereu actuală — pacea. Şi sociologul român scria cu această ocazie : „O pace definitivă va fi posibilă pentru toate statele şi naţiunile, mari şi mici, cînd ea va fi dreaptă. Aşadar, nu numai cînd statele mari, din calcul, vor renunţa la mijlocul războiului în tratarea conflictului dintre ele, dar şi atunci cînd şi restul statelor mici vor avea siguranţa desăvîrşită şi garanţia cinstită a autonomiei lor". (D. Gusti, „Sociologia Militans", I, 1946, pag. 482.) După zguduitoarea furtună a primului război mondial, în conferinţa „Societatea naţiunilor", ţinută în ciclul prelegerilor organizate de Institutul Social Român în 1923—1924, el afirma : „Pacea lumii, ca să fie durabilă şi sinceră, cere mai mult decît precauţii şi dispoziţii contra războiului : ea cere să se facă o operă pozitivă de organizare destinată nu numai să împiedice ca războaiele să izbucnească, ci a suprima cauzele lor. Chiar dezarmarea totală nu va putea deodată să înlăture imperialismul ce-şi dispută lumea (...). Trebuie să se înjghebeze o nouă structură economică, socială şi să se formeze o nouă mentalitate, căci să nu se uite că forţa istoriei sociale este mai mare decît cele mai rafinate construcţii juridice, şi că fiecare epocă nu poate realiza nimic durabil şi nimic mai mult decît ce corespunde conştiinţei generale a timpului...". (Op. cit., pag. 362).

DE LA „ŞTIINŢA NAŢIUNII" LA „ŞTIINŢA NAŢIUNILOR"

În noile condiţii de după primul război mondial, cînd se rezolvaseră multe din chestiunile ce frămîntaseră naţiuni şi popoare, cînd se cereau restabilite relaţii de bună vecinătate, se ridicau şi unele probleme de principiu ce priveau aceste relaţii. În lucrarea sa intitulată „Problema naţiunii", unde se află cuprinse multe idei demne de atenţie, Dimitrie Gusti se referea şi la asemenea probleme. Aici, printre altele, el scria : „Suveranitatea naţională este expresia juridică şi politică a autonomiei naţionale ; ea este dreptul la existenţă proprie şi de a dispune de sine, de nimic şi de nimeni limitat. Aceasta este demnitatea naţională. Înţelesul elementar al libertăţii este de a fi liber de ceva, anume liber de presiuni externe şi deci de a se supune numai unei legislaţii făurite de noi (...). Coexistenţa diferitelor suveranităţi naţionale nu poate fi concepută fără ca suveranitatea unei naţiuni să nu fie mărginită prin egala suveranitate a altora. Aşadar, din însuşi conceptul de suveranitate izvorăşte ideea de egalitate între naţiuni, toate naţiunile trebuind să fie autonome şi să aibă demnitate". (Op. cit. pag. 319, 320). Iar în altă parte adăuga : „Nu poate fi deci vorba de un primat şi de un drept superior al unei supranaţiuni, căci toate naţiunile au misiunea egală de a avea o civilizaţie proprie pentru a îmbogăţi umanitatea ; după cum nu se poate vorbi nici de un primat al umanităţii, pentru că, deşi ea formează un tot unitar, aceasta nu înseamnă dizolvarea naţiunilor ci înălţarea lor la umanitate prin muncă creatoare fără a pierde nimic din independenţa originalităţii lor. O umanitate, fără personalităţile puternice ale naţiunilor, care-i compun unitatea, ar fi anemică, săracă şi secătuită, căci i-ar lipsi tocmai multiplicitatea izvoarelor, care-i dă viaţă şi vigoare. Colaborarea strînsă între naţiuni, cu libertatea neatinsă a geniului lor specific productiv, pentru a făuri cea mai superioară unitate socială, umanitatea, iată ce este internaţionalismul". (Op. cit., pag. 327).

Preocuparea pentru aceste probleme s-a dovedit constantă în opera lui Gusti. Ideile sale despre naţiune şi ştiinţa naţiunii, despre relaţiile între naţiuni şi popoare, despre război şi pace, exprimate în deceniile al doilea şi al treilea, au fost reluate şi dezvoltate în anii care au urmat celui de-al doilea război mondial, cînd ororile sălbăticiei fasciste, cu tot lanţul de suferinţe şi nenorociri, erau dureros de vii în conştiinţa umanităţii. Dimitrie Gusti a dezvoltat îndeosebi tezele sale referitoare la cunoaşterea şi înţelegerea reciprocă între popoare, precum şi pe cele referitoare la organizarea păcii şi a muncii sociale internaţionale. De la „ştiinţa naţiunii", care însemna cercetarea realităţii sociale naţionale pentru „a întemeia politica naţiunii, adică ştiinţa mijloacelor prin care naţiunea va putea realiza idealul naţional" (D. Gusti, „Ştiinţa naţiunii", în *Sociologie Românească*, an. II, nr. 2—3, 1937 ; vezi şi „Sociologia Militans", 1, 1946, pag. 198), el a ajuns la afirmarea necesităţii constituirii „ştiinţei naţiunilor", care trebuie să se întemeieze pe o cercetare sistematică a fenomenelor, cu scopul de a cunoaşte nu numai starea socială din fiecare ţară, ci şi nevoile şi aspiraţiile popoarelor acestor ţări .(D. Gusti, „Un an de activitate în afară de ţară", pag. 43). Iată încă unul din mijloacele — şi nu de mică importanţă — prin care sociologul român căuta să servească înţelegerii între popoare, păcii generale. Tezele susţinute în comunicarea de la 8 martie 1946, în aula Academiei Române, precum şi la 20 mai 1946, la Académie des Sciences Morales et Politiques din Paris, servesc acestor idei. Instrumentele prin care ele trebuiau să fie realizate erau : Institutele naţionale de ştiinţe sociale şi Institutul Social al Naţiunilor, ca organ coordonator al activităţii primelor.

SOCIOLOGIA ŞI REALITĂŢILE INTERNAŢIONALE POSTBELICE

În ce împrejurări şi-a formulat D Gusti teza noii sale ştiinţe ?

Consecinţele celui de-al doilea război mondial, cu imensele pagube umane, materiale şi morale, erau de proporţii nemaiîntîlnite. În aceste condiţii, →

chiar și unii ideologi burghezi, care pînă și în timpul celui de-al doilea război avuseseră o atitudine politică pasivă sau contribuiseră involuntar printr-o serie de acțiuni la crearea unui climat ideologic și politic favorabil unor întreprinderi belicoase, după marile grozăvii și distrugeri s-au ridicat în apărarea păcii. Dimitrie Gusti, care era un pacifist convins, nu putea să nu aibă inițiative valoroase mai ales în aceste momente.

La 8 martie 1946 ținuse o comunicare la Academia Română, unde își expunea concepția sa despre pace. Aceeași comunicare, cu unele completări, a ținut-o la 20 mai 1946 și la Académie des Sciences Morales et Politiques. („Vers une conceptione réaliste et scientifique de la paix", par D. Gusti, în *La République Française*, sept. 1946, vol. III, nr. 9 — și în versiune engleză „Toward a realistic and scientific conception of Peace". Vezi și D. Gusti, „Un an de activitate în afară de țară", 1947, pag. 33—34. Vezi „Pagini alese", 1965, pag. 364—375.) Ideile susținute de Gusti găsesc sprijin la fostul profesor de filozofie de la Sorbona Henri Laugier, care ajunsese secretar adjunct în cadrul Secretariatului O.N.U. Acesta, ca membru al colegiului de redacție al revistei franceze „La République Française", ia toate măsurile ca textul comunicării sociologului român să fie răspîndit în scris.

După Alfred Métraux, pe atunci șeful secției de studii în O.N.U., Institutele naționale și Institutul central internațional pentru studiul și cunoașterea națiunilor, preconizate de Gusti, urmau să întreprindă o cercetare sistematică menită să colecteze date necesare cunoașterii nu numai a stării sociale din fiecare țară, dar și a nevoilor și aspirațiilor popoarelor acestor țări. Era nevoie deci de o cooperare pentru a se ajunge la strîngerea datelor care să permită formarea „științei națiunilor".

Obiectivul imediat de cercetare al fiecărui institut trebuia să-l constituie „unitățile" vieții sociale. Explicarea vieții sociale — afirma Alfred Métraux, care cunoștea în acea vreme doctrina lui Gusti pentru că împreună cu sociologul român redactase un plan de reorganizare a Consiliului Economic și Social — nu este posibilă decît dacă se interpretează „relațiile societății cu mediul geografic, cu mediul biologic, cu mediul istoric și cu mediul psihic". Așadar, concepția doctrinară a lui Gusti devine cadrul după care se modelează știința națiunilor.

Dimitrie Gusti socotea realizabilă știința națiunilor cu ajutorul institutelor naționale de științe sociale, organizate după modelul Institutului Social Român. Potrivit concepției sale, Institutele naționale trebuiau să fie în contact cu F.S.M., Organizația Mondială a Sănătății, U.N.E.S.C.O., precum și cu o serie de organe și organisme sau comisii internaționale și naționale care se ocupau cu aspecte ale muncii și vieții popoarelor.

În urma consultărilor și discuțiilor cu Alfred Métraux, D. Gusti aduce îmbunătățiri proiectului publicat în „La République Française". Împreună cu sociologul american Robert Morrison MacIver și cu Boris Mirkine-Guetzévitch, formează un Comitet executiv restrîns care, între 22 octombrie și 6 noiembrie 1946, a luat hotărîrea ca noua instituție să se numească Institutul Social al Națiunilor.

La ședința Comitetului de direcție, ținută la Clubul Havard din New York, la 15 ianuarie 1947, prezidată de președintele institutului, MacIver, au participat și delegați din Statele Unite, Mexic, Cehoslovacia, Canada, Franța, Iugoslavia, România și alte țări, recunoscîndu-se totodată că ideea înființării institutului a purces de la Gusti care, îndeplinind funcția de vicepreședinte, trebuia să redacteze — și a redactat — și programul de lucru al noului institut.

SEMNIFICAȚIA „INSTITUTULUI SOCIAL AL NAȚIUNILOR"

Ce au însemnat aceste acțiuni întreprinse de Gusti în acei ani ? Care este semnificația lor ?

Ideea creării unui organism internațional, care să contribuie la cunoașterea reciprocă a popoarelor, era, negreșit, o idee foarte valoroasă. Susținută în anul imediat următor zdrobirii fascismului, ea apare într-adevăr ca o acțiune menită slujirii muncii pașnice, apropierii popoarelor și încercării — pe această cale — de a întări pacea atît de necesară omenirii. Însăși ideea ca acest organism internațional să funcționeze pe lîngă O.N.U. (și anume pe lîngă Consiliul Economic și Social), organizație care simbolizează năzuința popoarelor spre înțelegere reciprocă, pentru o pace trainică, dovedește că Dimitrie Gusti a înțeles care era problema principală a anilor postbelici.

„Toți oamenii și popoarele, conștienți de primejdiile și necesitățile tragice ale orei, trebuie să se angajeze pretutindeni într-o imensă sforțare de cercetare și de interdependență realistă, care va trebui să ajungă în satele cele mai mici ca și-n orașele cele mai întinse ale lumii, pentru a crea acea forță irezistibilă a comprehensiunii, singura capabilă a impune o pace durabilă și definitivă. Ne trebuie o cruciadă universală pentru o pace de reală cooperație și de frățească uniune între toate națiunile globului pe baza cunoașterii lor mutuale. Ne trebuie un plebiscit real și științific de fiecare zi al Umanității. Acesta este scopul suprem urmărit de Institutul Social la Națiunilor din New York", afirmă Gusti în 1947.

Cel care fusese martor al grozăviei celui de-al doilea război mondial, reprobînd barbaria fascistă, nu putea accepta ideea repetării unui asemenea cataclism. După cum afirma în fața unui public intelectual francez, adunat la 20 mai 1946 în sala Academiei de științe morale și politice din Paris, problema păcii devenise, „sub umbra amenințătoare a foametei și a bombei, o problemă măreață". Pentru el aceasta însemna „tot umanismul păcii care este în cauză" și, în același timp, „construcția însăși a Umanității". Această concluzie Gusti a formulat-o limpede în primul an de după război. După cum sublinia în anul 1946 Reclus, pe atunci președintele Institutului Franței, membrii Academiei de științe morale și politice din Franța s-au declarat în linii generale de acord cu proiectul lui Gusti privind pacea și Institutul Social al Națiunilor. Adeziunea la această idee și-au dat-o și Germain Martin, Firmin Roz, precum și abatele Sertillanges. Chiar și faptul că ea este răspîndită imediat în presă în limba franceză și engleză, arată că sociologul român pusese o problemă ce frămînta pe toți oamenii care nu voiau să se repete urgiile unui război necruțător. Acum apare mai clară ideea sa exprimată în 1946 : „Pacea pînă în prezent fu o teorie generoasă, o mare idee, dar ea în curînd va părăsi domeniul utopiei pentru a deveni o necesitate, pentru a trece în viața însăși" (D. Gusti. „Un an de activitate în afară de țară", pag. 43). Acesta este de fapt și un program pe care și l-a propus. În februarie 1955, răspunzînd invitației de a vorbi la radio „despre energia atomică din punctul de vedere al viitorului omenirii", Gusti, după ce a făcut un scurt istoric al problemei și după ce a subliniat că toți oamenii de știință umaniști au pus problema subordonării cuceririlor științei binelui omenirii, a afirmat : „Se impune și acum întrebarea, prin descoperirea procedeelor de dezintegrare a atomului, producătoare de uriașe energii, care va fi atunci procedeul de dirijare a acestor dezintegrări.

Acum intervine, pe lîngă latura științifică și tehnică de laborator, pe lîngă latura filozofică a determinismului și latura militar-tehnică, latura propriuzis social-culturală a problemei atomice. Nu sînt decît două posibilități. Ori energia nucleară imensă descătușată de om va fi folosită spre binele omului și pentru progresul umanității — și aceasta nu este posibil decît în scopuri pașnice. Căci stăpînirea de către om și societate a energiei atomice poate aduce o dezvoltare nebănuită și neobișnuită, atît în ce privește economia și tehnica națională și mondială, cît și prin aplicațiile pe care le pot găsi izotopii radioactivi în științele biologice, medicale, fizice, chimice, agronomice etc.,

Ori, dimpotrivă, evoluția armelor nucleare poate duce la un război atomic.

Ca om de cultură și iubitor al valorilor culturale ale umanității, consecvent cu întreaga mea activitate și cu încredere în marile curente pacifice, nu pot fi decît pentru soluția pașnică a problemelor atomice, fiind pentru creșterea bogățiilor valorilor culturale la infinit, mărindu-se fără încetare cu valori culturale noi din ce în ce mai superioare, a popoarelor din toate continentele și, în acest caz sînt pentru un schimb liber și o circulație nestînjenită a valorilor culturale între popoare ca fiind cea mai bună garanție a păcii". (Vezi Dimitrie Gusti, *Pagini alese*, 1965, pag. 361—363).

Prin doctrina sa sociologică de ansamblu, Dimitrie Gusti a rămas tributar idealismului. În opera sa întîlnim însă teze și idei foarte valoroase. Cele la care ne-am referit aici, tocmai pentru că sînt izvorîte din înțelegerea adecvată a evenimentelor, a vieții contemporane, prezintă un interes deosebit și se încadrează în lupta permanentă a popoarelor pentru cunoașterea reciprocă, pace și progres. Totodată, ele îi dau lui Gusti tot dreptul să fie socotit și unul din precursorii sociologiei relațiilor internaționale.

Catastrofa de la Cape Kennedy

„In epoca noastră, toți cosmonauții sînt pionieri viteji care își asumă, în folosul întregii omeniri, riscuri inevitabile. Îndoliată, comunitatea internațională pe care o reprezintă Națiunile Unite este profund recunoscătoare celor trei oameni pentru sacrificiul lor".

U THANT

Se crede că ultima lor răsuflare a fost o pală de foc. În cîteva secunde, trei oameni au ars ca trei bețe de chibrit. Într-o lume deprinsă ca progresele tehnicii să aibă adesea ca revers o înmulțire a accidentelor fatale, într-o lume în care statisticienii calculează anticipat, cu neînsemnată aproximație, numărul celor ce-și vor pierde viața pentru că vor călători cu automobilul la sfîrșit de săptămînă, iar catastrofele aviatice alimentează aproape zilnic rubricile de știri diverse, moartea năprasnică a celor trei cosmonauți americani a produs o impresie zguduitoare.

Pentru că Virgil Grissom, Edward White și Roger Chaffee erau gata pentru o nouă aventură cosmică. Ei aveau misiunea să facă, la 21 februarie, un pas hotărîtor în drumul spre Lună. Nava Apollo, cu o cabină reprezentînd modelul exact al celei destinate să conducă trei oameni pe Lună încă în anul 1969, urma să rămînă în spațiul cosmic 10 pînă la 14 zile. Cei trei membri ai echipajului ei erau considerați a fi cei mai calificați dintre cei 50 de cosmonauți de care dispune NASA. Comandantul navei, Virgil Grissom, veteran a două zboruri cosmice, avea o excepțională pregătire tehnică dublată de un mare curaj și de o deosebită prezență de spirit. Edward White își demonstrase calitățile cu prilejul deplasării sale libere în vid pornind de la bordul unei nave „Gemini". Roger Chaffee era apreciat ca cel mai promițător dintre cosmonauții debutanți. O simplă scînteie electrică a pus capăt definitiv speranțelor și proiectelor lor, a anihilat toată pregătirea ce o acumulaseră în ani îndelungați de antrenamente dificile și primejdioase și a amînat pe termen nedefinit experiența spațială americană.

Programul Apollo înaintase într-un ritm pe care unii îl socoteau forțat, ținînd seama de anumite dificultăți întîmpinate pe parcurs. Nu se cruța nici un efort pentru atingerea obiectivului anunțat de președintele Kennedy în mai 1961 : un american pe Lună înainte de sfîrșitul anului 1969. Planurile inițiale prevedeau două zboruri orbitale de lungă durată, la trei luni distanță unul de celălalt, pentru verificarea amănunțită a cabinei spațiale. În noiembrie 1966 s-a renunțat la ideea celui de-al doilea zbor din cauza repetatelor amînări ale lansării lui „Apollo 1", al cărui aparataj se dovedise a fi insuficient pus la punct, și de asemenea ca urmare a distrugerii rachetei purtătoare a lui „Apollo 2". Anularea celui de-al doilea zbor programat a fost hotărîtă de planificatorii de la NASA pornind de la ideea că merită să-și asume acest risc pentru a nu întîrzia desfășurarea întregului program. Ca atare, lansarea lui „Apollo 1" căpăta o însemnătate sporită. Optimismul oficial era atît de mare încît, privindu-se proiectul „Apollo" ca izbutit încă înainte de a fi început de fapt, joia trecută s-a anunțat completarea lui cu un nou program intitulat „Aplicațiile Apollo". Acum, la Cape Kennedy se spune că tragedia de vineri a anulat probabil șansele de înfăptuire a acestor planuri suplimentare. Cînd va avea loc totuși zborul „Apollo 1" prevăzut inițial pentru noiembrie și fixat apoi pentru 21 februarie ? Nu prea curînd. Și asta nu pentru că nu ar exista cosmonauți pregătiți să ia locul celor căzuți. Înainte de fiecare lansare se numește, o dată cu echipajul titular, unul de rezervă. Cu 11 luni în urmă, la 28 februarie 1966, cosmonauții americani Elliot See și Charles Bassett, desemnați să piloteze nava „Gemini 9", piereau într-un accident de avion. Cîteva ore mai tîrziu, NASA anunța numele „dublurilor" lor, Thomas Stafford și Eugene Cernan care au și zburat cu succes după cîteva săptămîni. De data aceasta, însă, nu e vorba numai de echipaj. Înlocuitorii există. Ei sînt Walter Schirra, care a pilotat un zbor „Mercury" de 9 ore în octombrie 1962, iar trei ani mai tîrziu a fost comandantul lui „Gemini 6", Donn Eiselle și Walter Cumingham care nu s-au înălțat niciodată pînă acum în cosmos. Nu mai există însă nava. Cabina spațială a fost distrusă complet de incendiu. Chiar dacă s-ar asambla o nouă cabină exact după modelul ei, lucrările ar dura cîteva luni. Se pune însă problema unei modificări esențiale.

Una din ultimele fotografii

Comisia de anchetă nu și-a comunicat deocamdată concluziile, dar toți experții sînt de părere că o scînteie produsă de un scurt-circuit a provocat o explozie în oxigenul pur care forma atmosfera cabinei. Pentru că în cele 14 zboruri ale cabinelor „Mercury" și „Gemini" oxigenul n-a fost cauza nici unui accident, constructorii de nave americani au continuat să-l folosească, deoarece necesită un utilaj foarte simplu și nu prea greu.

De ce au fost trecute cu vederea incendiile declanșate în cursul unor zboruri simulate ? Acum se știe despre cele care s-au produs în 1960 și 1962 la Școala de medicină aerospațială de la Baza aeriană din Brooks (Texas), tot în 1962 la Centrul aeronaval din Philadelphia, în 1963 la un laborator medical al aviației navale de la Johnsville (Pennsylvania) și în 1966 la o instalație industrială situată pe coasta de vest a S.U.A. Poate pentru că nu au fost accidente mortale. (Totuși, la Philadelphia patru persoane au suferit arsuri de gradul doi, iar la Brooks în 1962 doi ofițeri au fost serios accidentați). Dar, la patru zile după catastrofa de la Cape Kennedy, și la Centrul din Brooks au ars de vii doi oameni : William Bartley (20 de ani) și Richard Harmon (21 de ani).

Soluția ? Constructorii de nave sovietici au dezvăluit-o la al 17-lea congres astronautic : un amestec gazos cu o compoziție foarte apropiată de cea a aerului obișnuit. Dr. Oleg Gazenko a declarat că pentru om este mai bine să respire acest amestec decît oxigen curat. Constructorii americani au apreciat însă, pînă acum, că este un lux pe care și-l pot permite numai sovieticii, întrucît navele lor „Vostok" și „Voshod" dispun de rachete mai puternice și, ca atare, pentru ele nu contează plusul de greutate adăugat de aparatajul de producere a aerului.

S-ar putea ca dezastrul de la Cape Kennedy să-i facă să-și schimbe punctul de vedere și să le amintească și de alt pericol, de multă vreme semnalat de oamenii de știință : o capsulă spațială umplută cu oxigen pur riscă să explodeze în cazul ciocnirii cu un meteorit. Dacă vor ajunge la concluzia că nu este suficient să perfecționeze sistemele de izolare electrică pentru a preveni orice posibilitate de scurt-circuit, că trebuie să schimbe și „atmosfera" cabinei, modificările în construcția acesteia vor dura multă vreme.

Cu o lună în urmă, un post de radio american le ceruse celor trei cosmonauți să vorbească despre eventualitatea de a fi uciși. „Nu, a răspuns Grissom. E un lucru la care trebuie să încerci să nu te gîndești. Există, bineînțeles, oricînd posibilitatea unui eșec catastrofal. El poate surveni la orice lansare. De aceea trebuie luate în considerare cu maximum de grijă toate aceste eventualități, trebuie ales un echipaj bine pregătit și, apoi, zborul trebuie să înceapă". Pentru el și pentru camarazii săi, zborul n-a mai început. Printr-o tulburătoare coincidență, portavionul „Essex", desemnat să fie nava amiral a escadrei care urma să-i recupereze pe Virgil Grissom, Edward White și Roger Chaffee după zborul de la 21 februarie, a eșuat, tot vineri, în Marea Antilelor, aproape de Porto Rico.

Alt echipaj, altă navă cosmică vor izbuti ceea ce ei n-au apucat să întreprindă. Cucerirea Cosmosului continuă.

Felicia ANTIP

contrapunct

AI. MIRODAN

Economie la cultură

Interpret, pînă mai deunăzi, de cow-boys la televiziunea americană, Ronald Reagan a devenit, o dată cu maturizarea, guvernator al Californiei. Rolul cel nou e destul de complicat întrucît gospodărirea unui stat cere, paralel cu incontestabile însușiri actoricești (mimica, de pildă), și cîteva măsuri energice. Or, dacă la T.V. dușmanul este pus la pămînt cu ajutorul pumnilor, în viața cea de toate zilele, întemeiată pe bugete și ordinatoare, victoriile sînt rodul altor componente ale trupului uman. E mai ușor să fii personaj decît personalitate.

Ronald Reagan și-a început activitatea în chip firesc, aproape clasic, dacă nu chiar banal, uimitor de banal pentru un om de la care ne-am fi așteptat la oarecare spectaculozitate : el și-a înjurat pur și simplu predecesorii. Predecesorii aceștia suferă de un viciu comun : sînt nepricepuți, corupți pînă în măduva oaselor și obișnuiesc să ducă țara de rîpă. Ei sînt înlocuiți, îndeobște, prin niște urmași care posedă o însușire comună : sînt capabili, incoruptibili și hotărîți să scoată țara din rîpă. (Din păcate, după cîțiva ani de guvernare, urmașii se preschimbă la rîndu-le în predecesori care... ș.a.m.d., dar asta-i altă chestiune.)

Dacă cel dintîi pas al lui Reagan a fost banal, următorul izvorăște din aceeași familie de spirite : capul statului a constatat, luîndu-se cu mîinile de cap, că se risipește (criminal) avutul cetățenilor, că trebuie înfăptuită o cotitură (radicală) în administrație (deficitul se ridică la echivalentul în dolari a 142 000 000 lire sterline) și că va purcede (fără întîrziere) la economii (sîngeroase).

Exprimată pînă aici schematic, șablonard și fără de fantezie, personalitatea conducătorului avea să se afirme de-abia de-aci încolo, prin răspunsul la întrebarea de căpetenie : ce anume economisim ? Asemenea eroilor lui Sartre care sînt puși veșnic în situația dramatică de a alege între două drumuri, înfăptuindu-și astfel caracterul, Ronald Reagan a fost nevoit să opteze între două sau douăzeci de capitole bugetare.

Noul cîrmuitor avea înainte-i, pe birou, cîteva dosare, adică niște posibilități închise în cartoane. El avea libertatea, de nimeni stingherită, să opereze printr-un condei la (de exemplu) următoarele cheltuieli :

— sume destinate, pe o cale sau alta, războiului din Vietnam : n-a făcut-o ;

— recepții, cocteiluri, ceaiuri, reuniuni, conferințe de presă : n-a făcut-o ;

— funcționari, funcționare, secretari, secretare, stenodactilografi, stenodactilografe, atașați de presă, radio, televiziune, film, atașate de radio, presă, televiziune, film : n-a făcut-o ;

— călătorii de studii, cu suita corespunzătoare, pentru însușirea mai temeinică a experienței în materie de gospodărire din Portugalia sau Insulele Hebride : n-a făcut-o ;

— cheltuieli destinate culturii : a făcut-o.

Într-adevăr, remarcînd că statul californian acordă subvenții însemnate Universității Berkeley (87 000 de studenți), guvernatorul a tăiat suma corespunzătoare și a hotărît în același timp ca studenții dornici a continua studiile să-și plătească din buzunar învățătura. Măsura, bineînțeles, n-a rămas fără urmări. Președintele universității, dr. Clark Kerr, împotrivindu-se, a fost destituit. Atmosfera e încărcată, dar hotărîrea a rămas hotărîre. Cînd statul pe care-l călăuzești trece prin ceasuri de cumpănă, nu arunci banii pe fereastră pentru facultatea de literatură universală. Cu atît mai mult cu cît universitatea din California s-a arătat a fi în ultima vreme, după spusele cunoscătorilor, un focar neconformist, prilejuind dezbateri iritante. Să finanțez gîndirea ? Să plătesc idei ? Dimpotrivă. Tai. Eu n-am nevoie de studenți care să învețe carte, ci de studenți care să se învețe minte.

Atunci tai, la capitolul numit „inteligență și cultură", fără șovăire. Subcapitol cu subcapitol.

Și la istoria contemporană tai 50 la sută.

Și la sociologie — 60 la sută.

Și la economie politică — 70 la sută.

Și la filozofia cunoașterii. Mai ales la filozofia cunoașterii. Aici tai 100 la sută.

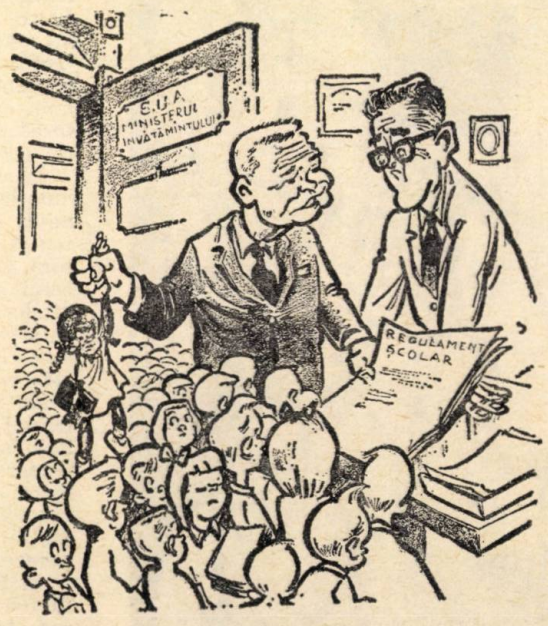

— După cum vedeți, ne-am conformat dispozițiilor privitoare la înscrierea copiilor negri.

(Din The Atlanta Constitution)

Teodor MAZILU

Trujillo n-a fost Don Juan

E un adevăr incontestabil ; fostului dictator dominican Trujillo i-au plăcut femeile. Deși suprimarea libertăților cetățenești îi lăsa puține clipe de răgaz, acele puține clipe de răgaz le dedica beatitudinilor erotice. Trujillo a iubit și a fost iubit...

Cei mai mulți dintre dictatori se socotesc fericiți și fără ajutorul femeilor. Trujillo e printre puținii dictatori cu ambiții de Don Juan. Trujillo nu cucerea femeile ; el proceda mai simplu : le cumpăra. Dictatorul era prea ocupat ca să-și mai permită risipa unui surîs irezistibil. Ceea ce Trujillo cumpăra, tot Trujillo adora. Nu-i plăcea să arunce banii pe fereastră, prefera din spirit de economie și temperament vulcanic să se piardă cu firea. Din respect pentru banii cheltuiți se năștea pasiunea. Cîteodată, interesul nu se sfiește să ia și forma sincerității — în definitiv, de ce nu ? Multe dintre femeile cumpărate de Trujillo l-au iubit la rîndul lor. Erau prea frumos recompensate material ca să-și permită luxul ipocriziei. Apoi, pentru unele femei, asceza sfîntului Sebastian și îmbrățișarea unui dictator exercită o fascinație aproape egală. Poate că alături de Trujillo se simțeau bine... În amor, după ideea lui Maurois, ambianța contează.

Trujillo a iubit și a fost iubit...

A iubit și în cadrul familiei, a iubit și în afara acestui cadru. Cînd pasiunea era cumplită, Trujillo o legaliza ; așa se explică numeroasele lui căsnicii. Pe cît de statornic era în politica lui dictatorială, pe atît de instabil și capricios se dezvăluia în relațiile cu femeile.

Nu ne-am fi ocupat de escapadele sentimentale ale fostului dictator dominican — în definitiv a avut el păcate și mai mari — dacă viața erotică a lui Trujillo nu s-ar fi transformat post-mortem într-un teribil scandal. Înainte de a muri, seducătorul dictator și-a recunoscut numeroșii fii care se născuseră în numeroasele legături de adulter. Cu un asemenea gest energic, Trujillo voia să șteargă deosebirea dintre amorul legal și cel ilicit. Și poate că nimeni n-ar fi avut nimic împotriva acestui gest dacă n-ar fi fost la mijloc și o oarecare sumă de bani. Copiii născuți din clipele de exaltare ilicită își cer și ei partea lor din moștenirea lui Trujillo. E în discuție frumoasa sumă de 45 milioane de dolari. Copiii născuți din clipele de exaltare legală nu vor să împartă prada ; de aici procese, scandaluri, țipete, vaiete și amenințări. Dictatura lui Trujillo, care își cucerise o faimă sîngeroasă, și-a adăugat acum, prin acest scandal de familie, și ridicolul care îi lipsea.

În ciuda acestui scandal post-mortem, Trujillo n-a reușit să-și cucerească faima de Don Juan. Chiar dacă fostele iubite își vor scrie memoriile, tot nu ne vor convinge că sîngerosul Trujillo a fost irezistibilul Trujillo.

Nu, Trujillo n-a fost un Don Juan ci doar un penibil dictator. Și dacă iubirile sînt trecătoare, avem o mare consolare : nici dictaturile nu sînt eterne.

DALLAS, NOIEMBRIE 1963

Culoarul spitalului din Dallas. Așteptarea e lipsită de speranțe...

Revistele Look, Paris Match, Stern, Sunday Times, Epoca *etc. publică în continuare capitolul 3 din cartea lui William Manchester, „Moartea unui președinte". Reproducem mai jos reconstituirea evenimentelor care s-au produs la Dallas imediat după atentat.*

„Nu, nu, nu, strigă Connally, ne vor ucide pe amîndoi"

În momentul în care Lincolnul depășea panoul de semnalizare, cineastul amator Abraham Zapruder a fost uluit văzînd expresia crispată a președintelui. Nellie Connally s-a întors spre spate și l-a privit fix pe Kennedy. Acesta dusese mîinile la gît, dar figura nu-i era schimonosită. Se aplecase puțin.

Roy Kellerman a avut impresia că-l aude pe președinte exclamînd cu vocea sa inimitabilă : „Doamne, am fost atins !" Roy a privit peste umărul său stîng, iar Greer peste umărul său drept, mașina mergea încet în zig-zag și a ieșit din rînduri. Amîndoi văzură că Kennedy fusese atins.

În același moment, John Connally simți durerea rănii provocate de glonte. Se prăbuși cu fața înainte, își văzu genunchii acoperiți de sînge și se prăbuși spre stînga, unde se afla soția sa. Guvernatorul se considera pierdut și fu cuprins de panică.

— Nu, nu, nu, nu, nu ! urlă el cu o voce ascuțită. Ne vor ucide pe amîndoi !

Jacqueline Kennedy îl auzi. Ca ametită se întreba de ce strigă. Abia atunci începu să îl privească, îngrijorată, pe soțul ei.

Greer se întoarse spre volan. Kellerman, ezitînd, continua să privească peste umăr. Nici unul nici altul nu reacționase încă.

Acum era prea tîrziu. Howard Brennan, uluit, îl văzu pe Oswald ținînd cu atenție pentru a trage ultimul său glonte. Îndoindu-și brațul, vîză din nou cu pușca sa italiană. Ținta sa deosebit de clară în crucea fină a vizorului telescopic se afla la 84 m. Apăsă pe trăgaci.

Jacqueline Kennedy se aplecă spre președinte. Acesta avea un aer perplex. Ea îi mai văzuse această expresie cînd căuta răspunsul la o întrebare dificilă, în cadrul unei conferințe de presă. În acel moment, el ridică mîna dreaptă, ca și cînd ar fi vrut să-și aranjeze părul. Dar mîna ezită și recăzu moale. Kennedy voise să-și ducă mîna la frunte. Dar acolo nu mai era nimic...

Interiorul Lincolnului avea un aspect înfiorător. Ultimul glonte pătrunsese în creierul mic al lui John Kennedy. Aplecîndu-se asupra soțului ei, Jacqueline Kennedy a văzut desprinzîndu-se o bucată de craniu. La început, nu se vedea sînge. Dar în momentul următor, sîngele țîșni în valuri, stropindu-i pe toți, pe Jackie, pe soții Connally, pe Kellerman, pe Greer, banchetele. Motociclistul poliției, Hargis, aflat la o distanță de 60 cm de doamna Kennedy, a fost orbit de un val roșu. Kellerman avu impresia că aerul era impregnat de un rumeguș umed. John Connally urla într-una. Cuprinsă de spaimă Nellie urla și ea. Amîndoi erau plini de sînge. Jackie se ridică strigînd :

— Doamne, ce-au făcut ? L-au ucis pe Jack, mi-au ucis soțul, Jack, Jack !

În mașina SS 100 X agenții secreți își reveniseră, în sfîrșit, din stupoare :

— Accelerează ! îi spuse Kellerman lui Greer și strigă în microfon : Lawson, aici Kellerman, am fost atinși. Condu-ne la un spital.

Pentru agenții însoțitori, partea din spate a Lincolnului era înzestrată cu mînere metalice și cu o mică treaptă de fiecare parte a pneului de rezervă. Clint avea degetele pe mînerul stîng și vîrful piciorului pe treapta stîngă, la 1,6 secunde după primul foc de armă ; el se urcase în momentul în care Greer apăsa pe accelerator. Lincolnul țîșni înainte, făcîndu-l pe Clint să alunece. Acesta era tras ca un sac. Disperat, se cramponă cu o mînă de mîner, în timp ce cu celălalt braț încerca în zadar să caute un punct de sprijin. Doamna Kennedy se întoarse spre partea din spate și-i întinse brațul ; mîinile lor se atinseră, se strînseră, se prinseră una de alta. Este imposibil de spus care din ei l-a salvat pe celălalt, nici Clint, nici doamna Kennedy nu-și reamintesc. Filmul lui Zapruder nu spune nimic în această privință. Doamna Kennedy, care era atunci sub efectul unui șoc puternic, nu-și amintește nici măcar că a ajuns pe portbagajul din spate.

Ea l-a tras, iar el, urcîndu-se, o împinse și o făcu să cadă în interiorul mașinii. Din nou cu piciorul pe treapta mașinii, cu mîna cramponată de mîner, își dădu seama ce se întîmplase. Văzuse rana de la capul lui Kennedy, știa că este mortală și că serviciul secret eșuase în misiunea sa ; de furie și dezamăgire, lovea caroseria cu mîna sa liberă

În timp ce Lincolnul zbura spre spital, guvernatorul își pierduse cunoștința ; cînd a închis ochii a crezut că moare. Soția sa credea același lucru. Apropiindu-și gura de urechea soțului ei, Nellie îi șoptise : „Totul se va aranja, nu te mișca". Dar nu credea acest lucru. Era convinsă că nimic nu se va mai aranja vreodată. Un moment, îl crezuse deja mort. Apoi văzu cum tremura una dintre mîini. Repede, o acoperi cu propria ei mînă.

Nellie auzi plînsete înăbușite pe bancheta din spate. Cu o voce sugrumată, Jackie Kennedy spunea :

— Este mort... L-au ucis... Ah, Jack, ah, Jack, te iubesc...

Urmă un moment de tăcere, apoi ea reîncepu. Nellie și Clint o puteau auzi, dar doamna Kennedy nu se auzea pe sine.

Realitatea îi apărea într-o lumină vagă. Îl auzise pe Kellerman vorbind la radio și se întreba de ce întîrzie mașina să pornească. Ghemuită pe scaunul plin de sînge, susținînd umerii și capul președintelui, ea se apleca asupra lui, încercînd să-i mențină calota craniană la locul ei. I se părea mai important decît orice ; nu putea suporta gîndul că alții ar putea vedea ceea ce văzuse ea.

„L-au ucis. Aveți grijă de Johnson"

Una din primele consecințe ale catastrofei a constituit-o dezagregarea grupului strîns legat de președinte. Loialiștii care-l plîngeau pe John Kennedy nu i se puteau adapta lui Lyndon Johnson. În ceea ce-i privește pe realiști, aceștia acceptau succesiunea, uneori cu o rapiditate surprinzătoare. Cîteva minute după lovitura fatală, spărtura deschisă între „loialiști" și „realiști" a început să dezorganizeze serviciul secret.

Primul „realist" a fost inspectorul Emery Roberts, care și-a mutat lealitatea pe celălalt umăr în timp ce inima lui Kennedy bătea încă. Roberts văzuse ultimul glonte lovind craniul președintelui. Era sigur că rana a fost mortală și a evaluat imediat consecințele. Ca și toți ceilalți agenți, purta în buzunar un manual care îi ordona „să apere pe președintele Statelor Unite". Cum un mort nu putea fi președinte, Roberts s-a gîndit că vicepreședintele este deja noul șef al statului. Roberts s-a hotărît prea tîrziu pentru a-l mai putea reține pe Clint, dar cînd Jack Ready se pregătea să sară după el, Roberts i-a strigat :

— Nu te duce, Jack !

Ready a ezitat un moment ; apoi a rămas pe loc. În timp ce mașina accelera, Roberts i-a spus inspectorului Bill Mac Intyre care se afla în picioare, în spatele lui Ready :

— L-au ucis. Dumneata și Bennett aveți grijă de Johnson de îndată ce ne vom opri.

Cînd mașina lui Johnson sosi la spitalul din Parkland, zgomotul dominant continua să fie acela făcut de postul de radio de la bordul mașinii. După un moment de nebunie totală, de zgomote făcute de mobilele răsturnate în studio, de șușotelile amplificate ale tehnicienilor, un speaker cu sufletul la gură își regăsi calmul. El începu să adune frînturi de informații. Totul era încă neclar. Dar nu mai putea fi vorba de țevi de eșapament, de zgomotele motocicletelor, de petardele focului de artificii sau ale căilor ferate. Speakerul vorbea de focuri de armă.

Sursa informațiilor obținute de speaker era mașina presei lui Mac Kilduff, aflată cu 15 metri în spatele mașinii vicepreședintelui. Cu puțin timp înainte, ziariștii se aflaseră și mai aproape. Dar în timpul trecerii prin Trade Mart, mașina pierduse teren și acum mergea în zig-zag. Trebuie să

recunoaștem că șoferul depunea eforturi pentru a nu părăsi șoseaua ; conducea în mijlocul unei învălmășeli teribile.

Merriman Smith, de la United Press, reușise să pună mîna pe radiotelefon pe cînd se aflau încă pe Elm Street, strada atentatului. Biroul agenției sale din Dallas îl auzi strigînd :

— Au fost trase trei focuri asupra cortegiului președintelui Kennedy, în centrul Dallasului.

Acest prim buletin a ajuns pe teleimprimatoarele U.P.I.-ului la ora 12,34. Înainte ca martorii oculari să-și fi revenit din uimire, telegrama ajungea în toate colțurile lumii. Pentru cei care au tendința de a crede tot ceea ce citesc sau ascultă, cifra trei pare să se bucure de autoritate și mulți dintre spectatorii care se aflaseră la fața locului și avuseseră impresia că au auzit numai două detunături și-au rectificat ulterior această impresie.

Celălalt ziarist din mașină era Jack Bell, de la Associated Press. Dar avansul obținut de Smith i-a adus acestuia cea mai formidabilă exclusivitate din întreaga sa carieră. Cu cît putea să-l țină mai mult pe Bell departe de operatorul A.P., cu atît mai îndelungată avea să fie această exclusivitate. El continuă deci să vorbească. Indignat, Bell se ridică și ceru în mod insistent radiotelefonul. Smith încercă să cîștige timp. Pretinse că operatorul de la Dallas recitea tocmai ceea ce dictase el. Se poate, afirmă el, ca firul de înaltă tensiune de deasupra capului lor să fi bruiat emisiunea. Dar această manevră nu înșelă pe nimeni. În mașină, toată lumea putea să audă vocea metalică a operatorului U.P.I. Releul era perfect. Bell, roșu de furie și vociferînd, încercă să-i smulgă aparatul lui Smith, care îl băgă între genunchi și se ghemui sub tabloul de bord. Bell, în furia sa, distribuia lovituri de pumn fără discernămînt, lovindu-i astfel pe Kilduff și pe șofer. În sfîrșit Smith îi lăsă radiofonul lui Bell și, în aceeași secundă, transmisiunea fu întreruptă.

La sosirea la spital nu era nici urmă de personal. Kellerman, Sorrels și Lawson se priviră indignați.

— Aduceți o brancardă pe roți ! răcni Roy.

Poliția din Dallas încercase să înștiințeze spitalul prin radio, dar emițătorul central nu funcționa bine. Totuși, această pană nu a jucat nici un rol în ultimele suferințe ale lui John Kennedy. Dacă rănile sale ar fi fost mai puțin grave, reacția tardivă a spitalului ar fi dat loc unei anchete severe. La fel și hotărîrea de a-l plasa pe dr. Burkley în coada cortegiului. Dar șeful statului nu mai putea fi salvat, și aceasta de șase minute. Dacă ar fi fost vorba de oricare altul în afară de președintele Statelor Unite, primul intern care l-ar fi examinat i-ar fi pus eticheta DOA — „Dead on Arrival" (mort la sosire). Nu mai respira, pupilele îi erau fixe și dilatate, creierul îi fusese complet distrus.

Atenția generală era desigur concentrată asupra președintelui, dar nimeni nu-l uita pe guvernator, dimpotrivă. Căci chiar dacă s-ar fi manifestat indiferență față de suferințele sale, nu este mai puțin adevărat că el împiedica acordarea ajutoarelor. Infirmierii, sosiți în sfîrșit, se aplecară asupra lui Nellie, în timp ce Dave Powers, reținîndu-și lacrimile, ridica picioarele lui Connally. Starea guvernatorului era cu mult mai puțin îngrijorătoare decît părea în acel moment. Își recăpătase cunoștința și putea să se ridice. Putu chiar să-i ajute pe infirmieri. Aceștia l-au întins pe prima dintre cele două brancarde și l-au dus în spital ; Nellie, clătinîndu-se, venea după el.

Acum era rîndul președintelui.

„Știți bine că a murit, lăsați-mă în pace"

Doamna Kennedy nu se mișcase; cu capul aplecat, ea continua să-și țină soțul în brațe. Dacă i-ar fi dat drumul, îngrozitoarea rană de la cap avea să apară din nou și ea nu putea suporta acest lucru. Tăcea, aplecîndu-se tot mai mult pentru a scăpa privirilor, strîngînd la piept chipul însîngerat al soțului său. Urmă o tăcere încordată.

Clint și Roy urcară pe cele două trepte de lîngă roata de rezervă. Clint exact în spatele ei.

— Vă rog, doamnă Kennedy.

El îi atinse umărul și o simți tremurînd convulsiv. Se scurseră patru, poate cinci secunde.

— Vă rog, repetă încet Clint, trebuie să-l transportăm pe președinte la spital.

— Nu vreau să mă despart de el, domnule Hill, gemu ea.

— Trebuie să-l ducem, doamnă Kennedy.

— Nu, domnule Hill. Știți doar că a murit, lăsați-mă în pace !

John Kennedy fu întins pe o brancardă împinsă grabnic printr-o mare ușă dublă în fața unui panou negru pe care scria :

„Staționarea interzisă". Dincolo, era o altă lume. Nu era soare. Aerul mirosea greu.

În sala de urgență nr. 2, John Connally gemea ; Nellie se oprise în prag, cu obrazul umflat de plîns, privind în altă parte. Președintele fu dus în sala nr. 1, din dreapta. Un braț o opri pe Jackie, și aici, în prag, ea dădu în sfîrșit drumul hainei lui Clint și făcu un pas înapoi. Începea veghea ei lipsită de speranță.

Suita președintelui în derută totală

Ziariștii care nu se aflau împreună cu Kilduff în mașina Casei Albe ci ocupau cele două automobile destinate lor, au coborît din mașină între Furniture Mart și Apparel Mart, pe Bulevardul Industrial. Majoritatea membrilor serviciului de presă al Casei Albe și-au prezentat documentele de acreditare, au intrat în Trade Mart și au aflat vestea atentatului fie de la agenți, fie de la invitații la dejun care auziseră, la aparatul lor de radio cu tranzistori, știrea transmisă de Merriman Smith.

Pasagerii automobilelor V.I.P. (personalitățile Casei Albe) au fost printre ultimii care au aflat că se petrecuse o tragedie. Ei aveau ordin să se îndrepte direct spre Trade Mart, locul dejunului. Dar la intrarea de serviciu nu se aflau agenți de poliție din Dallas. Garda era compusă din polițiști ai statului Texas, care nu erau conectați la rețeaua de radio și nu știau ce se petrecuse. În afară de aceasta, nici unul dintre ei nu avusese înainte prilejul să vadă un permis de la Casa Albă. Li se spusese că agenții serviciului secret vor garanta pentru suita lui Kennedy. Dar majoritatea agenților plecaseră la spitalul Parkland după ce captaseră semnalul de alarmă lansat de Kellerman.

A rezultat o primire glacială pentru dr. Burkley, Evelyn Lincoln, Pam Turnure, Mary Callagher, Jack Valenti, Liz Carpenter și Marie Fehmer, din suita președintelui Kennedy. La Trade Mart, un polițist care îl cunoștea pe unul din ziariști s-a oferit să-i înlesnească intrarea, dar nimeni altcineva nu putea să-l însoțească. Liz Carpenter, care era texană, se simțea umilită.

— E Evelyn Lincoln, secretara particulară a președintelui, protestă ea împingînd-o în fața ei pe Evelyn.

Agentul examină permisul și i-l înapoie, spunîndu-i cu răceală :

— Regret, doamnă.

Pe neașteptate, dr. Burkley înțelese că se petrecuse ceva îngrozitor. Atmosfera era amenințătoare. Fel de fel de necunoscuți se învîrteau fără rost. Doug Kiker de la „Herald Tribune" plîngea în hohote.

— Ciini afurisiți, repetă el.

Medicul îi făcu semn inspectorului Andy Berger, care se pregătea să plece într-o mașină a poliției. Burkley își aruncase tocmai trusa în mașină și era pe cale să urce cînd sosi în goană Chuck Roberts de la „Newsweek".

— Lăsați-mă să merg cu dv., se rugă el.

Burkley, de obicei amabil și placid, îi trînti portiera în nas ; mașina de patrulă țîșni pe bulevardul Harry Hines și îl lăsă pe medic la poarta de urgență a spitalului Parkland, la numai cîteva minute după aducerea președintelui.

Secția de urgență a spitalului era cu totul depășită de evenimente. Un spital municipal este în general mai bine utilat pentru a face față unei situații de panică, decît orice alt loc public, dar nici o instituție din lume nu ar fi putut face față în mod satisfăcător situației din acel moment. Se aflau acolo prea multe persoane importante și se produsese o prăbușire aproape totală a disciplinei.

Administratorul Jack Price își implora personalul să se întoarcă în serviciile respective. În fiecare ușă se îngrămădeau bolnavii în stare să se țină pe picioare și care rămîneau surzi la toate rugămințile.

Serviciul secret ar fi trebuit să creeze o barieră de securitate. Dar catastrofa a scos la iveală un defect ascuns al sistemului : lealitatea fiecărui agent față de un om, nu față de o funcție. Atîta timp cît Kennedy deținuse conducerea, ierarhia autorității fusese simplă. Acum, vechea ordine se transforma într-o dezordine înspăimîntătoare. În mod teoretic, Roy Kellerman continua să poarte încă răspunderea. Dar Emery Roberts îl și înlocuise și cînd Roy le dădu tuturor agenților ordin să păzească toate ieșirile spitalului, nimeni nu-și dădu osteneala să-i spună că Roberts dăduse deja instrucțiuni. De fapt, prea puțini agenți au considerat necesar să-l mai țină la curent pe Roy cu ceea ce se întîmpla și asta era de fapt un lucru bun căci ciocnirile de opinii ar fi făcut cu neputință luarea vreunei hotăriri.

Deoarece președinții își aleg singuri principalul agent însoțitor și cum Kellerman era un necunoscut pentru Lyndon Johnson, el era deja scos din joc. Identitatea succesorului său nu fusese încă precizată. Roberts era alături de Johnson ; dar Youngblood era cu el de mai multă vreme și era protejatul lui Johnson. Astfel, serviciul secret, care ar fi trebuit să reprezinte un simbol al continuității, era în plină dezbinare. Inspectorii erau la fel de derutați ca și restul suitei prezidențiale. Unii dintre ei (Kellerman, Hill) au rămas lîngă Kennedy. Alții (Youngblood, Roberts, Johns) au plecat cu Johnson. Cei mai mulți luau hotărîri personale. Nu exista un plan general, nimic nu era prevăzut și consecința era anarhia totală.

În cursul acestei prime ore, isteria colectivă a fost cu mult mai gravă decît vor să admită interesații înșiși. Reamintindu-și ceea ce s-a întîmplat, mulți au improvizat, povestind de fapt cum ar fi trebuit să se comporte : cu emoție dar cu sînge rece. Realitatea a fost alta. În minutele care au precedat sau care au urmat orei 13, aproape toți au acționat, în sectorul urgențelor, într-un fel care, într-o zi normală, ar fi fost considerată cel puțin straniu. Nici una din aceste bizarerii nu merită să fie ridiculizată, dar fără cîteva exemple ar fi imposibil să se înțeleagă starea de spirit care a domnit atunci.

Generalul Ted Clifton, de pildă. Ofițer, fost combatant, atașat militar al președintelui. Dintre toți cei de față, Clifton ar fi trebuit să înțeleagă cel mai bine utilitatea Serviciului de comunicații al Casei Albe. Ei bine, l-a uitat cu desăvîrșire. În loc să recurgă la acest serviciu, el și-a prezentat legitimația unei telefoniste de la Parkland căreia i-a spus că dorește să obțină legătura cu Casa Albă. Printr-o minune, a obținut-o. Cînd a căpătat pe cineva la capătul firului, a cerut să vorbească cu doamnele Clifton și O'Donnell pentru a le spune că soții lor sînt sănătoși și teferi. Abia după rezolvarea acestei probleme urgente a cerut să vorbească cu Bromley Smith, secretarul Consiliului național al securității căruia i-a pus următoarea întrebare : „Există ceva informații în această privință ?" Ordinea de prioritate a generalului este uluitoare : numai după ce le-a liniștit pe cele două soții s-a interesat dacă există sau nu un complot împotriva guvernului Statelor Unite.

Sau să luăm cazul lui Clint Hill, care își demonstrase pe Elm Street excepționala prezență de spirit. Rătăcind prin sectorul urgențelor, a observat deodată că este numai în cămașă. Considerînd că este foarte important să fie îmbrăcat în mod convenabil, a oprit un membru al personalului administrativ al spitalului, care era de aceeași statură cu el, și i-a cerut să-i împrumute haina lui. Acesta i-a dat-o, întrebîndu-se însă, pe bună dreptate, în ce măsură faptul că Hill are sau nu haină poate schimba ceva într-un asemenea moment.

Sergentul de poliție din Dallas, Bob Dugger, era foarte îngrijorat de o problemă privitoare la un automobil. Aflase știrea în Trade Mart și venise în mașina primului adjunct al șefului poliției, fără să ceară permisiunea pentru aceasta, și acum îl rodea neliniștea. Ce avea să gîndească șeful său ? Va semnala furtul

mașinii ? De ce anume va fi acuzat ? Era un lucru grav. Asta putea să-i distrugă cariera.

Un mesaj pentru Ann Clifton... o haină curată pentru Hill, o mașină polițienească împrumutată etc... în felul acesta, oamenii își întorceau fața de la evenimentul înfiorător și se pierdeau în detalii neînsemnate. Amînau momentul în care aveau să fie obligați să privească lucrurile în față. Comportarea diverselor persoane a variat enorm, în situații totuși identice. Jacqueline Kennedy și Nellie Connally așteptau, la un metru una de alta, știri despre soții lor răniți grav. Ambele știau că rănile președintelui sînt mortale și, dacă în asemenea împrejurări se poate vorbi de vreun protocol, soția guvernatorului ar fi trebuit să vorbească prima. Dar nu s-a întîmplat așa. Jackie a întrebat-o cu blîndețe cum se simte Connally. Nellie nu i-a răspuns imediat. Ea își spunea că de fapt de abia o cunoștea pe această femeie. În sfîrșit, murmură :

— Va scăpa cu viață.

Asta a fost totul.

Hugh Sidey lua cu febrilitate note dintre care cea mai mare parte, după cum și-a dat seama mai tîrziu, erau indescifrabile. Bob Baskin a plecat pur și simplu. S-a dus cu mașina în centrul Dallasului și a intrat în redacția lui „News" spre a se informa de ceea ce se mai petrecuse în alte părți ale lumii.

Liz Carpenter și Marie Fehmer fuseseră uitate în birourile administrative ale spitalului Parkland. Nu știau absolut nimic din ceea ce se întîmplase și se enervau din ce în ce mai mult. O funcționară le strigă în trecere că Kennedy fusese victima unui atentat. Auzind acest lucru, Liz ajunse la o concluzie uluitoare. Președintele urma să pronunțe un discurs la Trade Mart. Dacă era rănit, nu-l va putea pronunța. În consecință, îi explica ea Mariei, vicepreședintele va trebui să vorbească în locul lui și, cum făceau parte din suita lui Johnson, trebuiau să fie și ele de față. Nu mai era nici un minut de pierdut ; poate că Johnson se și afla la tribună. Marie, convinsă de logica lui Liz, alergă după ea. La poarta spitalului explicară situația lor unui agent de circulație. Acesta nu prea păru convins, dar făcu totuși semn unei mașini a poliției care țîșni pe bulevardul Harry Hines cu o viteză alarmantă și le depuse la Trade Mart, în fața intrării principale. S-au mirat nevăzînd decît cîteva persoane. Totul le făcea să creadă că discursul vicepreședintelui avea să aibă un auditoriu foarte redus.

14 medici în jurul președintelui

Epidemia derutei nu se limita la suita prezidențială. Personalul spitalului Parkland își pierduse capul în aceeași măsură.

Cei mai rupți de realitate erau salariații serviciilor administrative. Li se băgase în cap că birocrația este extrem de importantă ; căutînd o oază în dezordinea generală, se refugiară în ritualurile familiare ale rutinei.

„Kennedy, John F." fu înscris în mod corect sub numărul 24 740, categoria alb, sexul masculin, internat în sala de urgență nr. 1. „Maladia" sa fu notată GSW (gunshot wound : rană provocată prin armă de foc). „Connally, John", nr. 24 743, a fost înscris trei rînduri mai jos, după o albă de sex feminin, care scuipa sînge, și după o negresă de sex feminin care avea o maladie abdominală.

Dezordinea a durat întreaga după-amiază. Larry O'Brien a sosit la spital împreună cu deputatul federal Albert Thomas și cu Jack Brooks. Greșind culoarul se află deodată singur, în fața unui culoar lung. De cealaltă parte, o femeie cu ochelari îl privea.

— Un minut, îi spuse ea repede, întinzîndu-i un formular și un stilou.

Complet zăpăcit el începu să scrie cu grijă, cu caractere de tipar „O'Brien Lawrence F", apoi rămase cu mîna în aer. Frapat de stupiditatea situației aruncă tocul și hîrtia și porni din nou, alergînd pe culoare necunoscute, în căutarea președintelui.

În mijlocul acestei furtuni, John Kennedy zăcea izolat, protejat de însăși enormitatea sarcinii care preocupa pe toată lumea din sala nr. 1. Aici nu mai era necesar să se caute false activități. Cei de față nu se puteau îndoi nici un moment de urgența muncii lor. Scalpelele și agrafele erau prinse în mod automat, manetele erau întoarse mașinal. Mîini înmănușate în cauciuc se întindeau, se închideau, se mișcau în tăcere. Rana de la gît — considerată în acel moment ca fiind o rană de intrare a glontelui pentru că nu avuseseră încă timp să întoarcă corpul — era mică și sîngele continua să curgă încet din ea. Partea posterioară a craniului însă era zdrobită. De aici venea tot sîngele, căci hemoragia intensă care începuse la Elm Street, și continuase pe tot parcursul și pe coridoare, nu încetase încă. Se putea crede că de la atentat, Kennedy își pierduse tot sîngele. Inima sa continua însă să bată. Ochii ficși, dilatați și divergenți, tinzînd spre exterior, erau îndreptați, fără să vadă, spre unica lampă fluorescentă aprinsă în tavan.

Primul medic sosit a fost Charles J. Carrico, un intern în vîrstă de aproximativ 25 de ani, în al doilea an de chirurgie. La un examen rapid a constatat că președintele nu mai avea nici puls, nici tensiune. Și totuși, nu murise încă. Corpul său făcea eforturi lente și dureroase pentru a respira și, din timp în timp, se putea observa o bătaie a inimii. Carrico a început să aplice măsurile de urgență. A introdus un tub în gură în speranța de a degaja laringele. S-a injectat, prin cateter, în piciorul drept o soluție de lichid Ringer — soluție salină modificată. Apoi internul întrebă care este grupa sangvină a presedintelui. O infirmieră ieși în goană.

— Care este grupa de sînge a președintelui ? îi întrebă ea pe Hill și Kellerman.

Clint se pregătea tocmai să pună mîna pe portvizit cînd Roy răspunse :

— Grupa zero, Rh pozitiv.

De fapt s-a făcut transfuzie cu grupa zero, Rh negativ deoarece nu se poate produce nici o reacție la acest sînge, indiferent de grupa rănitului.

„Nu intrați aici !" — „Intru și intenționez să rămîn"

În jurul brancardei se aflau acum 14 medici. Erau prea mulți. Sala era mică. Numai trei dintre acești medici erau indispensabili : Malcolm Perry, chirurgul în vîrstă de 34 de ani, care coborîse scările în goană venind de la bufetul spitalului pentru a-l înlocui pe tînărul Carrico ; Burkley, pentru că era la curent cu antecedentele medicale ale pacientului, avea anumite medicamente în trusa sa și cunoștea dozajul exact al acestora, și Marion T. Jenkins, directorul serviciului de anestezie al spitalului.

Făcînd o incizie în gîtul președintelui, exact deasupra rănii mediastinale, Perry începu o traheotomie care dură cinci minute. Între timp, tubul introdus între buzele lui Kennedy fusese legat cu un aparat de respirație, pentru a-i face pe președinte să respire. În acel moment, Jacqueline Kennedy încercă să pătrundă în sală. Ea rămăsese pe culoarul lugubru vreo 10 minute. Infirmiera Doris Nelson și internii care treceau încercaseră să o convingă să se odihnească într-o boxă. Ea începea de abia atunci să înțeleagă ce lucru îngrozitor se întîmplase, dar s-a hotărît să nu se miște din loc.

Personalul de la Parkland nu înțelegea de ce se menține la această hotărîre cu atîta forță și cu atîta voință. Nu o cunoșteau decît din auzite, dar, între ceea ce credea lumea despre ea și ceea ce era în realitate, deosebirea era la fel de mare ca și în cazul lui Robert Kennedy. El era mai blînd și mai sensibil decît părea. Ea în schimb, era cu mult mai fermă decît se credea. În mod inevitabil amîndoi fuseseră depășiți de președinte, în a cărui umbră trăiau. Pînă acum, acest lucru nu avusese importanță. Dar în vidul rămas în urma lui aveau să iasă la lumină ei. Pentru doamna Kennedy venise momentul să-și impună voința. În primele minute, ea urmărise totul în liniște. Nu înțelesese de ce năvălesc în sală medicii și chirurgii ; era sigură că soțul ei murise. Apoi auzi vorbindu-se despre perfuzii. Medicii își închipuie că profanul resimte o teamă respectuoasă față de jargonul medical. În general, au dreptate. În cazul respectiv însă se înșelau. Președintele era suferind încă de la căsătoria sa. Soția sa petrecuse multă vreme în sălile de așteptare ale spitalelor. Ea știa ce înseamnă o soluție salină și, cînd auzi în mica sală, o voce vorbind despre reanimare, înțelese ce însemna aceasta. Este încă în viață, gîndi ea uluită. Era un lucru lipsit de orice sens. Ea era convinsă că fusese ucis. Exista oare vreo șansă să supraviețuiască ? Ridică ochii spre Larry și Ken, aflați la cîțiva pași de ea, și murmură :

— Credeți că... ?

Aceștia nu răspunseră. Nu era nimic de spus.

— Voi intra înăuntru, declară ea.

Doris Nelson o auzi și îi bară calea. Infirmiera era un fel de dragon în alb, cu mușchi puternici, și era pătrunsă de doctrina potrivit căreia familia trebuie ținută cît mai departe de bolnavi. Unii din motivele acestei politici este tocmai de a împiedica apariția unor false speranțe de felul aceleia care se trezise tocmai în sufletul doamnei Kennedy. Doris declară scurt :

— Nu puteți intra aici.

Fără să se lase intimidată, Jackie îi răspunse :

— Intru și intenționez să rămîn.

Ea înaintă, dar Doris, mult mai puternică, o împinse înapoi. De fiecare dată cînd soțul ei fusese bolnav, Jacqueline Kennedy fusese îndepărtată de medici. În Columbia, ea îl auzise chemînd-o după operația pe șira spinării ; încercase atunci să se ducă la el, dar nimeni nu voise s-o lase să treacă. Apoi, cînd tratamentul unui specialist părea să nu dea rezultate, a vrut să cheme alt medic în consult. Fusese însă sfătuită să nu facă acest lucru și președintele a suferit îngrozitor timp de patru luni după aceea. Pînă atunci, ea se înclinase în fața medicinii. Era tînără, plină de respect ; considera că medicii știu ce au de făcut. La sfîrșitul celor patru luni însă, făcuse un jurămînt. Pe viitor, avea să fie totdeauna alături de el atunci cînd va avea nevoie de ea ; niciodată nu se va mai lăsa intimidată de medici sau de infirmiere. De astădată, împingînd cu tot mai multă energie, îi șopti lui Doris Nelson cu asprime :

— Voi intra în această sală !

Zgomotul atrase atenția doctorului Burkley. Acesta se apropie și interveni :

— Doamnă Kennedy, aveți nevoie de un calmant.

— Vreau să fiu acolo cînd va muri.

El dădu din cap cu înțelegere, apoi îi luă apărarea :

— Este dreptul ei, este dreptul ei, este prerogativa ei repetă el făcînd-o să treacă prin fața femeii în alb care se dădu de o parte fără prea multă bunăvoință.

Era ora 13 cînd chirurgul Kemp Clark declară cu o voce surdă :

— E prea tîrziu.

Mîinile lungi ale lui Perry se crispară, învinse. Încet, el le ridică de pe toracele lui Kennedy, ieși din sală ca un orb și se prăbuși pe un scaun privind în vid și rozîndu-și distrat unghiile. La capătul brancardei un medic se aplecă și ridică cearceaful pentru a acoperi fața președintelui.

Clark se întoarse spre Jacqueline Kennedy.

— Soțul dv. a fost rănit mortal, spuse el.

Ea mișcă buzele în tăcere : „Știu".

Șeful F.B.I.-ului îl cheamă pe Bob Kennedy : „Am o veste gravă..."

La etajul al patrulea al impobilului Ministerului Justiției, în colțul dintre strada a 9-a și bulevardul Pennsylvania, Edgar Hoover ridicase receptorul telefonului care îl lega direct cu Ministerul Justiției. I-a răspuns Angie Novello, secretarul lui Robert Kennedy, privind de cealaltă parte a biroului său o telegramă mototolită a U.P.I. pe care i-o întindea o secretară de presă cu ochii în lacrimi.

— Aici Edgar Hoover, spuse el cu vocea sa sacadată, ascuțită, mecanică. Ați aflat vestea ?

— Da, domnule Hoover, dar n-aș vrea să-l anunț eu.

— Președintele a fost rănit. Îl voi chema eu.

Un telefonist al Casei Albe îl puse în legătură cu aparatul nr. 163, instalat la capătul piscinei din spatele locuinței de la Hickory Hill, în Virginia. Ethel Kennedy își părăsise oaspeții pentru a răspunde. Telefonistul îi spuse :

— Vă cheamă Directorul.

Ethel nu avea nevoie să întrebe care director. În Washingtonul oficial existau numeroși directori dar un singur Director.

— Ministrul justiției ia masa, răspunse ea.

La celălalt capăt al piscinei, soțul ei tocmai se uitase la

ceas. Era 13,45 (12,45 la Dallas).

— Este foarte urgent, îi spuse telefonistul lui Ethel.

— E Edgar Hoover !

Robert Kennedy a înțeles că se întîmplase ceva deosebit. Directorul nu-i telefona niciodată acasă. Se îndreptă spre telefon, și, în timp ce ridica receptorul, un muncitor care asculta emisiunea de radio în timp ce lucra la mărirea unei aripi a casei, se întoarse brusc și veni alergînd spre ei strigînd fraze de neînțeles.

Ministrul justiției își spuse numele.

— Am să vă dau o veste, spuse Hoover cu o voce lipsită de orice timbru. Președintele a fost victima unui atentat.

Urmă o tăcere. Robert Kennedy întrebă dacă era vorba de ceva grav.

— Cred că este grav. Mă străduiesc să obțin amănunte. Vă voi chema din nou de îndată ce voi ști mai mult, îi spuse Hoover.

Directorul închise telefonul și ministrul justiției făcu la fel. Se întoarse spre soția sa și spre cei doi invitați care începuseră să înțeleagă cuvintele neclare ale muncitorului. La jumătatea drumului, Robert Kennedy se opri. Își dădu seama de întreaga gravitate a situației.

— Jack a fost rănit ! strigă el.

Apoi simți o slăbiciune și își acoperi fața cu mîinile. Primul său gînd a fost să ia avionul pentru a ajunge lîngă fratele său rănit și, după ce îi ceru lui McNamara un mijloc de transport imediat și rapid, urcă în goană în camera sa pentru a se îmbrăca.

Caroline Kennedy se afla în mașina lui Liz Pozen. Urma să petreacă prima noapte în altă parte decît în locuința ei, cu prietena ei Agatha, nepoata lui Liz. Dna Pozen asculta la radioul de bord al mașinii și auzi următoarele cuvinte : „...glonte în cap și soția sa Jackie..." Închise imediat aparatul. Era convinsă că copiii nu au înțeles nimic. Dar reflecțiile pe care le-a făcut mai tîrziu Caroline față de agentul serviciului secret Tom Wells permit să se creadă că emisiunea fusese mai detaliată decît crezuse Liz. Totuși, în acel moment, toate buletinele erau vagi. Fără îndoială că fiica președintelui nu putuse înțelege ce se întîmplase. Nici Liz însăși nu știa.

Wells se afla într-un Ford care urma mașina precedentă. Inspectorul dăduse drumul aparatului de radio și treceau tocmai prin fața grădinii zoologice naționale cînd programul pe care îl asculta fu întrerupt de o scurtă știre nebuloasă : „Sîntem în posesiunea unor știri neconfirmate despre focuri de armă în sectorul cortegiului prezidențial la Dallas".

Liz Pozen nu știa nimic. Era imposibil să redeschidă radioul. Se gîndi la un pericol posibil : un necunoscut din altă mașină, aflînd știrea la aparatul de radio al automobilului său și recunoscînd-o pe Caroline după fotografii, ar putea acționa într-un mod nesăbuit. Ea examină pe furiș pe conducătorii pe care îi întîlnea. Toți păreau impasibili. Postul de radio al lui Wells își reluase emisiunea. La 800 metri depărtare de grădina zoologică se produse o nouă întrerupere ; se părea că fusese rănită o persoană din suita președintelui, sau poate chiar președintele însuși. Nimic nu era precis.

La microfon, inspectorul chemă, folosind cuvintele de cod care însemnau Casa Albă, el însuși și Caroline.

— Crown, Dasher către Crown. Cereți instrucțiuni imediate privind pe Lyric în legătură cu situația actuală de la Dallas. Terminat.

Crown nu răspunse la început, apoi transmise :

— Rămîneți la aparat.

Datorită rapidității U.P.I.-ului, Liz Pozen și Tom Wells care se îndreptau spre Maryland știau mai mult decît cei care trebuiau să-i sfătuiască și să-i prevină. Telefonul lui Jery Behn, șeful agenților Casei Albe, era ocupat pentru că el se afla în comunicație cu Roy Kellerman. La Chevy Chase, Liz și Wells discutară pentru a doua oară. Cum nu dispuneau de „instrucțiuni de procedură", îi spuse Wells, ea trebuia să-i ducă acasă pe ceilalți copii pe care îi luase de la școală. Totuși, el ajunsese la convingerea că trebuia să împiedice vizita lui Caroline la familia Pozen. Urma acum să-și convingă superiorul de acest lucru.

— Dasher către Dresser. Am impresia că pericolul crește. Nu știm dacă este un act izolat, un complot sau o lovitură de stat. Dacă este vorba de o lovitură de stat, Washingtonul va fi desigur vizat și aș dori s-o pun pe Lyric în siguranță. Vom fi pregătiți pentru eventualitatea unei încercări de răpire și, cu excepția unui ordin contrar din partea dv., o voi readuce pe Lyric la Crown.

Nu era o hotărîre ușor de luat și ea nu avea să fie apreciată. Totuși, la Casa Albă, Bob Foster o consideră justă pentru că „vor încerca probabil să ucidă întreaga familie". Se duse să-i comunice hotărîrea sa lui Maude Shaw, guvernanta copiilor președintelui, care își exprimă unele îndoieli.

Cel mai mult se împotrivi Liz Pozen. Wells, care se aștepta ca ea să provoace dificultăți, luă o altă hotărîre ; pentru a curma orice discuție, avea să spună că primise ordine formale.

— Trebuie să o readuc pe Caroline la Casa Albă.

— De ce ?

— Motive de securitate.

Caroline ridică ochii spre el.

— De ce trebuie să ne întoarcem acasă ?

— Mama și-a schimbat proiectele, spuse el și se va întoarce astă seară la Casa Albă. Ea dorește ca John și cu tine să fiți acasă.

Revenind pe Rock Creek Parkway, inspectorul fu preocupat de o nouă complicație. Spectrul care o obsedase pe Liz Pozen devenise realitate. Un automobilist o recunoscuse pe Caroline. Mașina în care se aflau depășise tocmai o limuzină verde deschis, cînd conducătorul acesteia aruncă o privire distrată înlături și tresări în mod vizibil. Era un bărbat masiv, de vreo 50 de ani, cu pălărie pe cap și îmbrăcat cu o haină de sport. Semnalmentul dat de către inspector este vag, întrucît acesta încercă de îndată să facă să i se piardă urma ; într-adevăr, revenindu-și din surpriză, conducătorul limuzinei verzi hotărîse să-i urmărească. El își asuma un risc. Tom Wells era unul dintre trăgătorii de elită ai echipei de la Casa Albă și se afla într-o stare de spirit de temut. Dar conducătorul limuzinei verzi era un personaj simpatic, iar reacția sa era curajoasă și de înțeles. Fordul negru nu avea nici un semn distinctiv oficial, și oricine ar fi văzut-o pe fetița de 6 ani a președintelui gonind pe șosea în tovărășia unui necunoscut, la 5 minute după atentat, ar fi putut prea bine gîndi că este vorba de o răpire.

La rîndul său, agentul nu putea să stabilească mobilurile urmăritorului său. Luînd-o pe Caroline de la Liz Pozen, el moștenise și obligația de a nu da drumul radioului de bord. Nu putea nici măcar să-i pună întrebări precise lui Crown, fără să alarmeze copilul așezat lîngă el. Poate că teama sa față de o lovitură de stat era justificată ; poate că limuzina verde făcea parte din complot. Apăsînd pe accelerator la maximum, el o luă la stînga. Urmăritorul său accelerâ și el și, la un moment dat, se afla doar la un metru distanță de bara de protecție din spatele Fordului. Încetul cu încetul, Wells se distanță de el. Cu îndemînare, el făcu unele figuri de slalom lăsînd alte mașini să se intercaleze între ei. Cînd ajunsese la capătul autostrăzii Virginia Avenue, limuzina verde nu mai era vizibilă în retrovizor. La 14,13, ora Washingtonului, la 45 minute după plecarea lor de la Casa Albă, Tom Wells o trecea în grabă pe Caroline, valiza sa și ursulețul său roz prin poarta sud-vest.

Capitolul următor al cărții evocă momentul plecării din Dallas

---

Art BUCHWALD

O CARTE DESPRE „CARTE"

Cartea lui William Manchester „Moartea unui președinte" a provocat o controversă atît de înverșunată, încît singura soluție ar fi ca Manchester să angajeze pe cineva care să scrie o carte. S-ar face, astfel, un serviciu istoriei și eroii dramei nu ar mai fi nevoiți să discute cu o mulțime de scriitori care intenționează să scrie cărți despre felul în care Manchester și-a scris cartea.

Mai întîi, ar trebui găsit un scriitor care să se bucure de încrederea familiei Manchester. Întrucît i s-ar permite să ia cunoștință de probleme foarte personale, precum și de scrisori și documente, acest scriitor ar trebui să accepte, printr-un contract semnat, să prezinte manuscrisul familiei Manchester înainte de publicare. Familia Manchester, sau reprezentanții ei, ar avea dreptul să anuleze orice paragraf care s-ar putea dovedi penibil pentru ea, pentru editura Harper și Row sau pentru revista „Look".

Trebuie stabilit că cel ce își va asuma această sarcină nu va obține nici un profit și că toți banii obținuți de pe urma cărții vor fi predați bibliotecii publice din Middletown (statul Connecticut). Autorul și-ar păstra drepturile de reproducere a cărții în reviste și ziare și ar fi obligat să plătească toate taxele legale în cazul în care Manchester ar încerca să-l oprească să publice cartea. De asemenea, toate înregistrările pe bandă de magnetofon și notele luate în cursul cercetărilor întreprinse pentru elaborarea cărții îi vor fi predate lui Manchester și nu vor fi puse la dispoziția publicului decît după ce va scrie o nouă lucrare.

În schimbul faptului că l-a făcut istoricul oficial al acestui dezastru editorial, familia Manchester ar avea ample discuții cu scriitorul și i-ar povesti în modul cel mai amănunțit evenimentele petrecute în perioada la care se referă cartea. El ar primi, de asemenea, autorizația să ia interviuri tuturor avocaților implicați în aces caz, precum și medicului lui Manchester, agenților lui literari, redactorului șef al revistei „Look", Mike Cowles, redactorului șef al editurii „Harper and Row", Cass Canfield, și, firește, redactorului șef al revistei vest-germane „Der Stern".

Nu s-ar ascunde scriitorului nici un element care ar putea contribui la lucrarea sa și, întrucît manuscrisul final ar fi prezentat familiei Manchester înainte de publicare, ea nu trebuie să se teamă că va vedea lumina tiparului vreun element care ar putea să o pună într-o situație penibilă sau care să fie greșit interpretat de presă sau de public.

S-ar stabili că scriitorul va discuta, de asemenea, cu familia Kennedy și îi va cere și versiunea ei asupra celor petrecute. Dar întrucît familia Manchester a comandat cartea, ei îi va reveni ultimul cuvînt asupra modului în care urmează să fie prezentate faptele.

Singura temere pe care o ridică autorizația de a se scrie o asemenea carte este că ea ar putea pune într-o lumină proastă pe senatorul Robert Kennedy, pe Arthur Schlesinger-jr. și pe Richard Goodwin, lucru pe care familia Manchester ar trebui să-l evite cu orice preț, în special într-un an electoral. Iată de ce familia Manchester speră să găsească pe cineva care să manifeste înțelegere față de comportarea tuturor în cursul acelor zile hotărîtoare.

Există pericolul ca adepții familiei Manchester să deformeze evenimentele în așa fel încît să prezinte familia Kennedy într-o lumină proastă dar o mare parte a materialului de acest gen ar putea fi scoasă din versiunea finală cu ajutorul scriitorului și al avocaților familiei Manchester.

Dacă acest lucru nu se va putea rezolva pe cale amicală, familiei Kennedy îi rămîne posibilitatea de a angaja pe cineva care să prezinte în scris versiunea ei asupra modului în care și-a scris Manchester cartea. În felul acesta, revista „Look" ar avea material senzațional ani de zile de acum înainte.

(Din **The Herald**, nr. 26141)

U.S. News & World Report
Vol. LXII, nr. 4
NEW YORK

OPINIILE UNOR SENATORI AMERICANI

Revista U. S. News and World Report a adresat unor senatori de frunte întrebări despre perspectivele războiului din Vietnam. Iată cîteva din răspunsurile primite :

Senatorul ERNEST GRUENING (democrat din partea statului Alaska), membru al Comitetului senatorial pentru problemele interne și insulare :

Trebuia să ne retragem de multă vreme din Vietnam. În primul rînd nu aveam ce căuta acolo. Nu am fost atacați. Am intervenit nesolicitați într-un război civil. Afirmația deseori repetată că am fost invitați de un guvern prieten pentru a contribui la respingerea unei agresiuni este neadevărată. Nu există o asemenea invitație. Ne-am invitat singuri. Oferta noastră maximă a fost o ofertă de ajutor economic din partea președintelui Eisenhower, cu condiția ca ajutorul să fie bine folosit, condiție care nu a fost niciodată îndeplinită. Cînd am escaladat și am început să bombardăm atît nordul cît și sudul, noi am fost aceia care am devenit agresorii.

Consider că toate așa-zisele noastre ofensive de pace au fost nerealiste. Pe de o parte am spus : „Ne vom conforma acordurilor de la Geneva". Pe de altă parte, am afirmat că insistăm asupra unui Vietnam de sud independent. Însă guvernele pe care le-am sprijinit noi în Vietnam sînt corupte. Ele nu se bucură de sprijin popular și nu s-ar menține la putere nici cinci minute fără ajutorul nostru militar și financiar.

Senatorul STEPHEN M. YOUNG (democrat din partea statului Ohio), membru al Comitetului senatorial pentru serviciile armate :

Ar trebui să anunțăm lumii că vom înceta bombardamentele asupra oricăror obiective din Vietnamul de nord, începînd de la o anumită dată, și că sîntem dispuși să încheiem un acord care va pune capăt oricărei acțiuni terestre ofensive.

Am ajuns să introducem o forță militară uriașă într-o țară din Asia de sud-est avînd o suprafață ceva mai mare decît statul Ohio sau cît jumătate din suprafața statului Nevada și care nu prezintă nici un fel de importanță pentru apărarea S.U.A. Am trimis în această țară peste jumătate din forțele noastre aeriene, peste o treime din forțele noastre terestre gata de luptă și o treime din flota noastră. Toate aceste forțe sînt angajate în Asia de sud-est și în Tailanda, țară de unde pornesc majoritatea misiunilor de bombardament asupra Vietnamului de nord. În Vietnam am pierdut aproximativ 6 500 de oameni și peste 30 000 răniți; aproximativ 30 000 de oameni au contractat o formă virulentă de malarie și alte boli tropicale.

Afirm de peste un an că politica noastră de menținere a unor forțe militare uriașe în Europa occidentală este de asemenea greșită. În Germania occidentală avem efective militare de aproximativ 345 000 de oameni ; în plus 360 000 de membri ai familiilor lor și un număr uriaș de funcționari civili ai forțelor armate. În ansamblu, în Europa occidentală avem aproximativ 1 000 000 de bărbați, femei și copii. Ei nu sînt necesari acolo. Este vorba de o politică nejustificabilă a Administrației.

Senatorul GEORGE McGOVERN (democrat din partea statului Dakota de sud), membru al Comitetului senatorial pentru problemele interne și insulare :

Sînt de părere că ne-am luat angajamente excesive în privința efectivelor noastre militare din Europa. Consider că este absurd ca, la 20 de ani după încetarea celui de-al doilea război mondial, să continuăm a purta această povară militară în Europa occidentală. Nu văd nici un motiv valabil pentru a menține în Europa occidentală cinci sau șase divizii americane, ținînd seama de situația actuală de acolo.

Senatorul VANCE HARTKE (democrat din partea statului Indiana), membru al Comitetului senatorial pentru finanțe :

Consider că a sosit de mult timpul să folosim toate mijloacele care ne stau la dispoziție, inclusiv O.N.U. și Comisia pentru acordurile internaționale de la Geneva, din care fac parte India, Polonia și Canada. Nu sînt de părere că trebuie să continuăm bombardamentele asupra Vietnamului de nord.

Întreaga problemă a măsurilor noastre pe tărîm militar este dominată în mod cert de cel puțin două preocupări majore : una este interesul suprem al S.U.A. în ce privește perimetrul nostru de apărare. A doua este : ce povară putem suporta, ca stat, din punct de vedere economic, fără perturbări serioase.

Ne dăm seama acum de efectul pe care le au cheltuieli cum sînt cele din Vietnam asupra economiei noastre. O industrie importantă — cea a construcțiilor de locuințe — trece deja printr-o recesiune. O a doua industrie importantă — cea de automobile — este îngrijorată în privința viitorului. Și acesta nu este decît începutul.

MEDUNARODNA POLITIKA
nr. 402 BELGRAD

PERSPECTIVE EUROPENE

ANUL 1967 a început sub semnul unor perspective favorabile pentru popoarele Europei. „Rezoluția-europeană", adoptată în unanimitate de Adunarea Generală a O.N.U. la 15 decembrie 1965, iar apoi, la sfîrșitul anului 1966, importanta vizită politică a lui A. N. Kosîghin în Franța au consemnat momente utile în viața continentului nostru. În anul trecut, Europa a avansat spre ceea ce putem numi cu adevărat relații intereuropene. Acest fenomen constituie neîndoielnic un eveniment important, ale cărui urmări favorabile nu vor întîrzia.

Stabilirea unor contacte mai strînse între oamenii de stat din Est și din Vest a căpătat în ultimii ani dimensiuni tot mai mari întrucît, în afara Uniunii Sovietice și Franței, la aceasta iau parte Polonia, Cehoslovacia, România, Bulgaria, Marea Britanie, Italia, Grecia, Turcia. Aceste contacte frecvente constituie un fenomen nou în politica europeană.

→

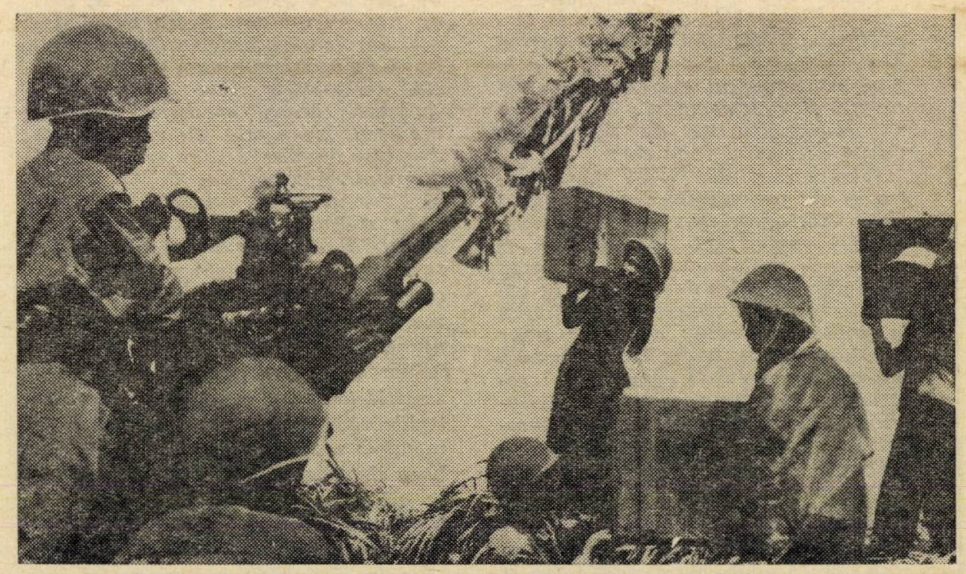

Cetățenii participă la aprovizionarea cu muniții a bateriilor de apărare antiaeriană din zona Hanoiului

Washingtonul se ţine la o parte de această politică a apropierii europene. S.U.A. au repetat de nenumărate ori că doresc să vadă o „Europă unificată şi organizată" gîndindu-se probabil la Europa occidentală, concepută fie ca un sector al politicii americane în Europa, fie ca un partener american în relaţiile cu Uniunea Sovietică, în care Statele Unite să fie acelea care să reprezinte interesele vest-europene. Ele au pretins şi au exercitat în mare măsură rolul de tutore asupra intereselor securităţii Europei occidentale. Dar noul curs al evenimentelor în Europa apuseană nu se înscrie pe această linie americană a unei coaliţii occidentale sub conducerea S.U.A. ci pe linia lui de Gaulle, linia emancipării Europei occidentale faţă de conducerea americană.

Îmbunătăţirea relaţiilor Est-Vest a devenit posibilă ca urmare a slăbirii încordării şi a creşterii încrederii reciproce. Apare logic faptul că renunţarea la metodele trecutului în soluţionarea divergenţelor poate deschide calea spre o cooperare paşnică.

S-a presupus, în trecut, că reducerea încordării internaţionale poate fi obţinută printr-o înţelegere asupra diferitelor probleme. Aceste eforturi n-au fost încununate de succes întrucît porneau de la poziţii asupra cărora se repercuta amprenta neîncrederii. Actuala orientare europeană se deosebeşte de aceste eforturi prin presupunerea că îmbunătăţirea generală a relaţiilor internaţionale poate crea condiţii pentru acorduri concrete ; în acest scop se urmăreşte îmbunătăţirea relaţiilor dintre state prin dezvoltarea unor contacte bilaterale.

Ideea extinderii colaborării între ţările din Estul şi Vestul Europei devine o temă general europeană. Experienţa războiului rece, în afara caracterului ei nefast, a permis şi unele concluzii pozitive. Războiul rece a arătat că metodele sale în politica internaţională nu pot avea nici un succes întrucît nu au dus la soluţionarea problemelor securităţii ; ele au determinat cursa înarmărilor care la rîndul ei a fost urmată de noi probleme nucleare.

În sfîrşit, s-a demonstrat că „pacea armată" nu este o pace trainică întrucît nu dispune de principalele atribute ale păcii — linişte şi condiţii normale de colaborare internaţională — şi că securitatea fiecărei ţări presupune relaţii paşnice şi acorduri internaţionale.

Revizuirea politicii franceze în coaliţia occidentală a provocat o schimbare profundă în sistemul general al politicii vest-europene respingînd însăşi bazele doctrinei antisovietice şi teama care alimenta această coaliţie.

Declaraţiile noului guvern vest-german aduc un nou element în ce priveşte apropierea europeană, anunţînd o anumită reorientare a Republicii Federale a Germaniei. Noul guvern al R.F.G. a lăsat să se înţeleagă că va duce o altă politică, o politică de alianţă cu Franţa şi de posibilităţi mai mari pentru îmbunătăţirea relaţiilor şi colaborării cu vecinii răsăriteni. În această privinţă nu este exclus, de asemenea, un nou modus vivendi cu Republica Democrată Germană.

Ideea colaborării europene, exprimată ca poziţie la Consfătuirea de anul trecut de la Bucureşti, precum şi propunerea lichidării ambelor organizaţii militare, reprezintă o contribuţie importantă a Răsăritului la politica de apropiere europeană. De altfel, Tratatul de la Varşovia, atît ca timp cît şi ca motive ale apariţiei sale, constituie un fenomen determinat de crearea coaliţiei militare atlantice. Hotărîrile adoptate la întîlnirea de la Bucureşti au confirmat caracterul acestei organizaţii. De asemenea, ţările membre ale Tratatului de la Varşovia şi-au manifestat în mod serios hotărîrea de a dezvolta relaţiile bilaterale cu ţările occidentale.

L. RADOVANOVICI

YÖN

Nr. 3

ANKARA

BAZELE AMERICANE DIN TURCIA

Bazîndu-se pe surse diplomatice, ziarul *Tercuman* din Istanbul afirma recent că, la apropiatele discuţii în privinţa stabilirii statutului bazelor americane în Turcia, „ofiţerii turci nu vor putea fi de acord cu prezenţa acestor baze, a personalului tehnic şi a armelor americane în ţara lor".

Pentru orice cetăţean turc interesat de evoluţia negocierilor, a devenit foarte limpede că, în problema bazelor americane, la apropiatele întrevederi se vor discuta trei chestiuni : prima este legată de prezenţa armelor nucleare în aceste baze americane dispuse pe teritoriul Turciei. Al doilea aspect al dis-

Polonia şi activitatea GATT

La şedinţele Consiliului GATT, care s-a deschis la 10 ianuarie, a fost adoptată în unanimitate rezoluţia cu privire la crearea unui grup de lucru a cărui sarcină va fi examinarea problemei de a se acorda Poloniei drepturi depline în această organizaţie comercială internaţională.

După cum se ştie, principiile pe care se bazează în activitatea sa Organizaţia GATT sînt : 1. Interzicerea discriminării ; 2. Interzicerea de a se recurge în cadrul comerţului la restricţii şi contingentări ; 3. Libertatea transporturilor de tranzit de mărfuri de către terţe state.

Printre sarcinile GATT în calitatea ei de organizaţie internaţională figurează: aprecierea situaţiei în domeniul comerţului internaţional şi găsirea de mijloace pentru lichidarea piedicilor în calea dezvoltării ei ; organizarea unor tratative referitoare la politica vamală ; aducerea unor amendamente la tratat în problemele principiilor politicii comerciale ; rezolvarea problemelor privind îndeplinirea obligaţiilor asumate de membrii organizaţiei şi eliberarea de autorizaţii pentru anularea unor obligaţii ale ţărilor membre ale GATT.

În deceniul precedent au fost eliberate relativ multe autorizaţii de acest fel. Ele au demonstrat că există contradicţii de interese între diferite ţări semnatare ale tratatului, contradicţii provocate de dezvoltarea economică inegală în lume. De aceea, în primii ani ai activităţii sale, GATT nu a corespuns aşteptărilor.

În anul 1957, Polonia şi-a exprimat dorinţa de a adera la GATT. În 1959 au fost recunoscute drepturile Poloniei de membru asociat. Formele calităţii de membru a unei ţări în această organizaţie sînt : observator, membru activ, membru asociat, membru provizoriu şi membru cu drepturi depline. Dintre cei peste 80 de membri actuali ai GATT, 71 de ţări sînt membri cu drepturi depline.

În ultimul timp s-a intensificat aportul Poloniei la activitatea GATT în legătură cu participarea sa la tratativele în problemele tarifare şi comerciale, cunoscute în lume sub denumirea de „Runda Kennedy". Participarea la aceste tratative i-a permis să-şi lărgească şi să-şi adîncească relaţiile reciproc avantajoase cu ţările membre ale Organizaţiei GATT, pe baza declaraţiei din 1959 cu privire la aderarea Poloniei la GATT. Situaţia de membru asociat nu aduce decît un avantaj limitat. De aceea „Runda Kennedy" a reprezentat un prilej favorabil adîncirii relaţiilor dintre GATT şi Polonia. Acordarea dreptului la o mai largă participare la activitatea GATT pentru Polonia va constitui o expresie a tendinţei obiective spre întărirea colaborării în domeniul comerţului dintre ţările cu sisteme sociale diferite. Aceasta va mări de asemenea posibilităţile Poloniei în lupta pentru lichidarea discriminării în domeniul comerţului.

Începînd de la mijlocul anului 1966, în cadrul GATT se aplică al patrulea capitol al tratatului intitulat „Comerţul şi dezvoltarea". Prevederile acestui articol reflectă temele conferinţei pentru comerţ şi dezvoltare (din primăvara anului 1964), care a avut loc la Geneva sub auspiciile O.N.U. La conferinţă a participat activ delegaţia guvernamentală polonă condusă de W. Trampczynski, ministrul comerţului exterior. De mai mulţi ani, guvernul Poloniei subliniază în mod consecvent necesitatea de a lichida inegalitatea, precum şi posibilitatea unor schimburi comerciale libere, independent de concepţiile politice ale diferitelor ţări.

(După *Agenţia P.A.P.*)

cuțiilor îl va constitui prezența rachetelor. Personalul care le deservește, fiind format atît din turci cît și din americani, problema de conciliat este aceea a creării unui sistem de „lacăt dublu", ale cărui chei vor trebui să se afle atît în mîinile turcilor cît și ale americanilor. Astfel, atîta timp cît nu vor putea fi folosite ambele „chei", declanșarea rachetelor va fi imposibilă. Punctul discuțiilor tehnice îl va constitui așadar stabilirea sistemului de „lacăt dublu", la care lipsa accesului unui partener va face imposibilă orice acțiune independentă a celuilalt. Cel de-al treilea aspect al discuțiilor va fi legat de asigurarea securității Turciei. Se știe, și aceasta n-o poate contesta nimeni, că Turcia nu a reușit pînă în prezent să stabilească procedura prin care vor fi judecați militarii americani care comit diverse infracțiuni ce lezează interesele și ordinea publică din țară. Aceste chestiuni vor trebui puse la punct în cadrul acestor dezbateri. Ziarul *Cumhuriyet* remarca la rîndul său faptul că : „teoretic, toate bazele din Turcia sînt dependente numai de N.A.T.O. și că ele s-ar conduce după un program al acestuia. În realitate, însă, toate bazele au ajuns în situația de a deveni baze americane."

Într-un articol din ziarul *Ulus*, profesorul Ahmed Șükrü Esmer își exprima pesimismul în legătură cu rezultatul discuțiilor ce vor avea loc în problema acordurilor bilaterale. „În această chestiune, sublinia autorul, trebuie să fie clar că, oricare ar fi natura unităților acestora, baze sau rampe, ele trebuie să se supună controlului nostru. În caz contrar devine încă și mai limpede că americanii folosesc acordurile bilaterale împotriva securității și intereselor noastre".

În 1958, cînd au trimis trupe în Liban, americanii au folosit bazele noastre, contribuind astfel la încordarea relațiilor noastre cu lumea arabă. Altădată, în 1960, au folosit teritoriul nostru pentru acțiunile de spionaj ale avionului „U-2". Faptele vorbesc de la sine. Totodată, mărfurile americane de contrabandă au un regim independent, vînzîndu-se în mod nepermis pe piețele noastre.

În Turcia există în prezent 30 000 de americani. Care este rolul lor, se știe. Rezultă din multe fapte că interesele țării noastre sînt încălcate și că la apropiatele negocieri, va trebui să se țină seama de aceste interese. Americanii produc totodată accidente de circulație la Ankara, au posturi de radio clandestine ; acțiunile militarilor americani nu pot fi judecate de tribunalele noastre.

În fața acestei situații, noi am propus revizuirea acordurilor. Americanii nu vor accepta cu ușurință aceste imperative ale noastre pentru că atît oamenii lor de afaceri, cît și militarii lor găsesc la noi un „cîștig dulce" și un „trai și mai dulce". De aceea, în problema acordurilor ne așteaptă o dispută îndelungată.

l'Unità

ROMA

Nr. 20

■

JOHNSON CONTA PE FREI

CĂLĂTORIA PREȘEDINTELUI chilian Frei la Washington a fost combătută de largi sectoare politice din țara sa nu numai din motive de ordin intern. Invitîndu-l pe Frei, Johnson a căutat fără îndoială un sprijin pentru lansarea unei politici latino-americane a Statelor Unite. Dar dacă Johnson se află în dificultate, poziția lui Frei nu este mai puțin complexă, avîndu-se în vedere inflația care înaintează, reformele rămase în cutie și opoziția muncitorilor din ce în ce mai puternică. Vetoul opus de Senat călătoriei președintelui a dat acestei situații o importanță de-a dreptul spectaculoasă.

Cum se va prezenta relansarea unei politici latino-americane a Statelor U-

→

Recent a fost inaugurat Centrul experimental „Eurocontrol" (Organizație europeană pentru securitatea navigației aeriene) de la Bretigny-sur-Orge (Franța). Cu prilejul inaugurării, la pupitrul de comandă al aparatelor de control radar s-au întîlnit Edgar Pissani, ministrul francez al utilărilor (cu casca la urechi), și omologul său britanic Roy Mason

REFLECTOR

LA WASHINGTON SE SPUNE CĂ...

...președintele Johnson a renunțat la lozincile propagandistice „Marea Societate" și „Războiul împotriva sărăciei" ca devize ale Administrației sale.

...un politician democrat de frunte a făcut următoarea apreciere despre cursa pentru președinție din 1968 : „Numai doi republicani îi pot înfrînge anul viitor pe Lyndon Johnson — Nelson Rockefeller, care nu poate obține desemnarea, și Charles Percy, noul senator din partea statului Illinois. Senatorul Percy este omul de care trebuie să se teamă președintele Johnson".

...președintele Johnson s-a convins de necesitatea de a majora impozitele atunci cînd a constatat că, în urma costului crescînd al războiului din Vietnam, alternativa ar fi un deficit bugetar de 17—20 miliarde dolari. Unul din obiectivele lui Johnson este de a evita un deficit mai mare decît cel înregistrat de președintele Eisenhower și anume — 12 400 000 000 dolari.

...în Europa domnește certitudinea că președintele Johnson nu va face la primăvară o călătorie pe acest continent, deoarece există riscul unor mari demonstrații antiamericane în mai multe din țările vizitate.

...se intensifică zvonurile potrivit cărora, în lunile următoare, vor avea loc schimbări în cabinet. John T. Connor, ministrul comerțului, intenționează să renunțe în scurt timp la postul său. Willard Wirtz, ministrul muncii, nu va rămîne, probabil, nici el în cabinet după 1967. Orville Freeman, ministrul agriculturii, și Stewardt Udall, ministrul afacerilor interne, fac obiectul unor zvonuri insistente. Se consideră că secretarul de stat Dean Rusk își va păstra, probabil, funcția atîta timp cît războiul din Vietnam va continua.

(Din **U.S. News and World Report**, vol. LXII, nr. 4)

DE CE FUZIONEAZĂ ȘANTIERELE NAVALE SUEDEZE

Au început tratative între două din cele trei principale șantiere navale suedeze, Götaverken și Eriksberg, în vederea fuzionării și există posibilitatea ca al treilea mare șantier, Kockum, să li se alăture. Șantierele navale din Suedia sînt printre primele din Europa dar, în momentul de față, ele au de înfruntat o situație financiară critică. Norvegia de exemplu, prin tradiție piața de desfacere cea mai importantă a industriei navale suedeze, tinde să plaseze tot mai multe comenzi în Japonia : între 1956 și 1965, Norvegia cumpăra din Suedia o treime din tonajul de vase noi ; acum ea achiziționează din această țară numai un sfert din totalul tonajului său.

Poate că ar fi exagerat să se spună că e vorba de o criză. Fapt e însă că profiturile firmelor au scăzut și, după toate aparențele, ele nu vor mai putea face față unor noi scăderi. S-ar putea ca și creditele să le fie acordate mai greu, odată cu restricțiile anunțate în acest domeniu.

Götaverken, unde lucrează 6 700 de oameni, și Eriksberg, cu 4 400 de lucrători, se află ambele la Göteborg, dar Kockum se găsește la 200 mile depărtare, la Malmö, ceea ce prezintă dificultăți pentru o eventuală fuzionare a celor trei șantiere. Însă dacă nu se va ajunge la un acord în acest sens, și deci firmele nu vor putea obține ajutorul guvernamental condiționat de fuzionare, situația ar putea deveni serioasă. Conducerea unuia dintre șantiere a declarat că s-ar putea reduce producția — ceea ce ar avea ca urmare un șomaj temporar.

(Din **Economist**, nr. 6337)

nite ? Elogiul pe care-l făcuse Johnson lui Frei și invitarea acestuia la Washington demonstrează că Johnson și noul său consilier pentru America Latină, Sol Linowitz, intenționau, astfel, să obțină un profit în favoarea „Alianței pentru progres". Pe această cale se spera că va fi atinsă mai ușor ținta de a convinge pe toți conducătorii latino-americani să adere apoi la planul de creare a „forțelor militare interamericane".

La începutul acestui an vor avea loc două întruniri interamericane : la 15 februarie, la Buenos Aires se vor întruni miniștrii de externe ; mai tîrziu, probabil la 14 aprilie (nu se cunoaște încă localitatea), se vor întruni președinții tuturor țărilor americane. Întrunirea miniștrilor de externe a fost amînată de trei ori în 1966. Cea a președinților este un obiectiv și mai complex.

Baza celor două conferințe o constituie cele ținute în 1965 și 1966, care au dat multă bătaie de cap politicii Washingtonului. Convocarea conferinței miniștrilor de externe a fost hotărîtă în noiembrie 1965, la Rio de Janeiro, cînd ei s-au întrunit în atmosfera deosebit de grea a agresiunii Statelor Unite în Republica Dominicană. La Rio de Janeiro, Statele Unite au încercat în zadar să impună o rezoluție care să deschidă porțile pentru crearea unor forțe armate „interamericane", capabile să gireze orice intervenție. În schimb, s-a hotărît constituirea unei comisii speciale, care s-a întrunit apoi în Panama, la începutul lui martie 1966, pentru a discuta propunerea de elaborare a unui proiect de reformă a statutelor Organizației statelor americane (O.S.A.). Propunerea era de a se include în Carta O.S.A. norme privind cooperarea interamericană în domeniul economic, social și politic.

Conferința de la Panama a dat naștere la o ciocnire fără precedent. 19 state latino-americane au votat împotriva Statelor Unite. Aceasta s-a întîmplat atunci cînd delegatul S.U.A., Robert F. Woodward, a respins un proiect global, aprobat deja în unanimitate, referitor la un gen de relații între Statele Unite și statele din America Latină, ce nu erau întru totul pe placul monopolurilor din S.U.A. Printre altele s-a vorbit despre libertatea schimburilor și apărarea prețurilor la materii prime. S.U.A. au fost singurele care au respins aceste sugestii. Mai tîrziu, diplomația Statelor Unite a depus eforturi pentru a ieși din impas, dar această încercare nu a reușit nici la cea de-a 4-a conferință anuală a Consiliului interamerican economic și social, care a avut loc la Buenos Aires în martie 1966, nici la conferința specială a Comitetului Economic Social, care a avut loc la Washington în luna mai.

La ce visează marea finanță...

(Din **Pravda**, Moscova)

Johnson a obținut demisia lui Thomas Mann (compromis la Santo Domingo) din toate funcțiile pe care le deținea. Mai tîrziu l-a desemnat ca subsecretar de stat pentru afacerile latino-americane pe Sol Linowitz, un om care și-a căpătat reputație liberală. Dezavuînd în mod fățiș în timpul călătoriei sale în Mexic, la sfîrșitul lui martie, gestul delegației S.U.A., care la Panama a fost izolată, Johnson a încercat să elaboreze o linie de realizare a propriilor sale planuri care să poată fi inserată fără ciocniri în vechiul sistem.

Într-o întrunire care a urmat — conferința conducătorilor militari, care a avut loc la Buenos Aires, în noiembrie — diplomația Statelor Unite a ajuns pînă la aprobarea tacită a unei renunțări formale la proiectele de creare a unor forțe militare „interamericane", mulțumindu-se să pregătească relansarea, sub un alt nume, a acestui proiect fundamental pentru politica nord-americană. În prezent, toată această muncă pregătitoare ar trebui să conveargă, prin întrunirea miniștrilor de externe, spre conferința solemnă a președinților. Aici, în schimbul aprobării de către guvernele latino-americane a unei integrări militare permanente care ar lua alt nume, Statele Unite se pregătesc, desigur, să avanseze formulări noi cu privire la „cooperarea" economică. Rolul hărăzit președintelui chilian Frei era, probabil, hotărîtor dar votul senatului chilian înseamnă, cel puțin, o întîrziere în aplicarea acestor planuri.

Saverio TUTINO

CITITORII NE SCRIU

STEOA DUNĂREI

În mișcarea de idei care, la mijlocul secolului trecut, a constituit preludiul înfăptuirii Unirii Principatelor, un rol de seamă l-a avut și gazeta ieșeană Steoa Dunării.

În contextul politic al anilor 1854—1855 se resimțea tot mai puternic necesitatea unui ziar care să reafirme principiile pașoptiste de unitate și libertate națională. Această misiune a revenit Stelei Dunării. Steoa Dunării **a fost totodată una din primele publicații românești unde s-a dat importanța cuvenită rubricii externe. Dispunînd de redactori și colaboratori de valoare, familiarizați cu aspectele vieții politice europene, cum erau Mihail Kogălniceanu, Nicolae Ionescu, Vasile Mălinescu, C. A. Rosetti, gazeta ieșeană a căutat să explice cititorilor săi contextul european al epocii, să formeze și să cultive „părerea obștească". Obiectivitatea, realismul, perspicacitatea, curajul cu care se abordau problemele majore au constituit de la început trăsături caracteristice ale comentariilor** Stelei Dunării. **Gazetă progresistă, ea privea evenimentele interne și internaționale prin prisma principiilor revoluționare pașoptiste, reprezentînd opiniile cercurilor democrat-revoluționare, ale mișcării unioniste din Principate.**

Apărută la 1 octombrie 1855 sub conducerea lui Mihail Kogălniceanu, Steoa Dunării **își enunța fără ezitare liniile politice directoare : „Acest jurnal este** Steoa Dunării Române, **prin urmare politica nu poate fi decît politica seculară a românilor, politica națională (...) care se rezumă în aceste cuvinte : Autonomia Principatelor, Unirea Principatelor". În editorialul primului număr al noii gazete, Kogălniceanu spera că „**Steoa Dunării **va putea ajunge folositoare patriei (...), un mijloc de publicație serioasă, în stare de a înfățișa și a apăra înlăuntru și în afară drepturile, interesele, speranțele românilor din Principate". Curînd gazeta de la Iași deveni, după cum observa prof. O. Papadima, „însuși stegarul ideii de Unire nu numai în Moldova, ci și dincolo, în Țara Românească". Cu îndreptățită mîndrie constata Kogălniceanu că, numai în 15 zile,** Steoa Dunării **dobîndise 800 de abonați, „număr nemaiauzit pînă atunci în Moldova".**

Dorința de pace a popoarelor își găsește un larg ecou în paginile Stelei Dunării. **Într-o corespondență din Constantinopol, Vasile Alecsandri, care vizitase cîmpul de luptă din Crimeea, descria distrugerile făcute de război, exprimîndu-și în cele din urmă încrederea în viitoarea pace. În editorialul din 1 ianuarie 1856, Mihail Kogălniceanu își exprima speranța că noul an va pune capăt „rîurilor de sînge ce se varsă", aducînd în schimb „o pace mîntuitoare, întemeiată pe legile eternei dreptăți, pe libertatea Europei, pe respectul naționalităților, pe binele comun". Participarea Principatelor la negocierile de pace era considerată de** Steoa Dunării **ca indispensabilă luării unei hotăriri cu privire la viitorul acestora. „Sperăm — scria ziarul — că la negociațiile ce vor urma vor fi și românii chemați spre a-și face propunerile cerute de interesul țării noastre".**

În paginile ziarului găsim proiecte însuflețite, pline de entuziasm pentru viitoarea „patrie autonomă", liberă, dreaptă pentru toți fiii ei, respectată în de afară tot atît de mult cît va fi și iubită înlăuntrul ei". În Steoa Dunării **se vorbește în dese rînduri despre românii de peste Carpați, deoarece „neamul românesc stăpînește, cultivează și apără de cincisprezece securi nu numai Moldova și Valahia..."**

Observator atent al vieții internaționale, ziarul ieșean se declară solidar cu lupta popoarelor subjugate din Europa pentru independență și unitate. Steoa Dunării **deplîngea faptul că „voința cîtorva înteresați se pune mai presus de drepturile popoarelor. Nu în sînul adunărilor legalmente constituite, nu prin mijlocirea unor discuțiuni limpezi și clare se hotărăsc astăzi aceste chestiuni, ci în întunericul cabinetelor, prin subtilitățile și vorbele înjumătățite ale diplomației". Într-o epocă în care numai marile puteri își spuneau cuvîntul în viața internațională, mica gazetă de la Iași nu se sfia să întrebe „dacă și astăzi popoarele trebuie să fie reduse prin putere a pleca capul înaintea dictărilor unor voințî arbitrare sau dacă ele vor fi lăsate a-și exercita în libertate un drept natural, sacru : acela de a-și alege și a-și întocmi ele însile soarta lor ?"**

Aflată în avangarda mișcării progresiste din Principate, punct de raliere al foștilor pașoptiști, al unioniștilor, Steoa Dunării **a constituit un moment de seamă în istoria publicisticii românești, fiind, după cum scria Nicolae Gane, „cel mai de frunte ziar politic ce a existat în Moldova" acelor ani.**

Andrei HOISII
Iași

profil

LON NOL

primul ministru al Cambodgiei

La 22 octombrie 1966, Adunarea Naţională cambodgiană a aprobat cu majoritate de voturi investitura noului guvern, al cărui prim-ministru a fost numit generalul locotenent Lon Nol.

Cabinetul generalului Lon Nol, fost ministru al apărării în precedentul guvern al prinţului Norodon Kantol, cuprinde trei vicepreşedinţi, opt miniştri şi patru secretari de stat. Numirea generalului locotenent Lon Nol în funcţia de prim-ministru a fost apreciată ca oglindind necesitatea de a se acorda o mai mare atenţie apărării integrităţii teritoriale, încălcată deseori de numeroasele incursiuni în zonele de frontieră ale ţării efectuate de către trupele tailandeze şi ale guvernului de la Saigon.

Generalul locotenent Lon Nol s-a născut la 13 noiembrie 1913, în provincia Prey-Veng. El a ocupat diferite posturi administrative şi militare : a fost succesiv guvernator al provinciilor Kratie şi Battambang, comandant de zonă militară, şef al poliţiei şi director al vămilor, comisar general al sporturilor.

După terminarea studiilor superioare, la Academia militară regală khmeră, în 1955, a devenit în acelaşi an ministru al apărării şi şef al marelui stat major, posturi pe care le-a deţinut pînă la numirea sa ca prim-ministru. În 1960, Lon Nol a fost instalat comandant-şef al forţelor armate regale. În anul 1963 a devenit vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri.

După alegerea sa în funcţia de prim-ministru, generalul locotenent Lon Nol a făcut o declaraţie în care a arătat că, în domeniul politicii interne, eforturile guvernului vor fi îndreptate spre sporirea producţiei, însănătoşirea finanţelor şi dezvoltarea exportului. Guvernul — s-a subliniat în declaraţie — va acorda o atenţie deosebită agriculturii şi învăţămîntului, va depune eforturi pentru extinderea reţelei de asigurări sociale şi pentru îmbunătăţirea condiţiilor de trai ale populaţiei. Pe plan extern, noul guvern cambodgian şi-a exprimat protestul hotărît faţă de agresiunea Statelor Unite ale Americii în Vietnam, cerînd încetarea imediată a intervenţiei. Guvernul, a declarat generalul locotenent Lon Nol, va depune eforturi pentru consolidarea şi extinderea mijloacelor de apărare a integrităţii teritoriale a ţării. Lon Nol a declarat de asemenea că ţara sa va continua să promoveze o politică de neutralitate şi de menţinere a unor relaţii strînse cu ţările prietene.

A. M

fişier

Tratatul privind explorarea şi folosirea spaţiului cosmic

La Moscova, Washington şi Londra a fost semnat simultan, zilele trecute, „Tratatul privind principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea şi utilizarea spaţiului cosmic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti". Republica Socialistă România — prin ambasadorii săi, Teodor Marinescu la Moscova, Petre Bălăceanu la Washington şi Vasile Pungan la Londra — a fost printre primele semnatare ale tratatului.

Elaborată de către subcomitetul juridic al Comitetului O.N.U. pentru folosirea în scopuri paşnice a spaţiului extraatmosferic, din care face parte şi România, în calitate de vicepreşedinte, rezoluţia care cuprinde tratatul a fost adoptată în unanimitate, la sfîrşitul lunii decembrie, de către Adunarea Generală a O.N.U. Tratatul, deschis tuturor statelor fără nici un fel de discriminare, va intra în vigoare după ratificarea sa de către cinci state, inclusiv Anglia, S.U.A. şi U.R.S.S. ca ţări depozitare.

In cele 17 articole ale sale, tratatul cu privire la principiile care dirijează activitatea statelor în Cosmos consacră şi dezvoltă o serie de principii enunţate, de altfel, şi în unele rezoluţii anterioare ale O.N.U. cum sînt rezoluţia 1621, adoptată în unanimitate de Adunarea Generală a O.N.U. la cea de-a XVI-a sesiune din 1961, rezoluţia 1802 din 14 decembrie 1962, Declaraţia asupra principiilor care guvernează activitatea statelor în spaţiul extraatmosferic din 13 decembrie 1963 şi rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. nr. 1884 din 17 octombrie 1963 cu privire la interzicerea plasării pe orbită a unor obiecte cu arma nucleară sau a altor categorii de arme de distrugere în masă.

Tratatul semnat recent, sintetizînd şi dezvoltînd principiile enunţate în aceste rezoluţii, creează cadrul juridic pentru viitoarea activitate practică a statelor în Cosmos, avînd forţă obligatorie pentru statele care vor adera la el.

„Spaţiul extraatmosferic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti — se spune în primul articol al tratatului — vor fi libere pentru explorare şi folosire de către toate statele, fără nici o discriminare, pe bază de egalitate şi în concordanţă cu dreptul internaţional şi va trebui să existe accesul liber în toate regiunile acestor corpuri cereşti". Explorarea şi folosirea Cosmosului trebuie să se facă în folosul şi în interesul tuturor statelor, indiferent de gradul lor de dezvoltare economică şi ştiinţifică, şi va fi de competenţa întregii omeniri. Totodată, „spaţiul cosmic, inclusiv Luna şi alte corpuri cereşti — aşa cum se spune în art. 2 al tratatului — nu este obiectul însuşirii naţionale prin invocarea suveranităţii, prin folosire sau ocupaţie ori prin oricare alte mijloace".

Aceste două principii înscrise în tratat — al libertăţii de explorare şi utilizare a Cosmosului şi al egalităţii în drepturi trebuie interpretate în sensul că toate statele, atît cele care vor trimite astronauţi pe alte corpuri cereşti cît şi cele care nu vor desfăşura o activitate extraatmosferică, trebuie să beneficieze în egală măsură de rezultatele cercetărilor efectuate de exploratorii astrali în vederea ameliorării previziunilor meteorologice, a perfecţionării telecomunicaţiilor, a îmbunătăţirii cunoştinţelor umane despre sistemul nostru solar. Numai astfel aceste rezultate pot servi interesul întregii omeniri şi pot contribui la menţinerea păcii şi securităţii internaţionale.

Tocmai pentru a servi acestui scop, principiului libertăţii de folosire a Cosmosului i s-au adus anumite restricţii. „Statele semnatare — stipulează articolul 4 din tratat — se angajează să nu plaseze pe orbită în jurul Pămîntului nici un obiect purtînd arme nucleare sau alte arme de distrugere în masă, să nu instaleze astfel de arme pe corpurile cereşti şi nici să disloce în oricare alt mod astfel de arme în spaţiul cosmic. Luna şi alte corpuri cereşti vor fi folosite în mod exclusiv pentru scopuri paşnice de către toate statele părţi la tratat". Acest articol interzice, de asemenea, stabilirea de baze, instalaţii sau fortificaţii militare, experimentarea oricăror tipuri de arme, precum şi organizarea de manevre pe corpurile cereşti.

Tratatul stipulează, de asemenea, că statele semnatare se angajează să-i considere pe astronauţi ca „soli ai întregii omeniri" şi să le furnizeze orice asistenţă posibilă în caz de accident, primejdie sau aterizare forţată pe teritoriul altui stat parte sau în marea liberă (art. 5). În acest articol se stipulează, de asemenea, că statele părţi, vor informa imediat celelalte state semnatare sau pe secretarul general al O.N.U. de îndată ce vor descoperi în Cosmos orice fenomen care ar putea constitui un pericol pentru astronauţi. Pentru orice activitate spaţială care ar putea cauza pagube altor state, indiferent dacă este desfăşurată de instituţii de stat sau particulare, statele vor purta întreaga răspundere, se spune în articolul 6 din tratat.

Dacă un stat semnatar consideră că activităţile spaţiale pe care intenţionează să le întreprindă vor putea prejudicia pe acelea ale altui stat, el este obligat, conform art. 9 al tratatului, să întreprindă consultări internaţionale în această problemă. „În scopul promovării cooperării internaţionale în explorarea şi folosirea spaţiului cosmic, inclusiv Luna şi alte corpuri cereşti — în conformitate cu scopul acestui tratat, statele părţi la tratat vor examina, pe bază de egalitate, orice cerere a altui stat parte la tratat de a i se oferi prilejul să observe zborul obiectelor spaţiale lansate de către acele state" (art. 10). Condiţiile unei astfel de permisiuni vor fi determinate prin înţelegere între statele interesate. Art. 12 stipulează că accesul la toate staţiile, instalaţiile, echipamentele şi vehiculele spaţiale existente pe Lună şi pe celelalte corpuri cereşti va fi liber pentru reprezentanţii tuturor statelor părţi la tratat pe bază de reciprocitate, cu condiţia ca cererile în acest sens să fie formulate într-un termen rezonabil. Articolele 13—17 cuprind clauze finale : sfera de întindere a tratatului (el se aplică tuturor activităţilor statelor părţi în explorarea şi folosirea Cosmosului), modul de reglementare a eventualelor diferende cu caracter politic, statele care pot deveni părţi la tratat, modul de intrare în vigoare, procedura denunţării tratatului etc.

I. CLOŞCA

poșta redacției

Cîteva răspunsuri la ancheta noastră

Toma G. Comănescu, Ploiești. **Dv. sînteți adeptul unei cît mai mari varietăți de informație, pentru ca cititorilor Lumii să nu le rămînă străin nici un sector al activității umane.** Lumea, scrieți dv., nu trebuie să se substituie presei de specialitate, așa cum nu se substituie de altfel nici presei zilnice, dar trebuie să semnaleze cititorilor ei cele mai însemnate evenimente din domenii ca filatelia, sportul etc., pentru ca și cei ce nu le urmăresc în publicațiile speciale să fie la curent cu ele".

■

Toma Nistor, Caransebeș. **Dv. vă declarați în dezacord cu cititorii care cer să se acorde un spațiu mai mare temelor cu caracter științific, literar, sportiv etc., apreciind că pentru acestea există suficiente publicații de specialitate. Totodată vă exprimați părerea că nu au dreptate acei corespondenți ai noștri care ne solicită cu precădere articole și reportaje despre țările africane și alte regiuni îndepărtate ale globului pentru că, după opinia dv., aceste probleme sînt tratate suficient de amplu în revistă. După cum se vede, punctele de vedere ale cititorilor noștri sînt nu numai diferite dar, uneori, chiar divergente.**

■

Dan Raicu, Iași. **Din scrisoarea dv. reiese că vă interesează cu deosebire articolele consacrate activității României pe plan internațional. Consemnăm, deci, propunerea dv. de a publica un articol despre „România și țările latine", consacrat istoricului relațiilor dintre ele și stadiului actual al acestor relații și un articol despre comerțul exterior al țării noastre.**

■

Dr. Nușa și Mihail Baltă, Constanța. **Reținem că propunerile dv. se referă la inițierea unor rubrici consacrate istoriei relațiilor diplomatice, tradiției marilor orașe, preocupărilor savanților privind viitorul omenirii, precum și la crearea treptată a unui mic „Atlas LUMEA" cuprinzînd hărți de actualitate.**

■

Ioan I. Georgescu, București. **Reținem că ați dori să citiți în Lumea cît mai multe articole consacrate explorării Cosmosului, prezentări ale fruntașilor culturii românești care primesc premii peste hotare, evocări ale diplomaților români din trecut, informații despre descoperirile arheologice, documentare despre parlamentele diverselor țări.**

Ce este „Iberlant"?

Valeriu Crețu, Constanța. **„Iberlant" este denumirea unui nou comandament N.A.T.O. care va fi situat în apropierea Lisabonei. Crearea lui a fost determinată de retragerea Franței din organizația militară a Pactului atlantic. În conformitate cu înțelegerea intervenită de curînd între amiralul american Thomas H. Moorer, comandantul forțelor N.A.T.O. din zona Oceanului Atlantic, și generalul Gomes de Aranjo, ministrul portughez al apărării, noul comandament își va începe activitatea în cursul lunii februarie. El va ridica la șapte numărul total al instalațiilor militare ale N.A.T.O. aflate pe teritoriul portughez. Cea mai importantă dintre ele este baza aeriană americană situată la Lajes, în insulele Azore, la jumătatea drumului dintre America și Europa. În Portugalia propriu-zisă, cea mai mare bază a N.A.T.O. este baza aeriană vest-germană de la Beja, folosită cu începere din 1959 pentru antrenarea piloților din R.F.G.. Anglia utilizează baza de la Montijo. La Espinho și la Setubal, pe coasta Atlanticului, sînt amplasate baze destinate experimentării rachetelor și armelor atomice.**

Începuturile automobilismului în România

Cristian Pompiliu, București. **Trăsura automobilă și-a oficializat apariția în lume în anul 1896, cînd la Londra s-a organizat prima expoziție de unde amatorii își puteau cumpăra uimitoarele vehicule care puteau străbate fără cai drumuri lungi. De la această expoziție a fost procurată și prima trăsură automobilă pe care a**

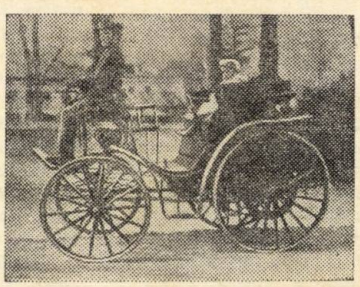

adus-o în România, în anul 1898, doctorul Toma Tomescu. Un avocat bucureștean, Henri August, primul nostru cronicar automobilistic, descria astfel evenimentul : „Era prin martie ; într-o dimineață radioasă de primăvară, aflîndu-mă pe bulevardul Academiei, aud deodată un zgomot neobișnuit ; întorc capul și văd în urma mea un vehicul destul de elegant, ce avea absolut forma unei trăsuri Victoria, însă fără oiște, fără cai — primul automobil își făcea apariția în România !"

După doi ani — în 1900 — alți doi bucureșteni aduc în țară primele automobile „serioase" : un Mercedes **de 16 CP, achiziționat din Elveția de George Valentin Bibescu, și un** Panhard **de 15 CP, importat din Belgia de G. B. Assan. La începutul anului 1904 erau în toată țara 51 de automobile, între ele figurînd și prima limuzină — un** Panhard. **„Pentru încurajarea gustului, mișcării și industriei automobilistice" s-a format, în aprilie 1904, asociația** Automobil-Club-Român, **cu sediul la București și cu filiale în orașele care aveau automobile (Craiova, Brăila, Botoșani, Iași, Tg. Jiu, R. Sărat și Ploiești). 40 de automobile circulau atunci în București, iar celelalte în orașele menționate.**

Prefectura poliției Capitalei, luînd în considerare „marea dezvoltare" a circulației auto, a întocmit în 1905 primul regulament automobilistic de la noi, care fixa între altele : viteza maximă în oraș — 15 km pe oră, adică trapul cailor, iar la cotituri mai încet, adică pasul cailor ; pentru oprire — obligatoriu două frîne trainice; pentru semnalizare — o trompetă mare și trei felinare, din care unul în spate, deasupra numărului.

În 1905 au apărut și primele automobiliste de la noi — Marta Bibescu și Elena Cămărășescu, amîndouă din București.

Mortul care așteaptă

Mihai Gavriliu, Bacău. **Experiența la care vă referiți a început în luna ianuarie și este condusă de „Cryonics Society" din California. Înainte de a muri, prof. dr. James H. Bedford, în vîrstă de 73 de ani, bolnav de cancer, lăsase prin testament o sumă importantă pentru ca trupul său să fie refrigerat și păstrat astfel pînă în momentul cînd se va descoperi leacul cancerului. Îndată după constatarea morții clinice, el a fost introdus într-o capsulă cu nitrogen lichid, la temperatura de — 220°. La începutul refrigerării s-a practicat respirație artificială și masaj cardiac pentru ca să nu înceapă deteriorarea țesuturilor cerebrale. Scopul final (și senzațional !) al experienței ar fi ca James H. Bedford să poată fi după dezghețare redat vieții.**

Sistemul colegiilor electorale

Dumitru Costea, Tg. Mureș. **Problema modificării sistemului de alegere a președintelui S.U.A., care va fi discutată de Congres în actuala sa sesiune, a fost ridicată de cei ce doresc ca această alegere să se facă în mod direct. În momentul de față, deși toți americanii cu drept de vot participă la alegeri, sistemul colegiilor electorale, care atribuie fiecărui stat un așa-numit număr de „voturi electorale", influențează considerabil rezultatul final. (În fiecare stat, candidatul care întrunește cele mai multe „voturi populare" primește toate „voturile electorale"). Din această cauză, de trei ori în istoria S.U.A., candidatul cu cele mai multe voturi populare a pierdut în cursa pentru președință. Astfel, în 1824, J. Q. Adams, care întrunise 30,54 la sută din voturi, a devenit președinte, învingîndu-l pe Jackson, pentru care votaseră 43,13 la sută dintre alegători ; în 1876, Hayes a devenit președinte cu 48,04 la sută din voturi, deși oponentul său, Tilden, reunise 50,99 la sută din voturi, iar în 1887, Harrison (47,86 la sută) l-a învins pe Cleveland (48,66 la sută). În alte 11 cazuri, președintele ales întrunise mai puțin de jumătate din totalul „voturilor populare" exprimate.**

Materie și antimaterie

D. Coman, Constanța. **Am reținut propunerea dv. de a publica un articol despre materie și antimaterie. Pînă la realizarea lui vă putem informa că antimateria este, deocamdată, o noțiune teoretică. Oamenii de știință știu de mai multă vreme că fiecare particulă sub-atomică are o antiparticulă. Cînd o particulă și antiparticula ei se întîlnesc, ele se anihilează reciproc și dispar. Pornind de la ideea că universul este format din părți egale de materie și antimaterie, doi oameni de știință suedezi, dr. Oscar Klein, fost profesor de fizică teoretică la universitatea din Stockholm, și prof. Hannes Alfven, de la Institutul regal de tehnologie din Stockholm, au emis o nouă teorie cosmologică, expusă în lucrarea „Lumi și antilumi". După părerea lor, universul ar fi format din cantități egale de materie și antimaterie. Ele nu pot intra în contact, dar s-ar putea ca jumătate din suta de miliarde de stele din galaxia noastră să fie alcătuite din antimaterie. Același lucru ar fi valabil și pentru alte galaxii. Se emite și o ipoteză alternativă : separația între materie și antimaterie ar putea să aibă loc la nivelul galaxiilor. Problema esențială este cum s-au putut separa materia și antimateria pentru a se forma stele, cum e soarele care, în mod indiscutabil, nu le conține pe amîndouă. Prof. Alfven consideră că aceasta s-ar putea să se fi petrecut sub influența gravității, a cîmpurilor magnetice și a curenților electrici din oceanul de particule elementare.**

■

Pompiliu Safta, București. **John Kennedy nu a fost niciodată vicepreședinte al S.U.A. Înainte de alegerea sa ca președinte a fost senator. Lista tuturor președinților și vicepreședinților Statelor Unite începînd de la războiul de independență este prea lungă pentru a putea fi publicată la „Poșta redacției".**

■

Zaharia Micu, Sinaia. **Comandantul trupelor americane care au creat „cel de-al doilea front" în Europa a fost generalul Dwight Eisenhower.**

■

Ion Popescu, Reșița ; Ioachim Benea, Brad; D. Modreanu, București ; Vasile Manolescu, București ; Constantin Negoiță, București ; Gh. Sofronie, comuna Strihani, raionul Săveni ; ing. Rafael Popescu, Craiova. **Am publicat în cîteva rînduri adresa unor cititori care ne-au solicitat ajutorul pentru a-și completa colecția revistei Lumea. Altfel de adrese nu avem posibilitatea să publicăm.**

Lumea

Săptămînal de politică externă
editat de Uniunea Ziariștilor din
Republica Socialistă România

Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1, Tel. 17.60.10

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

Întreprinderea de prefabricate beton

craiova

produce:

- Panouri mari pentru construcții de locuințe ;
- Tuburi de presiune pentru alimentări cu apă de diametre ∅ 600 ; ∅ 800 și ∅ 1000 ;
- Fîșii cu goluri rotunde pentru construcții civile și industriale ;
- Stîlpi electrici precomprimați de joasă și înaltă tensiune ;
- Spalieri pentru vie din beton armat obișnuit și precomprimat ;
- Diverse elemente prefabricate pentru construcții industriale ;
- Blocuri de zidărie și plăci de izolație din beton celular autoclavizat.

Calea Severinului 170 — telefon 5162, 4359, 1822
CRAIOVA

publicitate
umea

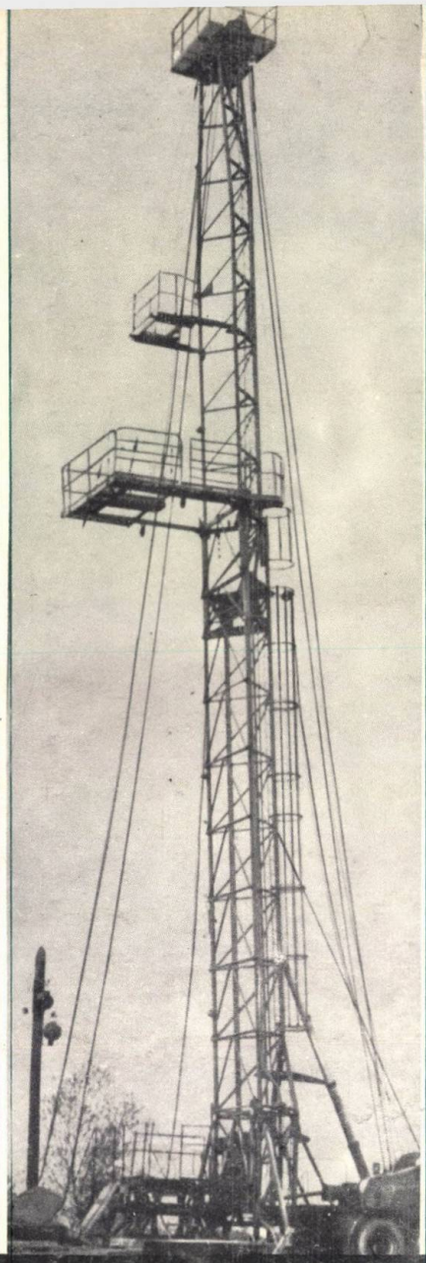

uzina de utilaj petrolier

târgoviște

instalația de intervenție **p 25**

este destinată să efectueze următoarele operațiuni :

- **schimbarea pompelor în adîncime**
- **deparafinări și extrageri de țevi de extracție la sonde în erupție și gaz-lift**
- **pistonarea și curățirea dopurilor de nisip din coloană**
- **reparații la sonde în producție**

instalația este montată pe semiremorcă, putînd fi tractată de un remorcher tractor special amenajat, sau prin intermediul unei osii față

publicitate lumea

2 lei

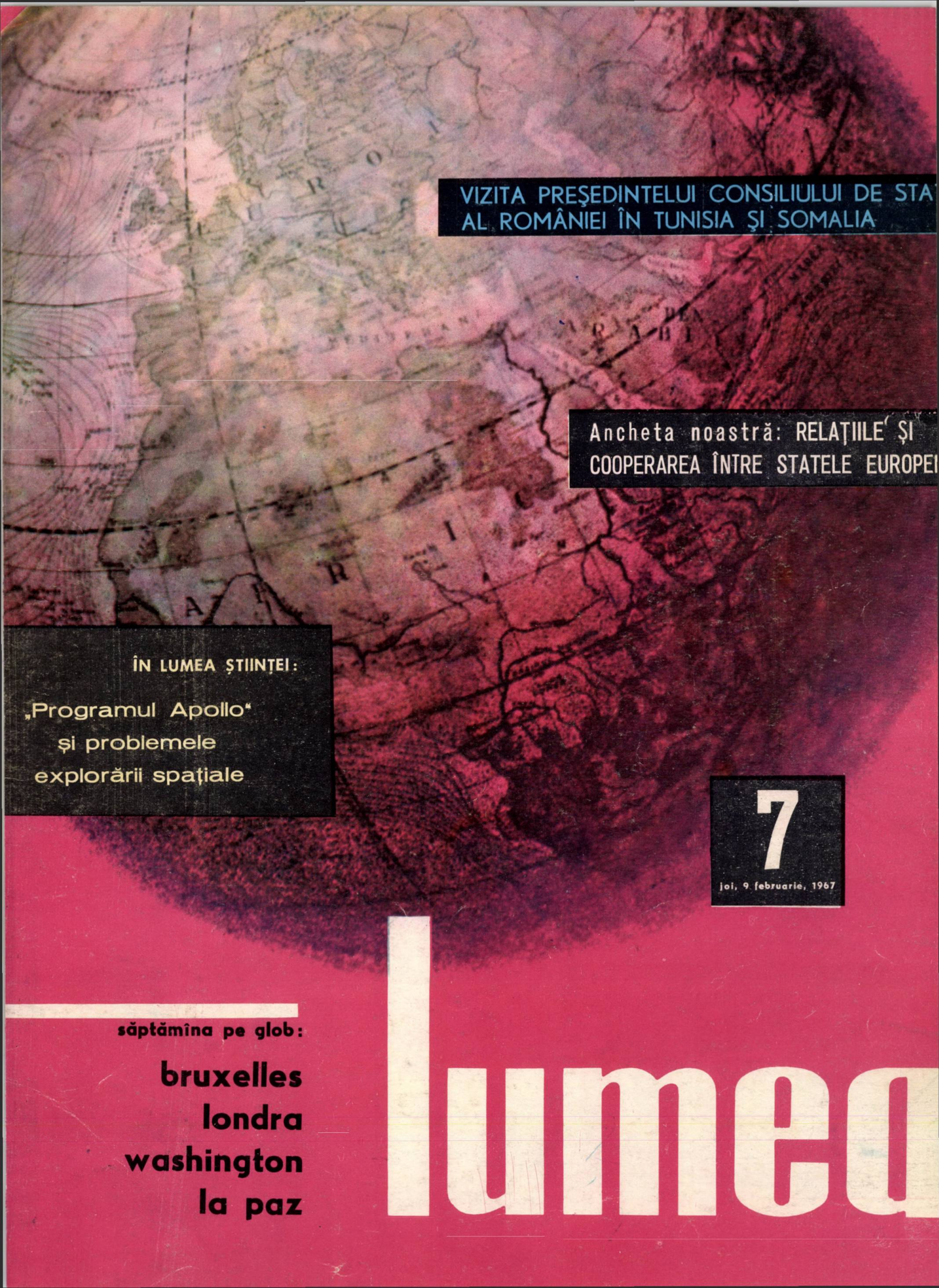

VIZITA PREŞEDINTELUI CONSILIULUI DE STA
AL ROMÂNIEI ÎN TUNISIA ŞI SOMALIA

Ancheta noastră: RELAŢIILE ŞI
COOPERAREA ÎNTRE STATELE EUROPEI

ÎN LUMEA ŞTIINŢEI:

„Programul Apollo"
şi problemele
explorării spaţiale

7
joi, 9 februarie, 1967

săptămîna pe glob:

bruxelles
londra
washington
la paz

lumea

IMAGINI DIN ACTUALITATE

ULTIMELE PREPARATIVE... dar nu pentru o lansare în Cosmos. Această ținută asemănătoare cu a cosmonauților este menită să protejeze pe cercetătorii științifici care lucrează în medii contaminate la Institutul de cercetări în domeniul igienei radiațiilor din Praga.

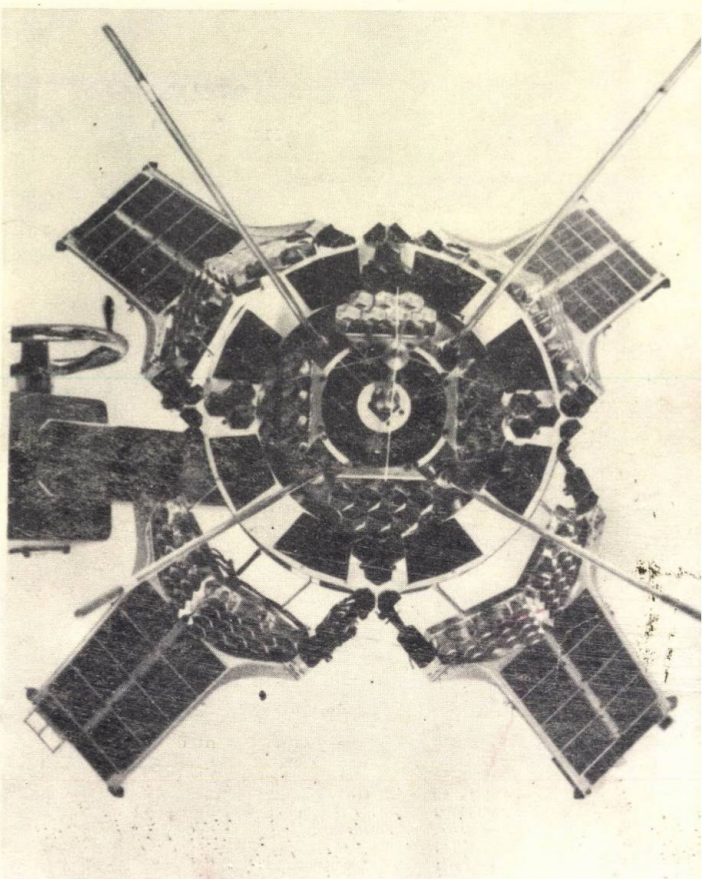

„DIADEMA" ÎȘI IA ZBORUL. Astăzi urmează să fie lansat, de la baza saharianã Hammaguir, al patrulea satelit francez, „Diadema". Aceasta va fi ultima experiență cosmică efectuată de Franța la baza din Sahara.

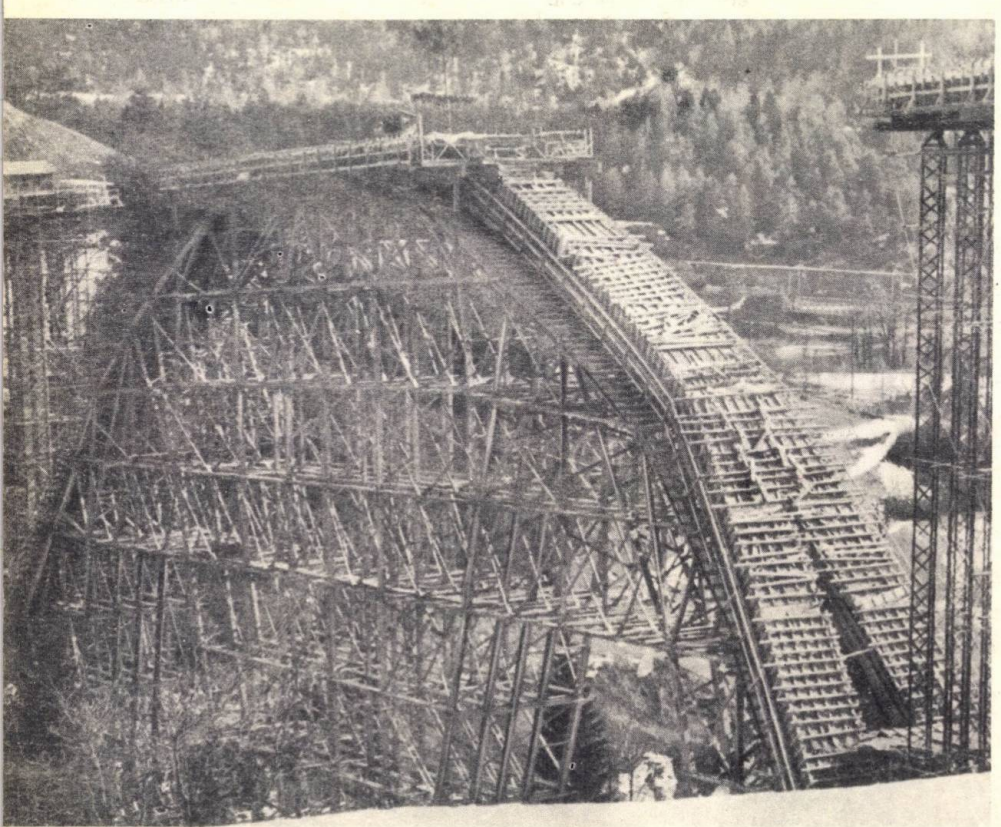

PESTE APELE RINULUI. Cînd va dispărea, la vară, structura lemnoasă de susținere, în picioare va rămîne doar un pod impunător suspendat deasupra văii Rinului. Noul pod se construiește în apropiere de localitatea Tamins, în cantonul Grison, din Elveția.

O VITRINĂ A ELECTRONICII. Aparate de radio și televiziune, instalații radiofonice, aparate radar pentru navigație aeriană și maritimă, echipament de telecomunicații și alte produse ale industriei electronice poloneze au fost prezentate în cadrul unei expoziții deschise la Varșovia.

ANUL V
nr. 7 (172)
9
FEBRUARIE
1967

sumar

2 COMUNICAT COMUN CU PRIVIRE LA VIZITA ÎN REPUBLICA TUNISIANĂ A PREȘEDINTELUI CONSILIULUI DE STAT AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, CHIVU STOICA
3 În spiritul colaborării și prieteniei. **Nicolae Puicea**

LUMEA ÎNTR-O SĂPTĂMÂNĂ

4 BRUXELLES — Convorbirile româno-belgiene. **Dana Gheorghiu**
5 LONDRA — Vizita premierului sovietic. **John Gritten**
6 WASHINGTON — Semne de întrebare. **Felicia Antip**
7 PHENIAN — Calea reală a reunificării. **Li Sen Ho**
8 ALGER — Noua organizare comunală. **Constantin Benga**
LA PAZ — Se caută un partid guvernamental. **Eugen Pop**

ARTICOLE, REPORTAJE

10 O acțiune pozitivă în direcția destinderii europene. **Radu Pascal**
12 Scrisoare din Paris : A început campania electorală. **Georges Dascal**
14 Moment Picasso-Menuhin. **Cristian Popișteanu**

ANCHETA NOASTRĂ

16—17 Relațiile și cooperarea între statele europene.
Răspund :
— **Torsten Nilsson,** ministrul afacerilor externe al Suediei
— **Ihsan Sabri Caglayangil,** ministrul afacerilor externe al Turciei

CONVORBIRE CU :

15 **Nicolae Sîrbu,** vicepreședinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice

ÎN LUMEA ȘTIINȚEI

18 Programul „Apollo" și riscurile explorării spațiale. **Bernard Lovell**

CONTRAPUNCT

19 ...Cu demnitate cu tot. **Teodor Mazilu**
Portretul președintelui. **Art Buchwald**

PE URMELE ISTORIEI

20 Elena Văcărescu — diplomat. **Constantin I. Turcu**

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

22—25 Dallas, noiembrie 1963 (fragmente din versiunile cărții „Moartea unui președinte" de William Manchester, publicate de Paris Match, Look, Stern, Epoca, Sunday Times)
26—30 Newsweek, The New York Times, Die Weltwoche, The Economist, Le Nouvel Observateur, Izvestia

PROFIL

31 Aden Abdullah Osman, președintele Republicii Somalia

FIȘIER

POȘTA REDACȚIEI

Vizitele în Tunisia și Somalia

ale președintelui Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica, constituie momente importante pentru dezvoltarea și consolidarea relațiilor prietenești dintre țara noastră și cele două state africane (pag. 3).

Stabilirea relațiilor diplomatice

între Republica Socialistă România și Republica Federală a Germaniei reprezintă o contribuție la cauza destinderii încordării internaționale și a întăririi securității europene. Despre largul ecou internațional al acestei acțiuni diplomatice constructive la pag. 10.

Cooperarea

între statele europene face obiectul anchetei internaționale a revistei „Lumea", la care răspund, în acest număr, Torsten Nilsson, ministrul afacerilor externe al Suediei, și Ihsan Sabri Caglayangil, ministrul afacerilor externe al Turciei (pag. 16).

La 13 februarie

în Franța începe în mod oficial campania electorală în vederea alegerilor pentru Adunarea Națională. Una dintre corespondențele noastre din Paris (pag. 12) este consacrată analizei raportului de forțe dintre partidele politice franceze. A doua (pag. 14) se referă la evenimentele centrale ale vieții artistice pariziene.

Aterizarea pe Lună

a unor cosmonauți este obiectivul final al proiectului american „Apollo". După recenta catastrofă de la Cape Kennedy, directorul Observatorului britanic de la Jodrell Bank, Bernard Lovell, repune în discuție justificarea științifică a proiectului (pag. 18).

În cronica diplomatică

a primei jumătăți a secolului nostru, numele poetei Elena Văcărescu, una dintre reprezentantele marcante ale culturii românești, deține un loc important (pag. 20).

Cartea lui William Manchester,

„Moartea unui președinte", reconstituie în cel de-al patrulea capitol al ei împrejurările în care, după anunțarea decesului lui John Kennedy, noul președinte Lyndon Johnson a părăsit, împreună cu suita sa, spitalul din Dallas (pag. 22—25).

COMUNICAT COMUN

cu privire la vizita în Republica Tunisiană a președintelui Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica

La invitația președintelui Republicii Tunisiene, Habib Burghiba, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica, împreună cu soția, a făcut o vizită oficială de prietenie în Republica Tunisiană, între 2 și 7 februarie 1967.

Președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica, și personalitățile care l-au însoțit, au vizitat orașele Tunis, Bizerta, Beja, Monastir, Susse, Hammamet, întreprinderi industriale, unități agricole, așezăminte social-culturale. Aceasta le-a permis să cunoască aspecte caracteristice ale vieții și activității poporului tunisian prieten, eforturile pline de avînt și remarcabilele sale realizări în construcția economică și socială, în valorificarea resurselor și bogățiilor naționale, în dezvoltarea învățămîntului și culturii, realizări care se bucură de simpatia și înalta apreciere a poporului român.

Pretutindeni, oaspeților români le-a fost făcută o primire cordială și călduroasă, expresie a sentimentelor de prietenie și stimă nutrite de poporul tunisian față de poporul român.

Președintele Consiliului de Stat a luat cuvîntul în fața Adunării Naționale a Republicii Tunisiene. El a înfățișat eforturile poporului român pentru dezvoltarea economică, socială și culturală a României și a expus principiile politicii externe a statului român.

În cursul acestei vizite cei doi președinți au avut convorbiri oficiale, care s-au desfășurat într-o atmosferă de prietenie, sinceritate și înțelegere reciprocă. Ei au examinat dezvoltarea relațiilor bilaterale și au procedat la un schimb de vederi în legătură cu principalele probleme internaționale.

La aceste convorbiri au participat :

— din partea română : Bujor Almășan, ministrul minelor, George Macovescu, adjunct al ministrului afacerilor externe, Ion Georgescu, ambasadorul Republicii Socialiste România în Republica Tunisiană, Ștefan Cleja, ambasador, director în Ministerul Afacerilor Externe, Ion Pătruț, director științific în Ministerul Petrolului ;

— din partea tunisiană : Bahi Ladgham, secretar de stat la Președinția Republicii, Habib Burghiba jr., secretar de stat al afacerilor externe, Ahmed Ben Salah, secretar de stat al planului și economiei naționale, Ahmed Nurredine, secretar de stat al lucrărilor publice și construcțiilor de locuințe, Bechir Ennaji, subsecretar de stat al industriei și comerțului, Taieb Sahbani, director al Cabinetului prezidențial, Mahmud Maamuri, ambasadorul Republicii Tunisiene în Republica Socialistă România, Abdelaziz Znaidi, inginer, director în Secretariatul de stat al lucrărilor publice și construcțiilor de locuințe, Osman Bahri, director general al Oficiului minelor, Amor Fezzani, director adjunct în Secretariatul de stat al afacerilor externe.

Cele două părți au procedat la examinarea relațiilor bilaterale și au constatat cu satisfacție evoluția favorabilă a acestora, într-un spirit de înțelegere, prietenie și colaborare. În această privință ele și-au exprimat hotărîrea de a face totul pentru dezvoltarea continuă a cooperării, deja stabilită între cele două țări, mai ales în domeniul economic, tehnico-științific și cultural, în folosul ambelor popoare.

Trecînd în revistă prefacerile adînci pe care le cunoaște continentul african, cei doi președinți au scos în evidență importanța apariției de noi state independente, a afirmării lor pe arena internațională ; ei au subliniat, de asemenea, marile eforturi depuse de aceste popoare care au scuturat jugul asupririi coloniale, pentru dezvoltarea lor economică, socială și culturală, pentru consolidarea independenței și suveranității lor naționale.

Președintele Consiliului de Stat a exprimat hotărîrea Republicii Socialiste România de a acorda o importanță crescîndă intensificării colaborării ei cu tinerele state care luptă pentru înlăturarea urmărilor dominației coloniale și pentru propășirea lor economico-socială, pe calea bunăstării și a progresului.

Cele două părți și-au reafirmat solidaritatea cu lupta dreaptă a popoarelor din Africa și alte regiuni ale lumii împotriva jugului dominației coloniale, pentru cucerirea libertății și independenței lor naționale.

Cele două părți au afirmat sprijinul lor poporului arab din Palestina în lupta pentru restabilirea drepturilor sale legitime, conform Cartei O.N.U.

Ele au denunțat atitudinea guvernului portughez, care refuză cu îndîrjire să recunoască dreptul coloniilor sale — Angola, Mozambic, Guineea zisă portugheză — la autodeterminare și independență.

Cele două părți au condamnat politica de apartheid practicată de către guvernul Republicii Sud-Africane în Africa de sud și în Africa de sud-vest.

Examinînd situația din Rhodesia de sud, cei doi șefi de state au denunțat instaurarea ilegală a regimului rasist, care constituie un factor de încordare internațională.

Procedînd la un schimb de păreri asupra situației din Europa, cei doi președinți au fost de acord în a afirma că înfăptuirea securității europene constituie unul din factorii cei mai importanți, susceptibili să influențeze favorabil prin consecințele sale întreaga situație internațională.

Popoarele român și tunisian — ca și atîtea altele — au suferit grele pierderi în cursul celui de-al doilea război mondial, ale cărui flăcări au pornit de pe continentul european. Președintele Consiliului de Stat a scos în evidență că în Europa se intensifică și se manifestă pe un plan tot mai larg curentul în favoarea lichidării rămășițelor războiului rece și a înlăturării obstacolelor care stau în calea colaborării generale, pentru rezolvarea problemelor litigioase pe calea negocierilor și înțelegerii reciproce, pentru apropiere între popoarele europene.

El a afirmat că în prezent există posibilități reale de abordare a problemei securității într-un mod nou, pe baze acceptabile pentru toate statele europene, subliniind importanța dezvoltării relațiilor dintre state cu orînduiri sociale și economice diferite.

Cei doi președinți au evidențiat necesitatea unor eforturi stăruitoare din partea tuturor guvernelor pentru apărarea păcii și securității internaționale, asigurarea unui climat de destindere și înțelegere între popoare, pentru statornicirea unei cooperări avantajoase tuturor națiunilor.

În vederea realizării acestor obiective se impune ca relațiile dintre state să fie așezate pe baza principiilor independenței și suveranității naționale, egalității depline în drepturi, neamestecului în treburile interne, respectării dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, de a-și alege de sine stătător calea dezvoltării sale.

Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România a apreciat în mod deosebit contribuția adusă de Republica Tunisiană la instaurarea unui climat de încredere și de cooperare între state, la cauza consolidării păcii și securității internaționale.

Cei doi președinți au subliniat primejdia ce o reprezintă pentru omenire existența armelor atomice și cursei înarmărilor nucleare. Ei consideră că este nevoie să se întreprindă măsuri urgente și eficace, tinzînd la eliminarea completă a pericolului nuclear. O măsură esențială pentru realizarea acestui obiectiv ar constitui-o interzicerea armelor nucleare și distrugerea stocurilor existente.

Părțile au fost de acord că un tratat de neräspîndire a armelor nucleare ar constitui un pas spre destindere internațională, dacă va fi urmat de alte măsuri eficiente de dezarmare. Pentru a fi în măsură să întrunească o adeziune cît mai largă, un atare tratat trebuie să conțină un echilibru acceptabil de responsabilități și obligații între puterile nucleare și nenucleare și să ofere garanții pentru securitatea tuturor țărilor. Măsuri tranzitorii constînd în crearea de zone denuclearizate în Africa, în Europa și în alte regiuni ale globului, ar fi utile, mai ales dacă ele ar fi întărite de angajamentul statelor nucleare de a nu folosi niciodată arma atomică împotriva țărilor care nu o posedă și nu o depozitează pe teritoriul lor.

A fost subliniată importanța pe care ar avea-o pentru înlăturarea tensiunii internaționale lichidarea blocurilor și a bazelor militare de pe teritoriul altor state, retragerea trupelor străine în limitele granițelor lor naționale.

Cei doi președinți și-au exprimat serioasa preocupare față de încordarea existentă în diferite regiuni ale lumii, în special în Asia de sud-est și Orientul Mijlociu.

Profund îngrijorați de situația creată de către războiul din Vietnam, care constituie o primejdie pentru pacea și securitatea internațională, cei doi președinți au subliniat necesitatea soluționării grabnice a conflictului, pe baza acordurilor de la Geneva din 1954, a respectării dreptului poporului vietnamez de a-și hotărî singur soarta.

Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România și președintele Republicii Tunisiene consideră că Organizației Națiunilor Unite îi revin răspunderi importante în viața internațională. Ei sînt de părere că o premisă esențială pentru ca O.N.U. să poată face față marilor sale responsabilități este ca ea să exprime fidel realitățile lumii contemporane. Cei doi președinți apreciază că realizarea vocației de universalitate a Organizației Națiunilor Unite ar avea drept rezultat îmbunătățirea funcționării acestei organizații.

De asemenea, ei au fost de acord în ceea ce privește sprijinirea cererii îndreptățite a statelor independente din Africa și Asia de a fi echitabil reprezentate în principalele organisme ale Organizației Națiunilor Unite.

Apreciind importanța eforturilor depuse de țările în curs de dezvoltare pentru progresul economic, social și cultural al popoarelor lor, părțile au subliniat că înfăptuirea deplină a hotărîrilor Conferinței Organizației Națiunilor Unite pentru comerț și dezvoltare ar contribui la accelerarea succesului acestor eforturi.

Referindu-se la rolul de seamă al contactelor directe dintre conducătorii de state, cei doi președinți au subliniat cu deosebită satisfacție atmosfera prietenească și rezultatele pozitive ale convorbirilor avute.

Președintele Republicii Tunisiene a exprimat marea considerație pe care poporul tunisian o nutrește față de progresele remarcabile realizate de către poporul român pe calea construcției socialiste, în domeniul economic, social și cultural.

El a exprimat, de asemenea, deosebita apreciere pe care guvernul tunisian o acordă rolului important al eforturilor pozitive depuse de guvernul român pentru destindere internațională, coexistență pașnică activă și colaborare rodnică între state și popoare.

Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica, și-a exprimat gratitudinea pentru primirea cordială și călduroasă ce a fost rezervată lui și personalităților care l-au însoțit în cursul vizitei în Republica Tunisiană.

Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România a adresat președintelui Republicii Tunisiene și doamnei Habib Burghiba invitația de a face o vizită oficială în Republica Socialistă România. Invitația a fost acceptată cu plăcere.

În spiritul colaborării și prieteniei

Corespondență specială de la Nicolae PUICEA

Timp de șase zile, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica, a fost oaspetele Tunisiei. Evenimentul a fost așteptat cu un deosebit interes la Tunis. A demonstrat-o primirea extrem de caldă și prietenească făcută înaltului oaspete român și persoanelor care l-au însoțit de oficialități, de muncitorii și țăranii cooperatori, de conducătorii întreprinderilor vizitate. Ospitalitatea și atmosfera plină de cordialitate, urările — „Yahia Rais Stoica" (Trăiască președintele Stoica), „Trăiască prietenia tunisiano-română" au însoțit permanent pe oaspeții români de-a lungul călătoriei.

Întîlnirile pe care tovarășul Chivu Stoica le-a avut cu președintele Habib Burghiba, cu miniștri și guvernatori au scos în evidență interesul care se manifestă aici pentru dezvoltarea relațiilor cu țara noastră, pentru o colaborare bilaterală tot mai strînsă. Un deosebit ecou l-au avut cuvîntarea președintelui Consiliului de Stat al României, ținută la ședința solemnă a Adunării Naționale a Tunisiei, precum și toasturile rostite de tovarășul Chivu Stoica cu diferite prilejuri. Ele au fost apreciate ca oglindind imaginea prosperă a României de astăzi, politica consecventă pe care România o promovează în relațiile internaționale, politică bazată pe principiile respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne ale altor state, egalității depline în drepturi și avantajului reciproc.

În cursul convorbirilor purtate, s-a procedat la examinarea relațiilor dintre cele două țări, constatîndu-se cu satisfacție evoluția favorabilă a acestora. După cum subliniază comunicatul comun dat publicității, România și Tunisia „și-au exprimat hotărîrea de a utiliza posibilitățile pentru dezvoltarea continuă a cooperării, deja stabilită între cele două țări, mai ales în domeniul economic, tehnico-științific și cultural, în folosul ambelor popoare". Premisele unei astfel de evoluții există. Începînd din decembrie 1963, cînd între cele două state s-au stabilit relații diplomatice la rang de ambasadă, colaborarea româno-tunisiană a cunoscut o dezvoltare armonioasă. Între România și Tunisia a fost încheiat un acord comercial, inclusiv un protocol referitor la posibilitățile de colaborare economică, în special în domeniul industriei miniere, al materialelor de construcție și chimice. În 1966 a fost încheiat, de asemenea, un acord de colaborare culturală și tehnico-științifică, în cadrul căruia se desfășoară un schimb de experți și specialiști, de tehnicieni în domeniul agriculturii și științei. Aplicarea acestor acorduri a scos în evidență existența unor posibilități și domenii noi de colaborare.

Discuțiile avute cu prilejul vizitei au permis stabilirea acelor direcții în care colaborarea economică se poate lărgi. Există, astfel, posibilitatea unei cooperări în domeniul petrolului în direcția prospectării, rafinării și formării de cadre tunisiene calificate. Totodată, după cum a reieșit din tratativele care au avut loc între cele două țări, Tunisia este interesată în exploatarea și comercializarea fierului și a importantei sale producții de fosfați.

O intensificare apreciabilă pot cunoaște și schimburile culturale, tehnice și științifice. Pornind de la realizările de pînă acum, există condiții favorabile, după cum sugera directorul Centrului cultural internațional de la Hammamet, ca artiști și balerini români să participe, chiar în acest an, la manifestările organizate de Centrul amintit.

Abordînd unele probleme ale situației internaționale, cei doi șefi de state au evidențiat — aceasta reiese și din comunicatul comun dat publicității — marile eforturi depuse de noile state africane pentru dezvoltarea lor multilaterală, pentru consolidarea independenței și suveranității lor naționale. Referindu-se la situația din Europa, ei au fost de acord în a afirma că realizarea securității pe continent constituie unul din factorii cei mai însemnați, capabili să influențeze favorabil, prin consecințele sale, întreaga situație internațională.

Comunicatul comun româno-tunisian exprimă serioasa preocupare a celor două părți față de încordarea existentă într-o serie de regiuni ale lumii. Apreciind situația creată de războiul din Vietnam drept o primejdie pentru pacea și securitatea internațională, cei doi președinți au evidențiat necesitatea rezolvării neîntîrziate a conflictului pe baza acordurilor de la Geneva, a respectării dreptului poporului vietnamez de a-și hotărî singur soarta.

Încadrîndu-se în contextul evoluției pozitive a relațiilor dintre România și Tunisia, vizita oficială de prietenie a președintelui Consiliului de Stat, Chivu Stoica, prin toate manifestările sale, a reprezentat un aport însemnat la dezvoltarea multilaterală a relațiilor de prietenie și colaborare româno-tunisiene.

Rezultatele fructuoase ale vizitei ilustrează din nou importanța crescîndă pe care România o acordă intensificării colaborării cu tinerele state care luptă pentru înlăturarea urmărilor dominației coloniale, pentru propășirea lor economică și socială, dezvoltării relațiilor sale cu toate statele, indiferent de sistemul lor economic și social. Rezultatele vizitei constituie, în același timp, o contribuție prețioasă la cauza păcii și cooperării internaționale.

■

Miercuri, 8 februarie, președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica, și soția, împreună cu persoanele oficiale care-l însoțesc, au sosit la bordul unui avion special în capitala Republicii Somalia, Mogadiscio, într-o vizită oficială de prietenie în această țară. Moment important pentru evoluția relațiilor româno-somaleze, vizita președintelui Consiliului de Stat al țării noastre, efectuată la invitația președintelui Somaliei, Aden Abdullah Osman, este menită să contribuie la aprofundarea procesului de mai bună cunoaștere reciprocă, de dezvoltare a legăturilor de prietenie și colaborare între cele două țări.

În același timp, călătoria în Somalia a înalților oaspeți români le îngăduie a cunoaște în mod nemijlocit viața, activitatea și unele din realizările obținute de poporul somalez pe calea dezvoltării sale sociale, economice și culturale. Programul călătoriei include vizitarea unor obiective agricole și industriale ale țării — expresie concretă a eforturilor Somaliei pentru lichidarea moștenirii coloniale și consolidarea independenței țării.

În preajma vizitei președintelui Consiliului de Stat al României, presa din Mogadiscio a acordat un spațiu larg evenimentului, apreciind că el oferă un cadru prielnic pentru explorarea de noi posibilități în vederea extinderii colaborării între România și Somalia.

8 februarie

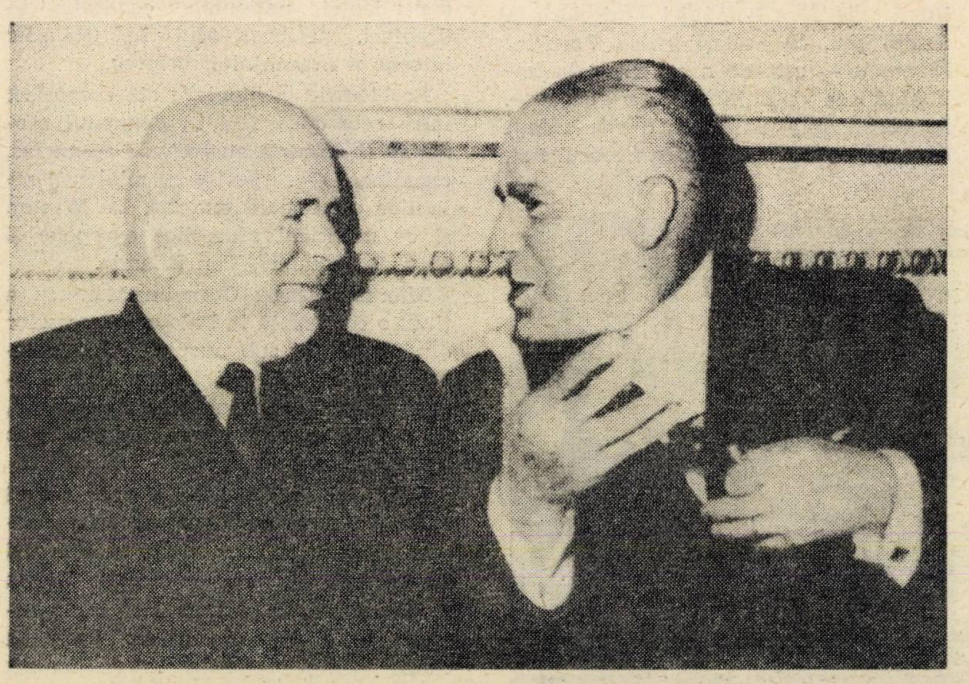

Întrevedere între președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica, și președintele Republicii Tunisiene, Habib Burghiba

LUMEA ÎNTR-O SĂPTĂMÎNĂ

BRUXELLES

Corespondență de la
Dana GHEORGHIU

Convorbirile româno-belgiene

Săptămîna în curs marchează o etapă nouă în evoluția relațiilor româno-belgiene, prin vizita oficială întreprinsă timp de cinci zile în Belgia de ministrul de externe al României, Corneliu Mănescu, la invitația ministrului de externe al Belgiei, Pierre Harmel.

Vizita la Bruxelles a ministrului de externe român a fost așteptată cu un interes deosebit, datorită — după cum se remarcă aici — prestigiul sporit de care se bucură în Belgia acțiunile pozitive și constructive întreprinse de România pe plan internațional, îndeosebi în Europa, în vederea destinderii Est-Vest, precum și evoluției favorabile a relațiilor româno-belgiene, caracterizate printr-o mai bună cunoaștere reciprocă, stimă și înțelegere de ambele părți.

Marele interes al presei belgiene față de vizita ministrului de externe român se vădește, deopotrivă, în spațiul larg afectat ei în primele pagini ale ziarelor, cît și în prezența masivă a ziariștilor și reporterilor cinematografiei la Gara de sud — luni, la sosire — cum „rar s-a văzut la primirea unui ministru de externe", fapt consemnat de confrații belgieni.

Sosirea în capitala Belgiei a oaspetelui român este considerată „o vizită oficială într-un spirit de destindere europeană" *(La Libre Belgique)*. Comentîndu-i semnificația în actualul context internațional, ziarele belgiene atribuie acestei vizite „o importanță incontestabilă", relevînd că este pentru prima oară după război cînd un ministru de externe român face o vizită oficială în Belgia. Aceasta se înscrie — după cum subliniază cotidianul *La Libre Belgique*, „în cadrul politicii de destindere între Est și Vest în Europa". „Bucureștiul — scrie «La Cité» — își multiplică inițiativele pentru a-și îmbunătăți relațiile cu toate țările."

Exprimînd satisfacția și cordialitatea cu care este primită în Belgia vizita ministrului de externe al României, presa de diverse nuanțe politice este unanimă în a sublinia importanța ei politică, pe fondul bunelor relații dintre cele două țări și al perspectivei lor de dezvoltare continuă. Constatare făcută — nu o dată — și de cei doi interlocutori în cursul întîlnirilor ce au avut loc.

În toastul său la dineul ce l-a oferit în saloanele Senatului, ministrul de externe belgian spunea : „...prezența dv. întărește relațiile belgiano-române care ne sînt prețioase. Dv. și noi avem o convingere comună : popoarele Europei au între ele mai multe legături profunde decît deosebiri".

„Unul din obiectivele majore ale politicii externe a României — declara la rîndul său, cu același prilej, Corneliu Mănescu — este de a contribui la îmbunătățirea relațiilor inter-europene, la construirea unui sistem de relații care să permită dezvoltarea fiecărui stat, afirmarea personalității sale, instaurarea securității și încrederii pe continentul european".

Idee confirmată, de altfel, de evenimentele din ultima vreme petrecute în Europa cînd, cu toate deosebirile de vederi importante încă persistente, se înregistrează progrese încurajatoare pe linia colaborării între statele europene, iar diversele tendințe nerealiste, anacronice, sînt nevoite să cedeze treptat în fața cerințelor realității contemporane. Este evident că astăzi tot mai multe state europene devin promotoare ale ideii colaborării largi pe continentul nostru. „Țin să exprim în această privință satisfacția — arăta ministrul de externe Corneliu Mănescu — că Belgia, împreună cu România și alte state europene, au elaborat rezoluția cu privire la acțiuni pe plan regional pentru îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate între țările europene cu sisteme social-politice diferite, adoptată în unanimitate la cea de-a XX-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U.".

Convorbirile oficiale și întrevederile miniștrilor de externe ai Belgiei și României, desfășurate într-o atmosferă de sinceritate și cordialitate, au ca obiect definirea modului în care cele două țări concep ameliorarea relațiilor între statele europene. Discuțiile au abordat mai multe probleme privind căile de a realiza noi progrese în relațiile între țări europene, cît și diferite aspecte ale actualei situații internaționale. Punctele de vedere exprimate au coincis în multe probleme, manifestîndu-se, totodată, convingerea că în relațiile dintre state trebuie respectate principiile suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc.

Problemele particulare ale cooperării între cele două țări în domeniul economic și cultural au fost, de asemenea, examinate — respectiv cu ministrul relațiilor comerciale externe, De Winter, și cu ministrul afacerilor europene și culturii flamande, Van Eslande.

Miercuri seara, Corneliu Mănescu a ținut o conferință la Palatul congreselor din Bruxelles, sub auspiciile Institutului regal de relații internaționale, despre „România și securitatea europeană", conferință primită cu viu interes de o numeroasă asistență.

Prilej de confruntare a unor păreri adesea convergente, de apreciere reciprocă și înțelegere, vizita ministrului de externe al țării noastre în Belgia se înscrie în contextul larg al apropierii între popoare, ca un aport la cauza păcii și cooperării internaționale.

Bruxelles, 7 februarie

Aspect de la convorbirile româno-belgiene

LONDRA

Corespondență de la
John GRITTEN

Vizita premierului sovietic

Șeful guvernului sovietic a sosit în vizita sa oficială în Marea Britanie, la aproape trei ani de la data cînd urma să aibă loc inițial călătoria. Războiul din Vietnam și agravarea situației internaționale, alinierea politicii engleze la cea americană au fost considerate drept motivele amînării succesive a acestei vizite. Între timp, anul trecut, primul ministru englez Wilson a fost de două ori la Moscova — în februarie și iulie — iar titularul Foreign Office-ului, George Brown, recent, în noiembrie. Toate aceste vizite au avut însă rezultate limitate aproape exclusiv la relațiile bilaterale. În nici una din problemele internaționale mai importante întrevederile anglo-sovietice din ultimii ani nu au înregistrat un progres sensibil. Care poate fi pronosticul actualei vizite, al succesiunii de tratative care au avut și vor avea loc la Londra între 6 și 13 februarie ?

La Londra, majoritatea ziarelor care comentează vizita premierului sovietic definesc limitele schimbului de păreri Wilson-Kosîghin. „Domeniul comerțului anglo-sovietic — scrie «Times» — este acela în care cei doi oameni de stat vor avea un limbaj comun". „Financial Times" are o opinie similară, iar „Guardian" scrie că, în afara problemelor de ordin economic, „este mai ușor de spus ceea ce discuțiile anglo-sovietice nu pot soluționa decît concluzia care ar putea rezulta". „Daily Mirror", de tendință laburistă, precizează : „Războiul rece și-a pierdut din răceală. Dar războiul cald din Vietnam continuă să stînjenească contactul Est-Vest. Este neîndoielnic că în discutarea problemei Vietnamului, Kosîghin consideră Marea Britanie drept un purtător de cuvînt și un satelit al Americii. Cum poate oare Wilson să dovedească contrariul ?..."

Înaintea sosirii lui Alexei Kosîghin la Londra, ziarul „Les Nouvelles de Moscou" releva că există domenii importante de acord cum ar fi cele comerciale, științifice, culturale, dar există și puncte de dezacord cel puțin la fel de importante, și ziarul amintește „sprijinul necondiționat dat de Londra agresiunii americane" în Vietnam. Un comentariu al „Pravdei" este, de asemenea, rezervat în ce privește rezultatele vizitei lui Alexei Kosîghin în abordarea problemelor internaționale.

Comentariile asupra primei întrevederi care a avut loc între cei doi prim-miniștri, în ciuda laconismului păstrat de purtătorii de cuvînt, ajung la concluzia „păstrării distanței" în problemele discutate (securitatea europeană, războiul din Vietnam, dezarmarea).

Deși comerțul anglo-sovietic s-a dezvoltat continuu, există încă o serioasă discrepanță între importurile și exporturile britanice. În 1966, Anglia a exportat în U.R.S.S. mărfuri în valoare de 49 milioane de lire sterline, importînd produse în valoare de 126 milioane de lire sterline. Aceasta presupune un deficit al balanței comerciale de 75 milioane de lire. Cercurile autorizate sovietice susțin că acest deficit este de fapt mai puțin important dacă se ține seama de cheltuielile în lire sterline pentru importuri din țări ale zonei lirei sterline, precum și de reexportul unor produse sovietice (blănuri, dia-

→

Londra. La reședința sa din Downing Street, Harold Wilson îl întîmpină pe oaspetele său Alexei Kosîghin

din agenda internațională

9 — 15 februarie

9 februarie

Președintele Franței Charles de Gaulle rostește primul său discurs radiodifuzat din acest an.

10 februarie

La Tunis se deschide o reuniune a miniștrilor economiei din țările Magrebului.

Președintele Senegalului Leopold Sedar Senghor, vizitează capitala R.A.U., după care va pleca în Algeria.

11 februarie

Pentru prima oară este aniversată în Japonia Ziua formării statului — sărbătoare națională.

13 februarie

Conducerea partidului vest-german Uniunea Creștin-Democrată se întrunește pentru a examina recomandarea privind convocarea Congresului extraordinar al partidului între 22-24 mai (care urmează să desemneze pe succesorul lui Erhard la președinția U.C.D.).

14 februarie

Împăratul Etiopiei, Haile Selassie, sosește la Washington pentru o scurtă vizită. Purtătorul de cuvînt al Casei Albe a anunțat că el va avea un schimb de păreri cu președintele Johnson privind desfășurarea evenimentelor pe continentul african și relațiile dintre Etiopia și S.U.A.

15 februarie

Alegeri legislative anticipate în Olanda, la care și-au anunțat participarea 24 de partide. (În actualul parlament, a cărei sesiune se va încheia la 21 februarie, cele 150 de locuri sînt împărțite între 10 partide.)

Reuniunea miniștrilor de externe ai țărilor latino-americane, care urmează să se deschidă în capitala Argentinei, este consacrată pregătirii conferinței O.S.A. la nivel înalt, menită să aducă modificări Cartei O.S.A.

mante, țesături) după prelucrarea lor. Dar la Londra se dorește totuși ca Uniunea Sovietică să cumpere mai mult din Marea Britanie, amintindu-se o declarație de acum trei ani a ministrului comerțului exterior al U.R.S.S. că dezechilibrul trebuie să fie redresat.

În acest context, este așteptată cu interes întîlnirea premierului Kosîghin cu Asociația industriașilor britanici. Experții londonezi susțin că acceptarea de către autoritățile sovietice a unor oferte făcute de o serie de firme britanice — British Motor Corporation și Leyland Motors, de exemplu — ar putea duce la lichidarea deficitului în balanța comerțului anglo-sovietic. Mai există însă și o altă problemă. Alexei Kosîghin se va interesa probabil ce se va întîmpla cu comerțul anglo-sovietic în cazul în care Marea Britanie intră în Piața comună și ce intenționează să facă în privința așa-ziselor „restricții strategice" asupra comerțului cu Răsăritul.

Alexei Kosîghin a fost primit la Londra cu onorurile care se fac de obicei unui șef de stat. Dacă la sosire avionul nu a putut ateriza pe aeroportul Gatwick, ci pe cel al Londrei, lipsind ceremonialul și garda de onoare, și premierul britanic reușind să ajungă doar cu două minute înaintea oaspetelui său, restul programului pare să se desfășoare normal. Șeful guvernului sovietic va fi oaspetele reginei la un banchet de gală oferit la palatul Buckingham, va lua cuvîntul în fața membrilor celor două Camere la Palatul Westminster, se va întîlni cu conducătorii conservatori și va fi oaspetele lui Harold Wilson la reședința sa de la Chequers. Pe lîngă toate acestea, programul propriu-zis al tratativelor prevede 10 ore de întrevederi.

Vizita lui Kosîghin se înscrie astfel ca un moment important în relațiile dintre cele două state.

Londra, 7 februarie

WASHINGTON

Semne de întrebare

A fost o „călătorie particulară", așa cum s-a anunțat inițial ? Sau o misiune încredințată senatorului Robert Kennedy de președintele Johnson care, în orice caz, a ascultat apoi un raport amănunțit despre discuțiile purtate de acesta cu șefi de stat și de guvern din Anglia, Franța R.F.G., Italia, precum și cu papa Paul al VI-lea ? La Washington, preocupările de politică externă se întrepătrund atît de strîns cu manevrele politice interne încît e greu de afirmat cu certitudine ce a urmărit în primul rînd Robert Kennedy : să ia contact cu președintele de Gaulle, cu premierul Wilson, cu cancelarul Kiesinger, cu președintele Saragat, etc. pentru a se face astfel remarcat ca o personalitate politică de prim rang, sau să contribuie la întreținerea legăturilor dintre America și Europa occidentală într-un moment de criză a relațiilor atlantice. Declarațiile pe care le-a făcut cu diferite prilejuri, în cele zece zile ale călătoriei și după încheierea ei, îndreptățesc ambele interpretări.

În același timp, s-a notat că, în toate etapele acestui turneu, întreprins în condițiile criticilor tot mai intense la adresa administrației în legătură cu neglijarea problemelor europene, Robert Kennedy a discutat în special problema războiului din Vietnam. În ce spirit ? În jurul acesteia, mai cu seamă, Washingtonul oficial întreține în mod intenționat, în ultimele zile, o atmosferă confuză, misterioasă. Se lasă să se înțeleagă că s-ar avea în vedere o reglementare prin tratative, apoi se combat zvonurile în acest sens, pentru ca imediat să fie lansate din nou. Participă la acest joc al jumătăților de afirmații și jumătăților de dezmințiri oficialitățile cele mai înalte : secretarul de stat, Dean Rusk, și președintele Johnson însuși, secondați de diverși purtători de cuvînt ai Casei Albe și ai Departamentului de Stat. Cert este doar că, pînă în momentul întreruperii temporare a focului pentru zilele Anului Nou Vietnamez, bombardamentele americane asupra Republicii Democrate Vietnam au continuat cu aceeași intensitate, iar acțiunile din delta Mekongului la fel.

Ciocnirile de idei în legătură cu evoluția viitoare a implicării militare americane în Asia de sud-est capătă un caracter public numai în cadrul Comitetului senatorial pentru relațiile externe, condus de William Fulbright. În teorie, Comitetul dezbate problema „responsabilității Statelor Unite în calitate de mare putere". În fapt însă, toți

Robert Kennedy, înconjurat de ziariști la ieșirea din Palatul Elysée, după ce a fost primit de președintele de Gaulle

cei care iau cuvîntul vorbesc cu precădere despre Vietnam. Punctul de vedere care prevalează (l-au expus, între alții, fostul ambasador la Moscova, George F. Kennan, și fostul ambasador la Tokio, Edwin O. Reischauer) este că întreaga politică americană față de Asia de sud-est e prizoniera unor dogme politice învechite. Aproape toți participanții la discuții fiind de acord, în principiu, asupra faptului că Statele Unite au greșit înfundîndu-se într-un război lipsit de perspective, pe pămîntul asiatic, deosebirile de opinii încep abia atunci cînd este vorba de căile de ieșire din acest impas. Și, în timp ce adepții unei „retrageri onorabile" își continuă controversa cu avocații escaladării fără limită (controversă care, în esență, o reeditează doar pe cea de anul trecut) războiul bîntuie cu aceeași furie pe pămîntul aparținînd poporului vietnamez.

Pe de altă parte, politica americană continuă să poarte pecetea războiului. Anul acesta, președintele Johnson a pregătit un număr record de mesaje către Congres (s-a anunțat că, pînă la 15 martie, va prezenta, în total, cel puțin 15). Dar, indiferent de temele abordate în aceste mesaje, opinia publică pune toate lipsurile și limitările programelor legislative interne, toate rezervele și slăbiciunile programelor externe, pe seama restricțiilor impuse de război.

El are repercusiuni importante pînă și într-un domeniu prin definiție intern, cum este mișcarea sindicală. S-a scris că atitudinea războinică extremistă îmbrățișată de președintele A.F.L.-C.I.O., George Meany, este cauza determinantă a sciziunii care amenință, după zece ani de la fuziune, marea centrală sindicală.

Felicia ANTIP

Întrevederile italo-turce

La Roma s-au încheiat convorbirile prilejuite de vizita ministrului de externe al Turciei, Ihsan Sabri Caglayangil. În timpul întrevederilor avute cu președintele Italiei, Saragat, cu primul ministru, Moro, cu ministrul de externe, Fanfani, și cu alte personalități oficiale a fost analizat stadiul relațiilor dintre cele două țări și au fost trecute în revistă principalele probleme internaționale și, în primul rînd, situația din Europa.

Atenția interlocutorilor a fost îndreptată în principal asupra evoluției colaborării economice și comerciale dintre cele două țări. Statisticile publicate cu acest prilej au arătat că importurile italiene din Turcia s-au ridicat la 18,7 miliarde lire în primele nouă luni ale anului 1966 față de 16,3 miliarde în perioada corespunzătoare a anului precedent ; importurile turcești au sporit în aceeași perioadă de la 19,6 miliarde la 30 miliarde. Miniștrii de externe ai celor două țări s-au mai ocupat de contribuția italiană la dezvoltarea economică a Turciei, de colaborarea lor în cadrul C.E.E. și a consorțiului internațional pentru ajutorarea Turciei.

Discutarea problemelor internaționale a prilejuit, printre altele, o examinare a situației din Europa, Mediterana și Orientul Apropiat. Cele două părți și-au reafirmat aspirațiile pentru pace și cooperare internațională. În comunicatul comun dat publicității, după ce se subliniază încrederea celor două țări în politica pe care au urmat-o „pentru menținerea păcii și securității în Europa și, în special, în Mediterana", se arată că „cele două părți au subliniat că intensificarea relațiilor cu țările din Europa răsăriteană constituie un factor pozitiv pentru destinderea și consolidarea păcii".

În timpul vizitei s-a ajuns la un aranjament privind intensificarea schimbului de vizite între cele două țări : premierul Moro și o delegație parlamentară italiană au primit invitația de a face călătorii în Turcia.

PHENIAN

Corespondență de la
LI SEN HO
redactor la Agenția
Centrală Telegrafică Coreeană

Calea reală a reunificării

Președintele cabinetului de miniștri al R.P.D. Coreene, Kim Ir Sen, în mesajul de răspuns adresat recent directorului Institutului pentru problemele coreene de la Washington, scria: „Calea principală de reunificare a patriei constă în formarea unui guvern central democratic prin alegeri libere generale în sudul și nordul Coreei, după retragerea tuturor trupelor străine". Aceasta este calea unificării prin forțele proprii, cale pe care poporul nostru a ales-o de la bun început, respingînd orice amestec din afară. Poziția noastră se bazează pe principiul alegerii libere a regimului social și al inadmisibilității de a atenta la drepturile popoarelor, principiu recunoscut de toate țările.

Problema unificării Coreei este o problemă internă a țării noastre. De-a lungul întregii sale existențe, guvernul R.P.D. Coreene a pornit, în hotărîrile pe care le-a luat, de la convingerile și considerentele sale proprii. El este un adept ferm al principiului suveranității în toate domeniile. De aceea, guvernul R.P.D. Coreene insistă ca și problema unificării țării să fie soluționată pe baza principiului independenței, pe cale democratică și pașnică.

Este evident că dacă în Coreea de sud va fi creată o putere suverană sau dacă această parte a țării ar deveni măcar neutră, nu vor exista mari greutăți în realizarea unificării țării prin forțele poporului coreean. Din păcate, în momentul de față, în Coreea de sud nu sînt create condiții de acest fel. Washingtonul dispune, în Coreea de sud, de aproximativ 60 000 de soldați aflați în stare de alarmă militară „pentru orice eventualitate". În același timp, există o armată marionetă de 600 000 de oameni care, potrivit declarațiilor oficiale sud-coreene, „poate fi folosită oricînd și oriunde".

În momentul de față, între cele două părți ale țării este întreruptă orice legătură. Este interzisă chiar și corespondența între rude, de teama „pătrunderii propagandei comuniste". Nici nu poate fi vorba de o atmosferă propice pentru cei care se pronunță în favoarea unor tratative între nord și sud.

Numeroase fapte recente dovedesc lipsa de dorință pentru o abordare constructivă a problemei coreene. Cercurile politice americane doresc menținerea cu orice preț a trupelor lor în Coreea de sud. Nici Statele Unite, nici O.N.U. nu sînt împuternicite să soluționeze problema coreeană. Aceasta este exclusiv de resortul poporului coreean. Nimeni nu poate „face cadou" poporului nostru o țară unificată.

De multe ori se pune problema cu ce trebuie început. Se recunoaște, ținîndu-se seama și de experiența internațională, că retragerea trupelor americane din Coreea de sud este o premisă primordială de soluționare a problemei coreene.

Poporul coreean este gata să facă totul pentru a discuta și a găsi punctele de contact posibile în orice propuneri formulate, dacă acestea au la bază principiul respingerii imixtiunii străine și al respectării unei unificări independente. În declarațiile făcute recent, tovarășul Kim Ir Sen arăta: „Dacă autoritățile sud-coreene vor renunța la politica de sprijinire pe forțe străine și vor adopta o poziție de independență, vom putea duce tratative cu ele într-o țară neutră sau în orice alt loc asupra căruia am conveni împreună". În aceste declarații se subliniază că pentru desfășurarea unor asemenea tratative este necesar ca: 1. trupele americane să fie retrase din Coreea de sud; 2. guvernul sud-coreean să nu mai trimită trupe în Vietnam; 3. să fie denunțat „tratatul japono-sud-coreean"; 4. să fie eliberați toți patrioții arestați pentru a fi luptat pentru eliberarea patriei; 5. să se asigure drepturi democratice în viața social-politică. Totodată s-a precizat că guvernul R.P.D. Coreene dorește să ducă tratative în această problemă, fără nici un fel de condiții, cu orice partid politic și cu orice organizații și persoane particulare din Coreea de sud.

Poporul coreean este hotărît să-și unifice patria încă în cursul actualei generații.

Phenian, 6 februarie

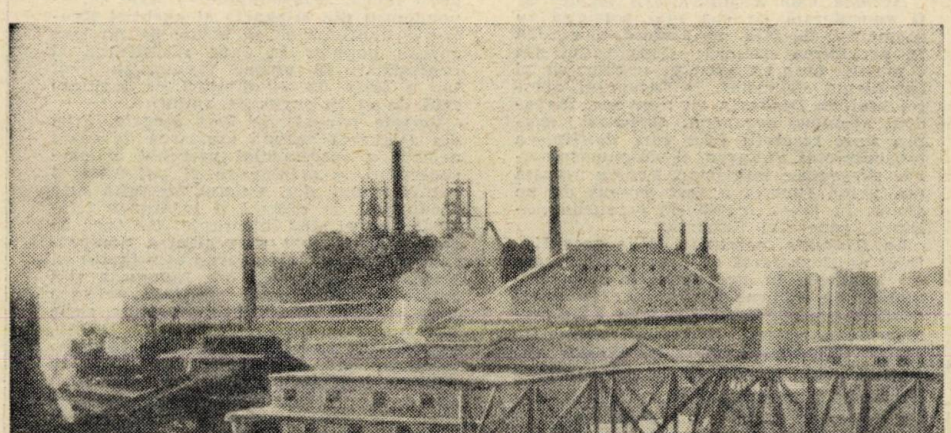

Întreprinderea siderurgică Kimchaik, important obiectiv industrial din nordul R. P. D. Coreene

REFLECTOR

O NOUĂ MANILA?

N-a trecut prea mult timp de la conferința organizată la Manila de Statele Unite și de o serie de țări aliate în agresiunea din Vietnam. Rezultatele previzibile ale acestei reuniuni s-au concretizat, în ultima vreme, în intensificarea agresiunii împotriva poporului vietnamez. De cîteva zile se vorbește din nou despre o eventuală Manila „nr. 2". Ministrul de externe al Filipinelor, Narciso Ramos, a anunțat că există intenția organizării unei reuniuni a miniștrilor de externe din Statele Unite, Australia, Noua Zeelandă, Tailanda, Coreea de sud, Filipine și Saigon, participanți și la conferința din octombrie. Făcînd presei această declarație, ministrul de externe filipinez a refuzat să precizeze obiectivele reuniunii, nefurnizînd nici un fel de detalii asupra acestui proiect. El a afirmat că întrunirea miniștrilor de externe ar fi determinată de „dezvoltarea logică" a conferinței de la Manila.

„Noua Manilă" nu pare să fie decît o nouă verigă în continuarea politicii americane de escaladare a intervenției în Vietnam care, din octombrie pînă în prezent, nu a reușit să obțină nici unul din rezultatele scontate.

„ORA EVADAȚILOR"

„Radio City", postul de emisiune pirat instalat la gurile Tamisei, a introdus în programele sale zilnice o rubrică nouă — „ora evadaților", adresată infractorilor care au reușit să învingă vigilența paznicilor și să fugă din închisorile britanice în ultimii doi ani. Programul cuprinde 90 la sută muzică și 10 la sută sfaturi „pentru comportarea în viață a evadaților" și pentru asimilarea „tehnicii" cu ajutorul căreia s-ar putea evita capturarea lor de către poliție. Dintre melodiile cerute de ascultători, cele mai „gustate" sînt: A plecat, Aleargă mereu, Prinde-ne dacă poți. Cercetează. Odată pe zi se transmite și un „buletin al evadărilor".

VA OBȚINE SMITH VIZA?

Ian Smith, primul-ministru al Rhodesiei, invitat în Statele Unite pentru a ține o conferință asupra „situației din Rhodesia", va avea fără îndoială multe dificultăți în obținerea vizei. În afara cazului cînd Smith ar călători cu un pașaport englez — ceea ce ar însemna recunoașterea suveranității Angliei asupra țării sale — Departamentul de Stat al Statelor Unite nu îi va acorda viza de intrare. Cînd „Church League of America" l-a invitat să vină în țară, Ian Smith a cerut conducătorilor organizației să obțină pentru el toate hîrtiile necesare. Edgar C. Bundy, secretarul organizației, a scris imediat lui Dean Rusk, cerîndu-i viza pentru invitatul său. Secretarul de Stat nu a răspuns încă, dar un purtător de cuvînt al Departamentului de Stat a declarat unor ziariști că „Ian Smith nu va obține viza decît dacă se va prezenta cu un pașaport britanic".

IN VINO VERITAS

Vînzarea cu etichete franceze atrăgătoare — Beaujolais, Côtes du Rhône, Nuits Saint-Georges — a unor vinuri care nu au nimic comun cu Franța a atins în Marea Britanie proporții suficient de ridicate pentru a justifica o interpelare în parlament și un articol în „Sunday Times", intitulat „Cum se poate fabrica un fals Bourgogne".

Nu este mai puțin adevărat că, în zeci de alte țări, numeroși fabricanți lezează o instituție britanică, mai precis scoțiană: whisky-ul. Chiar dacă numele băuturii nu e împrumutat, etichetele reprezentînd bărbați în fuste cadrilate sînt evident destinate să sugereze proveniența scoțiană.

ALGER

Corespondență de la
Constantin BENGA

Noua organizare comunală

Duminică, 5 februarie, a avut loc un eveniment apreciat ca deosebit de important în istoria Algeriei independente : primele alegeri comunale. După cum sublinia ziarul „El Mudjahid", noii aleși vor trebui să asigure traducerea în viață a prevederilor „Codului comunal", menite să ducă la realizarea deplinei independențe economice a țării, la înaintarea ei pe calea progresului.

Cele 15 270 de centre de votare, care au funcționat în întreaga Algerie, au permis electoratului să aleagă membrii noilor organe comunale — denumiți consilieri municipali — dintr-o listă de candidați cuprinzînd dublul numărului locurilor prevăzute. Deci, din 20 316 candidați propuși, au fost aleși în întreaga țară 10 158 de consilieri.

Ziua de 5 februarie a fost precedată de o intensă activitate de explicare a noului Cod comunal, legea care stă la baza noii organizări comunale din Algeria. În linii mari, noul Cod prevede reorganizarea structurilor și instituțiilor administrative ale comunelor. Conform Codului, comuna algeriană este concepută ca fiind unitatea administrativă de bază a țării, cu organizare, funcționare și atribute proprii. Printre atribuțiile conferite acesteia de Cod, domeniul economic ocupă un loc de prim plan. În sarcinile comunei va intra producția de bunuri realizate de unitățile de producție din raza ei, în primul rînd pentru necesitățile locale, apoi pentru schimb. Comuna se va ocupa, între altele, de crearea a noi locuri de muncă — operație menită să contribuie la reducerea șomajului — și de aplicarea proiectatei reforme agrare. Comuna se va preocupa de aprovizionarea populației, în special cu produse de primă necesitate. În problema construcțiilor de locuințe, comuna — prevede Codul — va dispune de depline puteri pentru a crea cooperative de construcție sau de fabricare a materialelor de construcție. Ea va putea lua toate măsurile corespunzătoare în vederea asigurării bunului mers al întreprinderilor din sectorul de stat din raza sa de activitate.

Codul comunal stipulează că în fruntea fiecărei comune se află un organ ales format din consilieri municipali. Aceștia formează, la rîndul lor, adunările populare comunale, alese pe o durată de patru ani. În vederea aplicării hotărîrilor sale, fiecare adunare populară comunală, organul suprem al comunei, desemnează un executiv comunal format dintr-un președinte și cîțiva vicepreședinți. Fiecare vicepreședinte se află în fruntea unei comisii : comisia pentru problemele financiare, comisia pentru problemele sociale și culturale, comisia pentru lucrări publice etc.

Comentînd rezultatele alegerilor comunale desfășurate duminică în circumscripțiile departamentale ale țării, cotidianul „El Mudjahid" scria că acestea marchează începutul unei perioade menite să transforme Algeria într-o națiune modernă, capabilă să-și afirme din plin personalitatea în lumea contemporană deosebit de dinamică și în continuă transformare.

Alger, 7 februarie

LA PAZ

Se caută un partid guvernamental...

Epidemie de demisii în mediul guvernanților din La Paz. În octombrie 1966, ministrul apărării, Hugo Suarez Guzman, și-a părăsit postul, deoarece l-ar fi supărat criticile antiguvernamentale „prea aspre" din parlament. În decembrie, ministrul de interne, Antonio Sarquedas, a ieșit și el din banca guvernamentală, jignit de atmosfera ce i se crease în urma scandalului la care a dat naștere răpirea de către poliție a unui fost demnitar bolivian. A urmat o demisie a întregului guvern, pe care președintele țării, generalul Barrientos, a respins-o. Săptămîna trecută, guvernul și-a prezentat din nou petiția de demisie ; de astădată, președintele a reținut-o, cu observația că este dispus să discute asupra ei.

Aceste demisii în lanț au ceva suspect. În acele țări latino-americane, unde puterea este deținută de armată, ori controlată de ea, — cum e cazul Boliviei — criticile opoziției parlamentare (care mai degrabă este o pseudo-opoziție tolerată) sau faptul — destul de banal în aceste țări — al arestării unor lideri politici neagreați de autorități, nu sînt de natură să îngrijoreze mințtrii și, cu atît mai mult, nu constituie pentru ei motivele unor crize care să le determine demisia.

Tentativele de retragere ostentative ale membrilor cabinetului bolivian par să urmeze un joc politic cu reguli stabilite dinainte. Firește, poate fi luată în considerare și motivarea oficială a ultimei crize politice — „divergențe în cabinet" — dar caracterul explicațiilor date anterior de Guzman și Sarquedas creează impresia că unii membri ai guvernului ori au căutat înadins un pretext pentru a demisiona, ori li s-a „sugerat" să-l caute.

DJAKARTA: situația politică

Ziua de 6 martie este prezisă de către experții în problemele indoneziene ca o dată limită pentru lichidarea a ceea ce este numit „dualismul" politic din țară. Armata sau președintele Sukarno ar urma atunci (sau poate chiar pînă atunci) să cedeze locul în vîrful ierarhiei politice a Indoneziei. Acesta ar fi epilogul unui capitol care a început încă la sfîrșitul lunii septembrie 1965.

Știrile care parvin din Indonezia sînt confuze și contradictorii, chiar atunci cînd sînt difuzate de agenția oficială Antara, de postul de radio Djakarta sau de ziarele indoneziene. Este, însă, evidentă imaginea unei confruntări ireversibile. Vîrfurile armatei au făcut cauză comună cu organizațiile studențești de extremă-dreaptă (ale căror atacuri și manifestații împotriva președintelui Sukarno le împrăștiau încă acum două luni) în intenția de a da lovitura de grație autorității prezidențiale. O parte a armatei, declara generalul Dahrsono, o înaltă oficialitate militară, ar fi gata să răstoarne ceea ce el numea „vechiul regim". Iar ziarul armatei, Angkatan Borsendjata, citîndu-l pe procurorul general Sugiharto, anunță că se întreprinde o anchetă asupra participării lui Sukarno la încercarea de lovitură de stat, dosarul urmînd să fie înaintat Congresului Consultativ Popular.

Această cale a „înlăturării legale" ar fi considerată ca cea mai potrivită în momentul de față. Se anunță, astfel, că în pregătirea sesiunii Congresului din 6 martie, care va avea pe ordinea de zi „problema Sukarno", la începutul acestei luni, la Djakarta au avut loc, în cadrul aceluiași organism, dezbateri asupra unei rezoluții care cere destituirea președintelui Sukarno și desemnarea unui președinte interimar. Pentru această din urmă funcție a fost propus de pe acum, în presa legată de cercurile militare, generalul Suharto.

La Djakarta, cercurile ostile președintelui ar fi preferat ca acesta să renunțe de bunăvoie la prerogativele sale. Ministrul de externe Malik, care a cerut deschis președintelui Sukarno să demisioneze, a revenit, și într-o declarație făcută ziariștilor, reluată de agenția Antara, a cerut luarea de măsuri deoarece „Sukarno a refuzat să se retragă voluntar". Agenția Reuter a reprodus o știre potrivit căreia colonelul Suhardiman, „acționînd în numele militarilor", i-a comunicat președintelui Sukarno, în cursul unei întrevederi speciale, că i se cere „să pună capăt conducerii divizate a Indoneziei...". Din aceleași surse se relevă că președintele Sukarno ar fi refuzat să demisioneze, considerînd că numai alegerile din 1968 l-ar putea obliga să facă acest lucru. „Președintele — scrie corespondentul din Djakarta al agenției Reuter — continuă să se bizuie pe un larg sprijin popular în Java răsăriteană și centrală...". În ultima vreme, au avut loc o serie de manifestări de lealitate față de el în regiunile amintite.

Forțele par să fie însă inegale. Știri din Djakarta anunță arestarea de către armată a secretarului personal al președintelui, a șefului gărzii palatului și aghiotantului său. Palatul Merdeka este înconjurat de armată și legăturile telefonice cu el sînt întrerupte. Iar ceea ce se consideră mai grav pentru perspectiva politică a lui Sukarno este faptul că Partidul naționalist din Indonezia și-a retras în mare parte sprijinul pe care i l-a acordat. „Pare să se precizeze, scrie din Djakarta Agenția France Presse, perspectiva unui proces în fața tribunalului militar". Din Tokio, Ministerul de Externe japonez a anunțat că Japonia va acorda azil politic președintelui Sukarno dacă guvernul indonezian va cere în mod oficial acest lucru.

S. V.

Dincolo de conflictele dintre membrii guvernului, încercările lor de a abandona temporar scena politică se explică prin discreditarea politicii oficiale, prin deteriorarea în progresie geometrică a raporturilor dintre deținătorii puterii și opinia publică. Reprezentanții unor partide de dreapta și de centru-dreapta, pe care generalul Barrientos i-a atras în guvern după ce obținuse funcția de președinte (iulie 1966), manifestă tendința de a se desolidariza de un regim compromis, în speranța relansării lor ulterioare cu o platformă politică nouă. Pe de altă parte, se pare că Barrientos ar dori să atribuie guvernului (sau cel puțin unor membri ai acestuia) responsabilitatea pentru situația actuală și, printr-o nouă combinație de cabinet, să se afișeze el, personal, în campionul unei politici renovatoare.

De fapt, această „renovare" Barrientos a promis-o încă în toamna anului 1964, cînd lovitura de stat inspirată de el a pus capăt guvernării partidului „Mișcarea națională revoluționară" (M.N.R.), care deținuse puterea timp de 12 ani. Însușindu-și lozincile răscoalei populare înarmate din 1952, al cărei nucleu de bază l-au format detașamentele muncitorilor de la minele de cositor, liderii M.N.R. au desfășurat, la început, o politică corespunzătoare, în mare, aspirațiilor populare. Dar compromisurile treptate ale vîrfurilor M.N.R. cu reacțiunea, și mai ales politicianismul lui Estenssoro (care, în perioada 1952—1964 a deținut de două ori funcția de președinte) au dus la golirea de conținut a reformelor inițiate.

Opoziția muncitorească a ajuns în conflict deschis cu guvernul. Aripa de stînga a M.N.R. a format un partid nou, sub conducerea lui Juan Lechin. La 3 noiembrie 1964, mii de mineri au inundat străzile capitalei, într-o uriașă manifestație împotriva guvernului Estenssoro. Generalul Barrientos, vicepreședintele țării, îi făgăduiește sprijin lui Estenssoro, dar, speculînd conjunctura, într-un discurs ținut în fața minerilor, condamnă guvernul. Peste trei zile, Barrientos devine liderul juntei militare care a preluat puterea.

Caracteristica principală a acțiunilor juntei constă în aceea că ele au urmat o linie diametral opusă declarațiilor de intenții. Barrientos se declarase solidar cu răsculații și a promis menținerea naționalizării minelor, dar, aproape imediat, monopolurile americane au fost chemate să sprijine „rentabilizarea" exploatărilor de cositor. Programul de rentabilizare : concedierea a 6 000 de mineri și scăderea salariilor. Au urmat o mare grevă a minerilor și lupte pe baricade cu armata în care au fost uciși aproape 300 de muncitori. Generalul a promis respectarea „instituțiilor democratice", dar partidele de opoziție, începînd cu gruparea lui Lechin, au fost interzise, iar liderii lor — exilați. Ca expresie a „renovării" politice, comandantul forțelor armate, generalul Ovando, care a executat și actul loviturii de stat, a fost numit copreședinte, alături de Barrientos. Aproape din trei în trei luni s-au făgăduit alegeri libere, iar generalul a asigurat națiunea că, întru respectarea „democrației", el, ca militar, nu va candida la președinție. Peste puțin timp, invocînd tot națiunea, care i-ar fi cerut să nu părăsească conducerea statului, generalul a anunțat că va candida. În numele cui ? Bineînțeles, din partea unui partid. Cum un asemenea partid nu exista, el a fost fabricat. Și, peste noapte, a luat ființă „Frontul revoluției boliviene" care, împreună cu încă cinci partide, de diferite nuanțe de dreapta, au asigurat, la 3 iulie 1966, alegerea lui Barrientos ca președinte.

Scrutinul a însemnat mai degrabă o „pasare a puterii" — cum l-a caracterizat *Le Monde* — în urma căreia liderul juntei a devenit președinte „ales".

Dar fragila coaliție electorală, transferată pe planul guvernării, n-a rezistat acestui artificiu politic. Nici măcar grupărilor care l-au sprijinit în alegeri pe Barrientos nu le-a mai convenit ipostaza ingrată de executor absolut docil al unei orientări lipsite de orice sprijin popular (divergențele au reizbucnit recent, cu ocazia dezbaterii proiectului unei noi constituții în parlamentul bolivian). Chiar și „Frontul revoluției boliviene" este dezagregat. La sfîrșitul anului trecut, însuși Barrientos declara că „Frontul revoluției boliviene va trebui înlocuit cu un nou instrument politic... care să sprijine guvernul". De unde va apare acest partid ? Nu se știe. În tot cazul, el este căutat. Deocamdată, i s-a găsit doar numele. El se va numi nu Frontul, ci „Partidul revoluției boliviene". „Renovarea" e evidentă. Iar în caz de nereușită, rămîne alternativa clasică... N-a declarat, oare, generalul Ovando, imediat după alegeri, că „militarii vor supraveghea noul guvern și vor fi gata să acționeze din nou" ?

Eugen POP

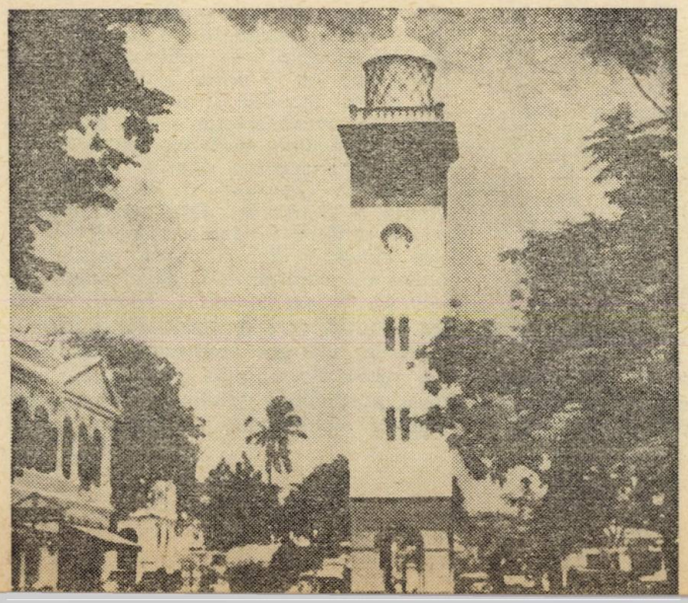

La 4 februarie s-a sărbătorit în Ceylon Ziua independenței, obținută în anul 1948. Fotografia reprezintă „turnul ceasului" și vechiul far din capitala ceyloneză Colombo.

REFLECTOR

VACANȚA LUI U THANT

Secretarul general al O.N.U., U Thant, va fi între 22 februarie și 5 martie oaspetele țării sale natale, Birmania. El își va petrece aci 15 zile din concediul său. Purtătorul de cuvînt al secretarului general a precizat că voiajul se va desfășura fără nici un fel de escală. U Thant nu a mai fost în Birmania, unde trăiește și în prezent familia sa, din 1964. El va fi oaspetele guvernului birman.

VENEZUELA : ANALFABETISMUL ÎN REGRES

Venezuela este una din țările Americii Latine care a inițiat în ultima vreme o campanie perseverentă împotriva analfabetismului. Lansată pe plan național în 1958, campania a prins viață prin crearea a 6 100 centre de alfabetizare și prin mobilizarea a circa 400 000 de instructori voluntari, cărora li s-au adăugat 100 000 de elevi ai școlilor normale și secundare, constituiți în „legiuni de alfabetizare". În această campanie, creditele afectate educației adulților au crescut de la 1 300 000 bolivares în 1958 la 14 000 000 în 1964. Presa, radioul și televiziunea au participat activ la eforturile pentru alfabetizare.

Între 1958 și 1964, numărul analfabeților a scăzut aproape la jumătate. Astăzi, în multe orașe venezuelane analfabetismul este pe cale de dispariție.

PACHEBOTUL „PASTEUR"

Flota maritimă franceză a pus de curînd pe linia de plutire cel mai modern pachebot construit pînă acum în lume. Este vorba de transatlanticul „Pasteur", care va face curse între Europa și America de Sud, cu încărcătură mixtă — pasageri și mărfuri. Deși transatlanticul este destinat și unor masive transporturi de mărfuri, el deține totuși supremația în materie de confort pentru călători. „Pasteur" are un deplasament de 19 000 de tone — făcînd deci parte din clasa vapoarelor mijlocii. Din ansamblul sistemului său de navigație automatizată fac parte : un pilot electronic, un calculator numeric, șase camere de televiziune, patru sonde radar. Toate acestea fac posibilă navigația transatlanticului fără intervenția personalului de bord.

TITLURI CU CÎNTEC

Din programele de muzică ușoară pe care companiile aviatice americane le oferă pasagerilor în timpul zborurilor transatlantice au fost excluse melodiile cu texte deprimante, cum ar fi „Vreme furtunoasă" și „N-am nici o șansă, cît de mică". Un american a fost totuși surprins să găsească la standul de cărți al unuia dintre aeroporturile londoneze volume intitulate : „Izbitura fatală", „Riscant la orice viteză" (opera unui american despre riscurile pe care, prin construcție, le prezintă automobilele americane) și „De aici, spre veșnicie".

RHODESIA : ÎNCĂ UN PAS SPRE APARTHEID

Guvernul de la Salisbury a anunțat prelungirea „stării de urgență" pînă la 30 aprilie. Nu e chiar o noutate deoarece, din noiembrie 1965, cînd Ian Smith a proclamat „independența", Rhodesia nu a cunoscut o altă „stare". În același timp, premierul sud-rhodesian a anunțat că va numi o comisie „imparțială și independentă" care să alcătuiască proiectul unei constituții noi. Despre acest proiect de constituție Percy Mkudu, lider al partidului unit al poporului (singurul partid african admis de regimul de la Salisbury), a afirmat că el este destinat să faciliteze evoluția Rhodesiei spre apartheid.

O ACȚIUNE POZITIVĂ ÎN DIRECȚIA DESTINDERII EUROPENE

Cînd, săptămîna trecută, cu prilejul vizitei ministrului de externe român, în capitala federală, și ca urmare a legăturilor economice și culturale dintre Republica Socialistă România și Republica Federală a Germaniei, guvernele celor două state au convenit să stabilească relații diplomatice la rang de ambasadă, prin acest act — așa cum s-a subliniat în repetate rînduri, se normalizau raporturile dintre cele două țări. Stabilirea relațiilor diplomatice dintre România și R.F.G. se încadrează în contextul larg al relațiilor bilaterale și multilaterale între țările europene, constituie un act pozitiv în favoarea destinderii, o contribuție utilă la cauza păcii și securității în Europa. Promovînd consecvent principiile colaborării între state, ca mijloc de realizare a destinderii internaționale, în Europa și în lume, țara noastră depune eforturi perseverente spre a găsi soluții constructive și realiste în vederea înfăptuirii unei adevărate securități.

„Considerăm — a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu — că trebuie să militäm cu perseverență în vederea asigurării unor relații noi între statele din Europa, indiferent de orînduirea lor socială, relații care să pornească de la recunoașterea drepturilor fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, de a-și alege regimul social pe care îl dorește, relații care să se bazeze pe respectul suveranității și independenței, pe principiul neamestecului în treburile interne ale altor state, al egalității depline în drepturi între toate națiunile din Europa. Numai pe această bază se pot crea condiții pentru o adevărată securitate în Europa".

Pe continentul european se accentuează, în ultima vreme, tot mai mult tendințele spre normalizarea relațiilor interstatale, spre dezvoltarea cooperării între toate țările Europei. În acest context, se înscriu eforturile consecvente ale țărilor socialiste de a angaja un dialog eficient cu statele din apusul Europei, în interesul deziderатului general al securității și păcii pe continentul nostru. Acest dialog este menit să contribuie la înlăturarea neîncrederii între popoare, la lichidarea reziduurilor războiului rece, prin dezvoltarea și intensificarea legăturilor economice, politice și cultural-științifice între state europene, fără deosebire de orînduire socială. Simpla enumerare a cîtorva dintre întrevederile la nivel înalt din ultima vreme între reprezentanți ai unor state europene cu orînduiri social-economice diferite poate sugera dimensiunea actualului proces de creare a unei noi atmosfere internaționale. Amintim în acest sens numeroasele contacte între șefi de state și de guverne, personalități ale vieții publice din diferite țări ale Europei. Aceste vizite și întrevederi ilustrează rolul și contribuția pozitivă a relațiilor bilaterale la însănătoșirea climatului politic european. Evoluția vieții internaționale evidențiază, totodată, faptul că această politică este de natură să stimuleze acele tendințe existente în țările Occidentului îndreptate spre normalizarea relațiilor interstatale, să încurajeze acele forțe care se pronunță pentru rezolvarea problemelor esențiale ale contemporaneității pe calea colaborării între popoare ; ea contribuie, în același timp, la zădărnicirea planurilor agresive ale forțelor imperialiste, militariste și revanșarde, la izolarea forțelor retrograde care cultivă politica anacronică de respingere a cooperării și contactelor interstatale. În cadrul acestui dialog, aprobat cu satisfacție legitimă de opinia publică internațională, țara noastră desfășoară o activitate diplomatică intensă consacrată destinderii și cooperării între toate statele.

În centrul politicii externe a României se află dezvoltarea continuă a legăturilor de prietenie și colaborare multilaterală cu țările socialiste. Țara noastră întreține și dezvoltă statornic relațiile de colaborare frățească cu toate țările socialiste, convinsă că aceasta servește interesele poporului român și ale tuturor popoarelor frățești, cauza generală a socialismului.

Totodată, România duce o politică de extindere a relațiilor cu toate țările, indiferent de orînduirea lor socială și politică, pe baza recunoașterii dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, a respectării suveranității și independenței, neamestecului în treburile interne ale altor state, egalității în drepturi între toate națiunile. Desfășurarea vieții internaționale demonstrează că aceste principii sînt tot mai larg recunoscute ca singura bază rațională, acceptabilă pentru dezvoltarea cooperării între popoare și asigurarea păcii în Europa și în întreaga lume.

De un deosebit ecou internațional s-au bucurat contactele care au avut loc între conducători ai țării noastre și șefi de state și guverne, personalități politice din Franța, Danemarca, Turcia, Grecia, Austria, Italia, Olanda. În prezent, președintele Consiliului de Stat întreprinde vizite în Tunisia și Somalia, iar ministrul afacerilor externe în Belgia.

Aceste contacte s-au înscris în ansamblul dialogului dintre țara noastră și alte țări, îndeosebi pe continentul nostru ; ele au contribuit, prin acele valențe ale contactului direct — chezășie a actului de cunoaștere reciprocă — la marcarea unor pași înainte pe calea realizării destinderii internaționale.

În acest context — pentru înfăptuirea deziderатului nobil al securității în Europa — orice posibilitate se cere cu necesitate exploatată pozitiv, cu multă stăruință. Principiile subliniate cu tărie acum o jumătate de an, în Declarația cu privire la întărirea păcii și securității în Europa a Consfătuirii de la București a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia, și-au dovedit pe deplin justețea și actualitatea. „Înfăptuirea deziderатului comun al tuturor națiunilor europene — se spune în acest document — presupune răspunderea și contribuția fiecărui stat, mare sau mic, indiferent de orînduirea sa politică și socială, la stabilirea unei colaborări demne între state suverane, independente și egale în drepturi". „Dezvoltarea colaborării general-europene — se arată de asemenea în Declarația de la București — face necesar ca toate statele să renunțe la orice fel de discriminări și presiuni, fie ele politice sau economice, față de alte țări, să colaboreze pe bază de egalitate și să stabilească relații normale între ele, inclusiv stabilirea de relații normale cu ambele state germane. Stabilirea și dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate dintre statele europene cu orînduiri sociale diferite pot face mai active legăturile lor economice și culturale și prin aceasta să sporească capacitatea statelor europene de a aduce o contribuție eficace la cauza însănătoșirii situației din Europa și a dezvoltării respectului și încrederii reciproce".

Actuala conjunctură europeană, eforturile sistematice ale țărilor socialiste îndreptate în direcția întăririi securității în Europa, schimbările care au loc în opinia publică europeană, cererea maselor populare de a se întreprinde pași spre normalizarea relațiilor interstatale, precum și tendința cercurilor conducătoare ale unor state din Europa occidentală de a aborda mai realist problemele europene, au făcut posibilă — dincolo de existența în continuare a blocurilor militare — dezvoltarea unei colaborări tot mai largi între statele continentului nostru.

În acțiunea de stabilire a relațiilor diplomatice cu R.F.G., guvernul român a pornit de la recunoașterea ca fapt istoric incontestabil — realitate esențial nouă, apărută în urma celui de-al doilea război mondial și a evoluției ulterioare a evenimentelor — a existenței celor două state germane, cu orînduiri și căi de dezvoltare diferite : Republica Democrată Germană și Republica Federală a Germaniei. Este una din premisele profund raționale pe care nici un stat european nu o poate neglija în opera de statornicire a unui climat politic pozitiv pe continent. Ținînd seama de această cerință obiectivă, România caută să utilizeze constructiv posibilitățile reale ale situației politice din Europa postbelică, stabilind și dezvoltînd legături multilaterale — inclusiv relații

diplomatice — cu ambele state germane în interesul consolidării păcii și securității.

Participarea pe bază egală a celor două state germane la opera de dezvoltare și întărire a relațiilor de colaborare intereuropeană va permite, așa cum subliniază pe bună dreptate declarația Consfătuirii de la București, întregului popor german să-și aducă contribuția alături de celelalte națiuni europene la cauza progresului și păcii.

România dezvoltă relații multilaterale cu Republica Democrată Germană — primul stat socialist german — de care ea este legată, ca și de celelalte țări socialiste, prin comunitatea orînduirii sociale, prin aceleași țeluri și idealuri ale socialismului. În cei peste 17 ani care au trecut de la proclamarea Republicii Democrate Germane, relațiile dintre țările noastre s-au adîncit în toate domeniile. De-a lungul anilor, o dată cu progresul operei de construire a socialismului în ambele state, legăturile economice, științifice, tehnice și culturale au cunoscut o extindere continuă.

România a afirmat fără echivoc, în repetate rînduri, că o condiție esențială a realizării securității europene o constituie aprecierea obiectivă a realităților istorice — recunoașterea celor două state germane, respectarea inviolabilității frontierelor existente între statele europene, ca urmare a celui de-al doilea război mondial, și a evoluției ulterioare a evenimentelor, inclusiv granița Oder-Neisse. Guvernul român și-a reafirmat poziția în aceste probleme, chiar cu prilejul stabilirii relațiilor diplomatice cu Republica Federală a Germaniei.

„Guvernul român — se spune în Declarația Agenției române de presă «Agerpres» — consideră necesar să reafirme poziția sa bine cunoscută, potrivit căreia una din realitățile fundamentale ce se impun în Europa ca urmare a celui de-al doilea război mondial și a evoluției ulterioare a evenimentelor, este existența celor două state germane — Republica Democrată Germană și Republica Federală a Germaniei. Recunoașterea acestei realități este una din premisele dezvoltării cooperării între țările europene și îmbunătățirii atmosferei politice pe continentul nostru".

Normalizarea relațiilor diplomatice cu Republica Federală a Germaniei — în procesul complex al normalizării relațiilor între toate statele — corespunde necesităților dezvoltării relațiilor intereuropene cu ambele state germane în interesul securității în Europa și în lume.

Oglindind ecoul pozitiv pe care l-a avut în opinia publică internațională stabilirea relațiilor diplomatice între Republica Socialistă România și Republica Federală a Germaniei, ziariști din numeroase țări au arătat în comentariile lor că acest act corespunde intereselor securității și păcii în Europa. Normalizarea relațiilor diplomatice cu România — scrie de pildă „Die Welt" — „lichidează situația supărătoare moștenită de la război, contribuie la dezvoltarea relațiilor între Europa occidentală și răsăriteană". În același sens ziarul iugoslav „Borba" scrie că „acest act foarte firesc și normal" reprezintă o „contribuție bine venită pentru revenirea la normal a relațiilor pe continentul european".

„Acordul — scrie «Tribune de Lausanne» — servește cauzei destinderii, păcii și unității Europei", iar o serie de ziare evidențiază aportul pe care-l constituie normalizarea relațiilor diplomatice româno-vest germane la îmbunătățirea climatului politic european. „Stabilirea de relații diplomatice între Bonn și București este un pas important pe calea destinderii în Europa" — afirma la rîndul său ziarul „La Libre Belgique".

După cum arată majoritatea presei internaționale, este evident — și lucrul este recunoscut de un număr din ce în ce mai mare de oameni de stat și reprezentanți ai opiniei publice — că prin stabilirea relațiilor diplomatice între România și R.F.G. se dovedește încă o dată caracterul artificial și anacronic — lipsit de perspectivă — al cunoscutei doctrine Hallstein, care condiționează stabilirea relațiilor R.F.G. cu alte țări de nerecunoașterea R.D.G. Opusă cerințelor obiective ale realităților contemporane, doctrina Hallstein și-a dovedit, încă de la început caducitatea, suferind o primă și serioasă fisură prin stabilirea relațiilor diplomatice între Uniunea Sovietică și R.F.G. De-a lungul anilor a ieșit și mai mult în evidență conținutul absurd al acestei doctrine, care, ignorînd faptele istorice apărute după cel de-al doilea război mondial, constituie un factor de menținere a încordării internaționale. În acest sens, după cum subliniază o serie de ziare, faptul că astăzi România este al doilea stat socialist care stabilește relații diplomatice cu R.F.G. constituie o nouă acțiune care duce la înlăturarea doctrinei Hallstein și, prin aceasta, o contribuție la destindere. „Stabilirea de relații diplomatice între Germania vestică și România — scrie ziarul finlandez «Suomen Sosialidemokratti» — trebuie salutată cu satisfacție ca un progres în lărgirea cooperării pașnice și în relațiile dintre statele europene cu sisteme social-politice diferite. În același timp aceasta înseamnă începutul sfîrșitului doctrinei Hallstein care a fost folosită ca un mijloc de presiune. Normalizarea relațiilor trebuie considerată ca un pas favorabil spre recunoașterea realităților create după cel de-al doilea război mondial". Un comentator de la „Journal de Genève" e de părere că, în prezent, „nu mai rămîne prea mult din această doctrină". După cum aprecia „Süddeutsche Zeitung", „gardul Hallstein are acum o poartă prin care o serie de trecători pot circula în ambele sensuri. Este greu ca un asemenea obstacol artificial în calea circulației să poată dăinui veșnic".

Este evident că stabilirea relațiilor diplomatice dintre România și Republica Federală a Germaniei este de natură să stimuleze tendințele realiste ale acelor cercuri politice și ale opiniei publice din Europa occidentală, inclusiv din R.F.G., care se pronunță în favoarea statornicirii unor legături normale între R.F.G. și alte țări europene.

În același timp este tot atît de evident că acest act este menit să zădărnicească acțiunile cercurilor imperialiste reacționare, militariste și revanșarde din Europa occidentală, inclusiv din R.F.G., care se cramponează de o politică anacronică, opusă consolidării păcii și securității europene.

În actualul proces al normalizării relațiilor intereuropene, în cercurile politice occidentale cîștigă tot mai mult teren poziția rațională a recunoașterii ambelor state germane și a stabilirii de relații diplomatice cu R.D. Germană.

Amintind că a fost înfrîntă doctrina Hallstein „deoarece Republica Federală a Germaniei a stabilit legături cu un stat care în același timp recunoaște și Republica Democrată Germană", ziarul cehoslovac „Prace" scrie, într-un articol intitulat semnificativ „Crahul doctrinei Hallstein", că „în Apus se înmulțesc glasurile, cum ar fi de exemplu în Olanda, care spun că aliații din Occident ai R.F.G. ar trebui în sfîrșit să treacă la recunoașterea R. D. Germane".

„Dacă guvernul federal, se întreabă cercurile politice din Suedia — comentează ziarul «Frankfurter Rundschau» — a acceptat să stabilească relații diplomatice cu România, care întreține relații diplomatice cu R.D.G., nu sînt și alte state îndreptățite să stabilească relații diplomatice cu R.D.G. ?" La propunerea Partidului popular-socialist, și cu sprijinul premierului Jens Otto Krag, parlamentul danez a creat o comisie care să se ocupe de problema relațiilor diplomatice cu R.D.G. „Danemarca — declara recent purtătorul de cuvînt al Partidului liberal, Helveg Petersen — nu mai poate fi de acord pe timp nelimitat cu politica Occidentului de nerecunoaștere a R.D.G.". Cînd ziarul „Times" scria că „Germania răsăriteană nu poate fi lăsată în afara acestui proces" și că „țările occidentale ar putea să facă un început prin înlăturarea unor restricții impuse Germaniei răsăritene" — el se referea desigur la aceleași tendințe obiective îndreptate spre recunoașterea ambelor state germane și, prin aceasta, la realizarea unui important pas pe calea destinderii în Europa.

În rîndul opiniei publice internaționale este în tot mai mare măsură subliniat faptul că stabilirea relațiilor diplomatice între România și R.F.G. are importanță nu numai pentru părțile contractante, ci și pentru îmbunătățirea atmosferei internaționale pe continentul european și în întreaga lume. Într-un asemenea climat de colaborare pot fi căutate soluțiile pentru rezolvarea problemelor europene în suspensie.

România, ca și alte țări socialiste, se manifestă activ pe arena internațională în favoarea dezvoltării multilaterale a relațiilor între toate țările continentului. Diferențele de ideologie și orînduire socială, existența unor puncte de vedere deosebite — chiar și în probleme fundamentale ale vieții internaționale —, nu sînt și nu trebuie să constituie o barieră în calea dezvoltării unor relații normale între state.

Perseverența, căutarea pas cu pas, cu tenacitate și răbdare, a unor soluții acceptabile, sprijinirea oricăror inițiative menite să promoveze un climat de încredere mutuală, o mai bună cunoaștere a punctelor de vedere, preocupărilor și intereselor reciproce — toate acestea constituie căi spre înfăptuirea unei adevărate securități europene.

Drumul spre înfăptuirea cooperării între state, spre o adevărată normalizare a ansamblului relațiilor internaționale pe continentul nostru trece, cu necesitate, prin stabilirea și dezvoltarea unor relații bilaterale multiple, indiferent de orînduirea social-politică. Este tot mai evidentă voința popoarelor Europei de a înlătura obstacolele în calea înțelegerii între state, de a crea condiții favorabile pentru ca toate națiunile să contribuie la soluționarea problemelor majore ale vieții internaționale.

Radu PASCAL

Scrisoare din Paris

A început campania electorală

La 13 februarie, la miezul nopții, va fi declarată deschisă în mod oficial campania pentru alegerile legislative menită să înlocuiască pe de-a-ntregul Adunarea Națională, aleasă pe o durată de patru ani în noiembrie 1962 și ale cărei lucrări s-au încheiat la 21 decembrie 1966. Primul tur de scrutin al acestor alegeri prin vot direct va avea loc la 5 martie, iar cel de-al doilea, o săptămînă mai tîrziu, la 12 martie. Sistemul electoral aplicat este scrutinul uninominal majoritar, în două tururi : cuprinzînd tot atîtea circumscripții cîte mandate vor trebui acordate, adică 487 de circumscripții electorale (față de 482, în 1962), în fiecare dintre ele fiind declarat ales, în primul tur de scrutin, candidatul care a obținut majoritatea absolută, adică 51 la sută din voturile exprimate. Dacă nici unul dintre candidați nu obține majoritatea absolută, se declară balotaj și urmează un al doilea tur de scrutin. De data aceasta, este ales candidatul care întrunește cel mai mare număr de voturi (cu condiția, totuși, să fi obținut cel puțin 10 la sută din voturile alegătorilor înscriși). În principiu, primul tur va permite fiecăruia dintre partide să-și aprecieze exact forțele și influența, pentru că fiecare dintre partide luptă pentru sine însuși, — însă este adevărat că primul tur nu dă de obicei decît un număr mic de aleși, căci puțini sînt candidații care obțin majoritatea absolută de la prima votare. Al doilea tur de scrutin este cel care repartizează marea majoritate a locurilor parlamentare. Astfel, în 1962, la primul tur de scrutin au fost aleși doar 96 de candidați, iar numărul balotajelor s-a ridicat la 386. Pronosticurile de pînă acum apreciază că trebuie să ne așteptăm la 5 martie la aproximativ 400-450 balotaje, dintr-un număr de 487 de mandate revendicate de aproximativ 2 500 de candidați. În timp ce femeile reprezintă 52 la sută din corpul electoral (peste 27 milioane de înscriși în total), numai 2 la sută dintre candidați sînt femei. În precedenta Adunare Națională, figurau opt femei dintr-un total de 482 de deputați.

Numai partidul comunist și gruparea pentru cea de-a V-a Republică vor prezenta candidați în toate circumscripțiile electorale. Fiecare dintre ele prezintă într-adevăr 487 de candidați. Federația Stîngii se înfățișează cu 450 candidați, Centrul democrat cu 300, P.S.U. cu 110. Mai trebuie adăugați aproximativ 100 de diverși candidați ai extremei drepte și vreo 40 candidați dizidenți gaulliști (cei mai mulți dintre ei foști deputați gaulliști, înlocuiți în avantajul altor personalități considerate ca fiind mai eficace).

De fapt, dacă vrem să clarificăm harta electorală a Franței și să înțelegem mai bine ce forțe se vor înfrunta, mai ales în al doilea tur de scrutin (căci, „în primul tur se aleg, în al doilea tur sînt eliminați" candidații, afirmă o formulă celebră în Franța încă înainte de război) trebuie să reducem, simplificînd mult, forțele care se înfruntă la două : în primul rînd, gruparea majoritară a celei de-a V-a Republici, care grupează și repartizează sub o candidatură unică diversele curente ale gaullismului — adică U.N.R., republicanii independenți ai lui Giscard d'Estaing și gaulliștii așa-numiți de stînga (în trecuta Adunare gaulliștii reprezentau 224 deputați U.N.R. și 33 deputați republicani independenți — așadar 257 mandate, majoritatea constituțională reprezentînd 482/2 = 242) ; în al doilea rînd, opoziția de stînga, adică Federația Stîngii, plus Partidul Comunist Francez, plus P.S.U.

Acestor două grupări esențiale li se adaugă desigur Centrul democrat al lui Jean Lecanuet, alcătuit din M.R.P. și din Centrul independenților (fosta dreaptă clasică). Această formație are ambiția să joace un rol de arbitru și declară că ar dori să influențeze dinafară politica majorității actuale, mai ales în domeniul diplomatic, cu alte cuvinte într-o direcție proamericană și proatlantică. Eșuînd în încercarea de a constitui, împreună cu Federația Stîngii, o a treia forță, Centrul democrat condamnă acordul electoral al Federației cu partidul comunist. În momentul de față, obiectivul Centrului democrat al lui Lecanuet este să obțină un număr de mandate suficient de mare în detrimentul grupării celei de-a V-a Republici pentru ca aceasta să-și piardă majoritatea parlamentară și să fie în consecință silită să apeleze la sprijinul său, evident în schimbul anumitor concesii politice. Mulți observatori consideră că aici este vorba doar de o utopie, căci generalul de Gaulle nu ar putea, nici măcar teoretic, să accepte vreo modificare impusă dinafară a politicii sale externe. Pe de altă parte, alți observatori remarcă fap-

În cadrul campaniei electorale, primul ministru Georges Pompidou s-a întreținut în fața camerelor de televiziune cu ziaristul Pierre Vianson-Ponté.

François Mitterrand și-a început campania electorală vizitînd sediile candidaților care-l susțin.

tul că primul ministru Georges Pompidou, șeful declarat și recunoscut al majorității, nu scapă nici o ocazie să-l atace cu cea mai mare asprime pe Jean Lecanuet. Aceasta este cît se poate de logic, adaugă ei, deoarece Centrul democrat nu urmărește altceva decît să smulgă voturi din clientela electorală a U.N.R.-ului, mai ales din aripa de dreapta a acestuia.

Chiar înainte de discursul televizat al generalului de Gaulle din 9 februarie, campania electorală a fost considerată practic începută încă de cîteva zile ; se pare că premierul Pompidou însuși este cel care a inițiat-o, prin declarațiile sale la Radioteleviziunea franceză, la 20 ianuarie. Tonul sever, subliniat de toți comentatorii, a fost accentuat încă și mai mult cu prilejul mitingului electoral din 31 ianuarie, de la Palatul Sporturilor din Paris, în fața a 5 000 de persoane, cu prilejul prezentării, după modelul procedurii electorale americane, a celor 487 de candidați ai grupării pentru cea de-a V-a Republică.

Folosind o mare desfășurare a mijloacelor audio-vizuale, recurgînd la metodele cele mai moderne și mai susceptibile să impresioneze opinia publică, Georges Pompidou și André Malraux au atacat fără menajamente opoziția, ceea ce l-a făcut pe comentatorul ziarului „Paris Jour" să scrie : „Campania electorală nu se va desfășura cu mănuși. Discursul domnului Pompidou nu lasă nici o îndoială în această privință ; cele două tabere se vor lupta pe viață și pe moarte..."

Cele trei obiective fixate grupării pentru cea de-a V-a Republică de către Georges Pompidou erau : în primul rînd, menținerea instituțiilor celei de-a V-a Republici, adică în fruntea statului un președinte ales prin vot universal, arbitru al marilor opțiuni și al hotărîrilor importante ; în al doilea rînd, pe plan extern, o politică bazată pe independență față de toate puterile, fidelitate față de alianțe, fără a coborî la rangul de satelit, relații mereu mai strînse și prietenești cu toate țările, inclusiv țările răsăritene ; și în al treilea rînd, pe plan intern, o politică de expansiune economică. În total, încheia Pompidou, e vorba de „o sinteză a ceea ce este mai bun în tradițiile dreptei și stîngii". Bineînțeles, șeful majorității insista cu putere asupra unității în diversitate în rîndurile grupării pentru cea de-a V-a Republică. Cu toate acestea, nu lipsesc comentatorii care observă că această „unitate în diversitate" a provocat și, foarte probabil, provoacă încă unele neliniști liderului majorității. În privința aceasta, toți observatorii vieții politice franceze își amintesc de faimoasa replică : „da, dar..." rostită de Giscard d'Estaing, fost ministru al finanțelor în guvernul Pompidou, șeful republicanilor independenți, cea de a doua grupare a majorității, sau mai bine zis aripa sa de dreapta și fără de care această majoritate nu ar exista. În ciuda criticilor primite, Giscard d'Estaing se menține pe pozițiile sale, repetînd că aprobarea de către partidul său a politicii celei de-a V-a Republici înseamnă posibilitatea unor dialoguri și a participării la hotărîri. Cînd și-a început, de altfel, la Versailles propria sa campanie electorală, Giscard d'Estaing își preciza punctul de vedere după cum urmează : „Atitudinile originale pe care le putem adopta uneori în cadrul majorității nu trebuie și nu pot slăbi coeziunea acestei majorități și în perioada dintre 1967—1972 o să facem același lucru ca și între 1962—1967, adică nu vom căuta să provocăm crize ministeriale, aducîndu-ne în același timp o contribuție pozitivă și reală la acțiunea majorității".

■

În ce o privește, opoziția de stînga a început lupta electorală cu cel puțin tot atîta hotărîre ca și majoritatea. Principalele formațiuni de stînga dau dovadă de fermitate și siguranță și conducătorii lor sînt optimiști. Optimismul se bazează în mare parte pe acordurile politice și electorale încheiate la sfîrșitul lunii decembrie și în cursul lunii ianuarie, între Federația Stîngii și partidul comunist, între partidul comunist și partidul socialist-unificat, între Federația Stîngii și P.S.U. Se știe că aceste acorduri bilaterale, toate trei de același tip, prevăd în esență că la cel de-al doilea tur de scrutin formațiile de stînga — Federația, P.S.U. și P.C.F. — îl vor sprijini pe candidatul stîngii care a obținut cea mai bună poziție în votul universal, adică își vor retrage candidaturile în favoarea acestuia. Deși acordul nu s-a putut realiza asupra unui program comun, însă chiar și așa cum a fost realizat, el trebuie să permită, din punctul de vedere al promotorilor săi, cîștigarea victoriei într-un număr apreciabil de circumscripții electorale.

Rămîn încă unele nuanțe de interpretare în ce privește atitudinea care va urma să fie adoptată atunci cînd la cel de-al doilea tur de scrutin nici un candidat al stîngii nu va avea șanse de victorie. În acest caz partidul comunist și partidul socialist-unificat resping categoric ideea retragerii propriilor candidați pentru a permite alegerea unui centrist. Din punctul de vedere al socialiștilor și al comuniștilor, dreapta trebuie înfrîntă „atît în formula ei gaullistă cît și în cea lecanuetistă", și, susțin aceste cercuri, majoritatea actuală nu trebuie înlocuită prin orice fel de majoritate. Federația Stîngii păstrează însă o atitudine mai rezervată în această privință și adepții ei gîndesc că formațiile de stînga nu ar trebui să ezite să ușureze alegerea unui „republican" față de un gaullist, în cazul cînd candidatul stîngii nu are nici o speranță de a obține mandatul la cel de-al doilea tur.

Pe lîngă aceasta, François Mitterrand, președintele Federației și consilierii săi, precum și Guy Mollet, secretar general al S.F.I.O., speră că partenerii lor comuniști și din P.S.U. vor accepta să se retragă după primul tur de scrutin în favoarea concurenților din Federație mai puțin bine plasați. Conducătorii Federației consideră, în acest sens, că, în anumite cazuri, candidatul care ar obține numărul cel mai mare de voturi nu ar fi în mod necesar poate și cel mai bine plasat din punct de vedere politic.

În ce-l privește, partidul comunist — spunea secretarul general al partidului, Waldeck Rochet — consideră că „alegerile legislative nu constituie decît o etapă a bătăliei generale pe care o ducem pentru unitate și unire. Este vorba totuși de o etapă foarte importantă căci rezultatele viitoarelor alegeri vor influența viitorul politic al Franței".

Conducătorii partidelor de stînga desfășoară un efort fără precedent. Se știe că o deplasare de numai aproximativ 9 la sută, în medie, a numărului mandatelor actualei majorități ar ajunge pentru ca grupul celei de-a V-a Republici să-și piardă majoritatea parlamentară constituțională. Astfel că stînga nu se mulțumește să se apere împotriva adversarilor, ci le și răspunde cu hotărîre. O declarație recentă a lui Mitterrand în legătură cu acordurile între grupările de stînga sublinia : „Trebuie să demonstrăm că nu e vorba de o alianță de circumstanță. Dacă nu sîntem în stare să creăm o majoritate stabilă, atunci va însemna că Pompidou are dreptate. Stînga trebuie să propună perspective care să meargă mai departe de prevederile tactice de moment. Dacă înțelegerea între grupările stîngii nu va fi decît o apropiere de circumstanță, va însemna că nu ne-am făcut datoria".

„O majoritate de stînga — spunea François Mitterrand — va milita pentru o politică de planificare democratică prin care :

— muncitorii și producătorii să fie chemați să participe la decizii ;

— să se fixeze drept obiectiv o expansiune continuă, cu deplina folosire a brațelor de muncă și stabilitatea prețurilor ;

— să se creeze posibilitatea de a se modifica repartizarea veniturilor și a înzestrărilor prioritare precum și a investițiilor — prin controlul distribuirii creditelor și intervenția unei bănci naționale de investiții și a unui fond național pentru colectivitățile locale".

■

Fără îndoială niciodată pînă acum vreo alegere legislativă nu a fost urmărită cu atît interes de către întreaga opinie publică. Aceasta respinge fără echivoc afirmațiile celor care se plîngeau de pretinsa depolitizare a francezilor. Niciodată pînă acum presa nu a publicat, zi de zi, atît de multe sondaje, aprecieri, prevederi sau pronosticuri de toate felurile. Trebuie spus de altfel că interesul manifestat de public față de aceste sondaje se explică și prin faptul că, la ultimele alegeri prezidențiale, aceste sondaje indicaseră aproape cu exactitate rezultatele cu cîteva zile înainte de vot. În orice caz pentru moment, la una dintre aceste anchete, persoanele întrebate despre problemele care interesează cel mai mult astăzi, au răspuns : viitoarea consultare electorală.

Georges DASCAL

Corespondență din Paris de la redactorul nostru
Cristian POPIȘTEANU

Moment
PICASSO - MENUHIN

În vreme ce actualitatea relațiilor intereuropene captează intens paginile de politică externă ale jurnalelor pariziene, iar înmulțirea afișelor electorale nu este decît semnul exterior al apropiatei confruntări din fața urnelor, care a și început să întrețină interesul francezilor ; în vreme ce termenul de 1 aprilie 1967 (data evacuării bazelor militare americane de pe teritoriul Franței) se apropie iar uniformele S.U.A. devin de o extremă raritate și în timp ce parizienii se îmbracă la amiază de primăvară, oferind mii și mii de buchete de violete, pentru ca seara să-și reamintească totuși că e iarnă în capitala Franței, Pablo Picasso continuă să cucerească Parisul. Cum s-ar putea numi altfel faptul că aproximativ o jumătate de milion de oameni au pătruns în ultimele zece săptămîni în sălile de la Grand Palais, Petit Palais și Bibliothèque Nationale pentru a descoperi sau redescoperi geniul lui Picasso ? Ce altceva, dacă nu a cuceri Parisul, înseamnă să reușești (într-o capitală căreia de mult nimic nu i se mai pare extraordinar, cel puțin în plastică) să creezi acele lungi șiruri de oameni care, pornite de pe treptele celor două palate, șerpuiesc către celebra Piață Concorde ?

În absența secretarului general al expozițiilor Picasso, profesorul Jean Leymarie, apropiat prieten al pictorului, reținut la cursurile ce le ține la Universitatea din Geneva, am primit cîteva date despre audiența acestei unice retrospective prin direcția de la Petit Palais (conservatoare — Madeleine Cocan, asistentă — Marie Christine Regnault). Nu atît numeroasele personalități care au vizitat expoziția — mi-au spus interlocutoarele — cît imensul număr de oameni de cele mai diferite profesiuni care s-au perindat pe aici reprezintă marele succes. E greu să vorbești despre semnificația acestui răsunător act de cultură pe care-l constituie o expunere atît de vastă a operelor unui artist complet cum este Pablo Picasso. Dar ceea ce se poate cu ușurință discerne este că expozițiile Picasso au însemnat o poartă larg deschisă către arta autentică.

Renumele lui Picasso a atras și mulți vizitatori care au făcut acum pentru prima oară cunoștință cu arta modernă. Se poate aprecia că expozițiile au reușit să atragă atenția marelui public asupra totalității unei opere de căpetenie în cultura secolului al XX-lea. Puțin cunoscută în ansamblul ei și doar de către avizați, opera lui Picasso a adăugat acum noi punți de cunoaștere artistică acestui public și mai ales generației tinere. Pentru că majoritatea vizitatorilor au fost tineri, mai ales nu acei tineri care se dau în vînt după ultimul snobism sau teribilism pictural ori vestimentar (în treacăt fie spus, părul tinerilor parizieni este mult mai scurt decît se spune, iar minijupele sînt mai curînd o raritate), ci băieții și fetele pentru care dorința de frumos este un ideal de viață.

De altfel, am avut posibilitatea să mă conving de cele spuse de conservatoarele muzeului, văzînd pasiunea cu care mulți studenți completau fișa amănunțită consacrată verificării cunoștințelor despre Picasso. Interesîndu-mă despre ecourile la expoziție, am aflat că, potrivit celor declarate de marele pictor d-lui Leymarie, marea mulțumire a lui Picasso o constituie larga pătrundere a creației sale în rîndurile maselor.

Înainte de a-și închide porțile, la începutul săptămînii viitoare, expoziția Picasso a inaugurat un sistem sui-generis de licitație. Prin intermediul satelitului „Early Bird", duminică noaptea a fost oferită spre cumpărare una din cele mai noi pînze, pictată la Vallauris (1960). Picasso a donat contravaloarea acestui tablou de dimensiunile 130×195 cm, în tonalități de negru, gri și alb, intitulat „Tînără femeie citind culcată" — adjudecată la orele 2 dimineața la suma de 105 000 dolari, în favoarea Muzeului american de la Fort Worth (Texas) și care a figurat cîteva zile la Grand Palais — pentru restaurarea comorilor artistice ale Florenței. Spectacolul, care a avut loc la Petit Palais, a fost transmis în direct la Paris, Londra, New York, Los Angeles și, bineînțeles, Fort Worth, de către rețeaua americană N.B.C. Lucrările picassiene au fost prezentate telespectatorilor într-o manieră vibrantă de către Yves Montand și Aline Saarinen (văduva unui cunoscut arhitect). Comisarul licitației, Philippe Reims, a declarat, totuși, la sfîrșit : „Găsesc că acest tablou a primit un preț prea mic, cu atît mai mult la o vînzare în scop de binefacere". De altfel, nici un amator francez nu s-a aventurat în cursa pentru această pînză și numeroși au fost parizienii care au regretat că vor recepționa primele emisiuni în culori prin sistemul SECAM abia la sfîrșitul anului.

■

Dacă această ultimă săptămînă aduce avalanșe de amatori de artă plastică spre cele trei palate, Yehudi Menuhin a reunit luni, la Operă, „le tout Paris musical".

...O cupă de bronz avînd desenat un Pan cîntînd din fluier. O inscripție : „Lui Yehudi Menuhin, în amintirea primului său concert la Paris, 6 februarie 1927. Orchestra Lamoureux..." Au trecut exact patru decenii din seara în care dirijorul Paul Paray oferea unui copil-minune această cupă.

Luni seara, Menuhin a omagiat amintirea debutului său parizian printr-un concert extraordinar condus de aceeași baghetă, a maestrului Paul Paray, ajuns astăzi la 80 de ani și venit special din Statele Unite pentru a marca evenimentul. Municipalitatea pariziană a ținut să acorde medalia sa de onoare, într-o solemnitate specială, celor doi muzicieni.

În puținele ore ale ședерii lui Menuhin aici, în asaltul ziariștilor și melomanilor, pentru a-i fura o clipă liberă artistului (care a preferat, oricărui hotel, invulnerabila reședință a prietenului său, ambasadorul britanic la Paris), cuvîntul **România** s-a dovedit o parolă miraculoasă. Yehudi Menuhin mi-a fixat o întîlnire după concert (care s-a prelungit dincolo de miezul nopții) pentru a-mi spune : **„Împletindu-se cu muzica, viața mea se prinde în multe fire de țara dv., pe care am cunoscut-o în atîtea rînduri. Dacă ar fi să exprim la această aniversare și un regret, este acela de a nu-l avea pe George Enescu lîngă mine. Am o mare încredere** — spunea el — **în vitalitatea muzicii și creatorilor din România. Dacă aș aminti doar patru nume dintre cele cunoscute mie — George Enescu, George Georgescu, Florica Muzicescu, Dinu Lipatti — considerate ca venerabile în lumea muzicii, aș spune încă prea puțin".**

Transcriu, la capătul acestui moment de viață artistică pariziană, o ultimă opinie exprimată de Menuhin : **„Europei îi revine, în realitate — în virtutea bogatei sale experiențe istorice — mai mult ca niciodată, un rol de îndeplinit în lumea contemporană".**

Paris, 7 februarie

Yves Montand prezentînd telespectatorilor expoziția Picasso

Nicolae SÎRBU

vicepreședinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice

despre

■ VIZITA DELEGAȚIEI CONSILIULUI NAȚIONAL AL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN U.R.S.S.

Între 16 și 24 ianuarie, o delegație a Consiliului Național al Cercetării Științifice, condusă de Roman Moldovan, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, președintele C.N.C.S., a făcut o vizită în U.R.S.S., la invitația lui V. A. Kirilin, președintele Comitetului de Stat pentru Știință și Tehnică. La solicitarea revistei „Lumea", Nicolae Sîrbu, vicepreședinte al C.N.C.S., membru al delegației, a răspuns redactorului nostru Rodica Georgescu la cîteva întrebări referitoare la această vizită.

— Care a fost scopul vizitei întreprinse de delegația Consiliului Național al Cercetării Științifice în Uniunea Sovietică ?

— Scopul acestei vizite a fost realizarea unui schimb de experiență privind organizarea, îndrumarea și coordonarea cercetării științifice. În cursul șederii noastre în Uniunea Sovietică, am vizitat și am purtat convorbiri la Comitetul de Stat al Consiliului de Miniștri pentru Știință și Tehnică, Comitetul de Stat al Planificării, Academia de Științe a U.R.S.S., Ministerul Învățămîntului și la 19 institute de cercetare și de învățămînt superior, între care: Centrul de calcul electronic al Comitetului de Stat al Planificării, Centrul de calcul electronic al Academiei de Științe, Institutul de fizică „Lebedev" al Academiei de Științe, Institutul de cercetări fizico-chimice „Karpov", Universitatea de Stat „Lomonosov", Institutul politehnic „Baumann", Institutul chimico-tehnologic „Mendeleev" etc. Delegația noastră a vizitat, de asemenea, la Leningrad și Novosibirsk, o serie de institute de cercetare și de învățămînt superior.

— Vă rugăm să ne vorbiți despre cîteva din preocupările actuale ale activității științifice și tehnice în U.R.S.S. care rezultă din vizitarea institutelor de specialitate și din contactele cu oameni de știință sovietici.

— Vizitarea institutelor de specialitate și discuțiile purtate cu oameni de știință sovietici — desfășurate pretutindeni într-un climat ospitalier, de caldă prietenie — ne-a permis să constatăm, în primul rînd, importanța excepțională ce se acordă cercetării științifice ca factor stimulator pentru dezvoltarea economiei naționale. Sînt evidente eforturile mari care se fac pe linia asigurării bazei materiale și a pregătirii cadrelor necesare cercetării științifice, pe linia informării asupra realizărilor științei din străinătate. Evidentă este și preocuparea pentru stimularea inițiativelor în tematica de cercetare și pentru găsirea celor mai potrivite căi de aplicare în producție a rezultatelor cercetării științifice.

Activitatea de cercetare științifică în U.R.S.S. se desfășoară în cadrul institutelor Academiei de Științe, în cadrul institutelor de învățămînt superior (la catedre, în laboratoare și în institute proprii de cercetare), în cadrul institutelor de cercetare departamentale, laboratoare uzinale, stații-pilot etc. Sursele de finanțare ale activității de cercetare se asigură în principal de la bugetul de stat, dar o cotă importantă se asigură de către unitățile de cercetare și prin contractele încheiate cu unitățile de producție.

Pentru a mări eficiența activității de cercetare în sensul aplicării într-un timp cît mai scurt a rezultatelor ei în producție, se organizează institute complexe care, alături de cercetare, au sectoare de proiectare, birouri de concepție pentru aparatură și care urmăresc aplicațiile tehnologice. Se remarcă, de asemenea, eforturile susținute pentru introducerea în activitatea de cercetare a metodelor moderne de calcul și pentru înzestrarea institutelor de cercetare cu mașini electronice de calcul.

Pregătirea cadrelor necesare cercetării științifice constituie o preocupare permanentă a institutelor de învățămînt superior ; în acest sens, studenții din ultimii ani care au aptitudini și dovedesc pasiune pentru munca de cercetare sînt urmăriți în mod deosebit și atrași în activitatea științifică a catedrelor. Se acordă, totodată, o mare atenție perfecționării cadrelor de cercetători prin sistemul aspiranturii — cu și fără frecvență — și a doctoranturii, precum și prin trimiterea la specializare, participarea la manifestări științifice internaționale, invitarea oamenilor de știință din străinătate.

— Vă rugăm să ne expuneți unele aspecte actuale ale relațiilor între cele două țări în domeniul organizării și dezvoltării cercetării științifice și tehnice.

— Ca o apreciere generală a posibilităților de colaborare dintre cele două țări, consider că este posibil și necesar, ca și pînă acum, un schimb larg de experiență, cu prioritate în domeniul științelor tehnice. Prin vizite reciproce ale oamenilor de știință români și sovietici, prin participarea lor la manifestări științifice care se vor organiza în Uniunea Sovietică și în țara noastră, sînt create posibilități de a se realiza un schimb continuu de idei și de experiență. Colaborarea în diversele ramuri ale științei constituie și va constitui un sprijin reciproc în cercetarea științifică pusă în slujba progresului, a dezvoltării economiilor naționale, aducîndu-și contribuția la colaborarea multilaterală care există între țările noastre prietene.

Delegația română la Academia de Științe a U.R.S.S.

RELAȚIILE ȘI COOPERAREA ÎNTRE STATELE EUROPENE

Redacția revistei LUMEA s-a adresat, la începutul acestui an, unor personalități marcante ale vieții politice europene cu rugămintea de a răspunde la următoarele întrebări:

1. În ultima vreme se manifestă o accentuare a tendințelor și inițiativelor pentru dezvoltarea relațiilor de cooperare între țările europene indiferent de orînduirea lor social-politică. Pe ce căi considerați că ar trebui dus mai departe acest efort comun, și cu ce perspective?

2. Cum apreciați contribuția pe care cele două țări ale noastre au adus-o și o pot aduce în continuare la cauza securității europene?

3. Care este rolul contactelor politice, al schimburilor comerciale, culturale, științifice pentru o mai bună cunoaștere reciprocă a popoarelor europene și pentru dezvoltarea unui climat de destindere?

Publicăm, în continuare, răspunsurile primite de redacție

Torsten NILSSON

ministrul afacerilor externe al Suediei

Torsten Nilsson este membru al parlamentului și aparține partidului social-democrat. S-a născut în 1905, în provincia Skane. Între 1927 și 1934 a fost întîi secretar și apoi președinte districtual al organizației de tineret social-democrat. Din 1934 pînă în 1940 : președinte al Federației tineretului social-democrat. În 1940 devine secretar al partidului, iar în anul următor este ales în parlament. A activat ca redactor la ziarul „Arbetat" și la revista „Frihet". Ministru al comunicațiilor (1945—1951) ; ministru al apărării (1951—1957) ; ministru al problemelor sociale (1957—1962). Din toamna anului 1962 devine ministru al afacerilor externe al Suediei.

1. După cum se știe, în decembrie 1965, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat în unanimitate o rezoluție, propusă inițial de România, privind promovarea relațiilor între statele europene, indiferent de sistemele lor politice și sociale. Suedia a acceptat cu multă satisfacție invitația de a deveni coautoare a acestei rezoluții, alături de alte țări europene. Sînt convins că această rezoluție poate constitui o bază utilă pentru promovarea țelurilor menționate în întrebarea dv. În timpul ultimei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U., coautorii rezoluției, reuniți la New York, au notat cu satisfacție că rezoluția a fost întîmpinată favorabil și a contribuit la intensificarea eforturilor țărilor europene de a îmbunătăți climatul politic și, prin aceasta, de a promova respectul, încrederea și cooperarea între state cu sisteme social-politice diferite.

Fără îndoială, situația din Europa este caracterizată, în prezent, printr-o flexibilitate sporită și prin intensificarea contactelor între Est și Vest. Această flexibilitate se manifestă prin exprimarea mai frecventă de către oamenii de stat și politicienii din diferite țări a dorinței de a găsi soluții, acceptabile pentru toate părțile, la problemele continentului nostru. De asemenea, se formulează diverse propuneri menite să asigure o evoluție pașnică și stabilă a situației europene.

Este de la sine înțeles că, în Suedia, aceste atitudini sînt salutate cu satisfacție. Se realizează contacte la diverse niveluri. Șefi de stat, miniștri și înalți funcționari se întîlnesc la întruniri și conferințe unde au posibilitatea de a face schimburi de opinii asupra modalităților de facilitare și întărire a relațiilor între țările lor. Oamenii de afaceri și turiștii călătoresc tot mai frecvent peste hotare, ca urmare a reducerii formalităților legate de vize și îmbunătățirii transporturilor aeriene și terestre.

2. Consider că, în scopul realizării securității europene, este foarte important să încurajăm cît mai mult posibil dezvoltarea relațiilor între statele cu sisteme sociale și politice diferite, în domeniile pe care le-am menționat în răspunsul la întrebarea precedentă. O intensificare a acestor relații, pe plan bilateral și multilateral, ar contribui la îmbunătățirea climatului politic în Europa și, prin aceasta, sper, la destindere în întreaga lume. Dacă am realiza acest lucru, problema securității statelor europene din Est și Vest ar deveni mai ușor de soluționat. În ce privește ideea convocării unei conferințe internaționale care să discute, între altele, secu-

ritatea statelor europene, cred că o asemenea conferință ar putea fi utilă, cu condiția să se realizeze un acord general asupra ținerii conferintei și cu condiția ca această conferință să fie pregătită cu grijă.

3. Consider că asemenea schimburi trebuie să fie încurajate cît mai mult posibil. Aș dori să remarc, în acest context, că dispunem de pe acum, sub forma Comisiei Economice O.N.U. pentru Europa, de un instrument care poate fi cu siguranță dezvoltat și mai mult pentru a satisface necesitatea sporirii eficiente a schimburilor economice și comerciale. În ce privește relațiile culturale și științifice, menționez cu satisfacție că la Conferința generală U.N.E.S.C.O., recent întrunită la Paris, a fost adoptată o rezoluție urmărind apropierea între popoarele europene în aceste domenii. Această rezoluție a fost, de altfel, inspirată de rezoluția Adunării Generale a O.N.U. propusă de România, Suedia și alte șapte țări europene și la care m-am referit anterior.

Personal, cred că, la timpul potrivit, și Consiliul Europei (Europei occidentale — n.r.) poate juca un anumit rol în relațiile între statele europene cu sisteme social-politice diferite, de pildă în privința diverselor probleme tehnice de interes comun.

Sînt convins că adîncirea relațiilor în domeniile economic, comercial, cultural și științific va avea un efect concret și pozitiv asupra dezvoltării unor relații politice mai strînse între toate statele Europei, aducînd astfel o contribuție însemnată la menținerea păcii în Europa și în lume.

Ihsan Sabri CAGLAYANGIL

ministrul afacerilor externe al Turciei

Ihsan Sabri Caglayangil s-a născut la Istanbul, în anul 1907. A urmat școala primară la Bilecik, liceul la Istanbul și Ankara iar în 1930 a absolvit Facultatea de Drept din Istanbul. După terminarea studiilor superioare, a ocupat o serie de funcții în administrația de stat și a predat la catedra de psihologie a Institutului de poliție din Ankara. A lucrat apoi în administrația vilayetelor Yozgat, Antalya, Canakkale, Sivas (1948-1954) și a devenit ulterior prefect la Bursa. La alegerile din 1961 a fost ales senator de Bursa din partea Partidului dreptății. În guvernul precedent a fost ministru al muncii. Este ministru al afacerilor externe din noiembrie 1965.

1. Convingerea mea fermă este că încrederea și înțelegerea reciprocă ar constitui baza cea mai trainică a unor acorduri urmărind promovarea păcii și liniștii. Pe de altă parte, încrederea și înțelegerea constituie forma cea mai delicată și dificil de realizat a relațiilor umane. În repetate rînduri omenirea a constatat că neîncrederea și ura pot apărea de la o zi la alta, pornind de la incidente minore, în timp ce încrederea și înțelegerea nu se realizează decît după eforturi lungi și dificile.

Așadar, pentru a asigura securitatea în orice regiune a lumii, este necesar să se depună eforturi perseverente de promovare a încrederii și înțelegerii reciproce. Acest lucru poate fi realizat prin utilizarea deplină a unor programe, bine pregătite și oportune, de contacte bilaterale și multilaterale. Relațiile culturale, acordurile comerciale, schimburile științifice, schimburile de vizite între oameni de stat și alte acțiuni de acest fel pot servi eficient la promovarea cooperării, a încrederii și înțelegerii ; iar acestea, la rîndul lor, ar deschide calea spre destindere și securitate. O asemenea evoluție s-ar putea produce treptat dar, fără îndoială, cu fermitate.

Deosebirile între sistemele social-politice nu trebuie considerate obstacole în calea acestei evoluții. Aceasta deoarece — așa cum e cazul țărilor noastre — absența conflictelor este frecventă între popoarele cu sisteme de guvernămînt diferite. Mai mult, în numeroase domenii se poate constata existența unor interese comune. Consecința naturală a acestei situații ar fi promovarea relațiilor între state și dezvoltarea cooperării, ca o contribuție la reducerea tensiunii și la apropierea perspectivei soluționării principalelor probleme. Aceste argumente justifică, de asemenea, și eforturile coordonate a mai multor țări, interesate de o anumită problemă. O.N.U. oferă un excelent cadru al unei astfel de colaborări multilaterale și poate nu ar fi greu să se găsească alte asemenea organizații în cadrul cărora eforturile unite nu ar putea duce decît la descoperirea unor noi interese comune și la promovarea cooperării.

2. România și Turcia au depus eforturi apreciabile urmărind promovarea cooperării prietenești în numeroase domenii. Am fost bucuroși, în vara anului trecut, să primim vizita delegației române, condusă de Excelența Sa primul ministru Maurer și din care făcea parte și Excelența Sa ministrul de externe Mănescu. Această vizită încununată de succes ne-a oferit ocazia de a cunoaște punctele de vedere ale oamenilor de stat români în legătură cu diverse probleme internaționale. Am constatat că ambele părți erau deopotrivă dornice să promoveze cooperarea bazată pe principiile respectului reciproc pentru independența celor două țări, neintervenției în afacerile interne, egalității în drepturi și suveranității. Pornind de la aceste premise, am hotărît să promovăm cooperarea într-o serie de acțiuni din domeniile tehnic, economic și comercial.

3. În ce privește cooperarea multilaterală, aș vrea să amintesc în mod deosebit colaborarea în vederea dezvoltării turismului între statele balcanice. Peninsula Balcanică fiind înzestrată cu frumuseți naturale și, totodată, fiind o zonă a păcii și liniștii, are resurse promițătoare pentru turismul mondial. Unindu-se în cooperarea în domeniul turistic, statele din Balcani nu numai că ar beneficia de avantajele acestei acțiuni reciproce dar ar dezvolta spiritul colaborării și conlucrării care ar contribui, fără îndoială, la noi contacte între popoarele angajate în această cooperare.

Statele din Balcani ar avea multe de făcut în privința turismului, transportul și comunicațiile fiind una din problemele cele mai importante. Se poate spera că îmbunătățirile în transporturi și comunicații ar contribui la turismul interregional și ar atrage turiști din toată lumea.

Nu poate fi omis faptul că Europa nu e încă un continent care să se bucure pe deplin de pace și securitate, deși încordarea care exista odinioară s-a redus în mod substanțial. Securitatea europeană continuă să reprezinte principala preocupare a țărilor europene. Dar cred că promovarea colaborării, pentru început pe bază bilaterală, prin relații economice, contacte culturale și vizite la nivel înalt, va crea în cele din urmă o atmosferă care, la rîndul ei, să ducă la soluționarea principalelor probleme politice, pentru o pace durabilă pe continent, în condițiile asigurării securității tuturor. Din acest punct de vedere, mă simt încurajat de contribuția pe care cooperarea între Turcia și România o va aduce, cu siguranță, la înțelegerea comună și la imaginea viitoare a Europei.

În lumea științei

După catastrofa de la Cape Kennedy

PROGRAMUL „APOLLO" și riscurile explorării spațiale

Bernard LOVELL
directorul Observatorului de la Jodrell Bank

De cîțiva ani încoace, bugetul NASA a depășit cifra de 5 miliarde dolari pe an și o bună parte din acești bani sînt consacrați, sub o formă sau alta, programului „Apollo". În momentul cînd un american va atinge Luna, costul total al acestui program se va fi ridicat la aproape 50 de miliarde de dolari. Este vorba de o investiție uriașă pentru o singură întreprindere științifică și tehnică. Trebuie să ne reamintim că cheltuielile totale ale întregului proiect „Manhattan", care a produs bomba atomică în timpul războiului, au fost mai mici decît actualul buget anual NASA.

Riscurile sînt atît de enorme încît a fost nevoie de un curaj omenesc de o factură cu totul nouă. Ca un om să se lase închis într-o capsulă plasată în vîrful unei rachete cu o forță de propulsare de 500 de tone și apoi, după ore de așteptare, să fie lansat într-o stare de imponderabilitate, toate acestea cer o rezistență pe care pămîntenii obișnuiți cu greu o pot înțelege. Mulți dintre cei ce au o legătură strînsă cu programul spațial se temeau de ziua cînd o tragedie umană va întuneca strălucirea și elanul zborurilor.

Acum, acest lucru s-a întîmplat și, ca o ironie a soartei, s-a întîmplat pe pămînt, într-o experiență fictivă și nu cu un om aflat în spațiu și imposibil de readus pe Pămînt sau datorită unui incendiu produs în momentul reintrării în atmosferă, cum părea mai probabil.

Aspectele tehnice ale proiectului „Apollo" au fost stabilite după multe discuții și neînțelegeri. Ele sînt ușor de expus, dar proiectul este extrem de dificil de pus în practică. Cei trei astronauți aleși pentru zborul spre Lună urmează să fie plasați inițial pe o orbită terestră. Aici, în timp ce ei ar înconjura pămîntul la o înălțime de 100 de mile și cu o viteză de 17 600 de mile pe oră, urmează să aibă loc o ultimă verificare că totul se desfășoară în ordine. Numai după aceea, racheta va fi repusă în acțiune pentru a scoate nava aeriană din orbita terestră și a o trimite pe o traiectorie lunară cu o viteză de 25 100 mile pe oră, așa cum s-a făcut în mai multe rînduri cu navele spațiale fără echipaj — „Surveyor" și „Luna". După aproximativ 80 de ore de zbor, în cursul cărora astronauții vor efectua unele manevre, ei se vor afla în vecinătatea Lunei spre care se vor îndrepta cu o viteză de peste 6 000 mile pe oră. La un moment dat, care trebuie să fie precizat pînă la fracțiunea de secundă, declanșarea retrorachetelor va încetini viteza navei spațiale în așa fel încît aceasta să intre în orbita lunară la o înălțime de aproximativ 60—100 mile.

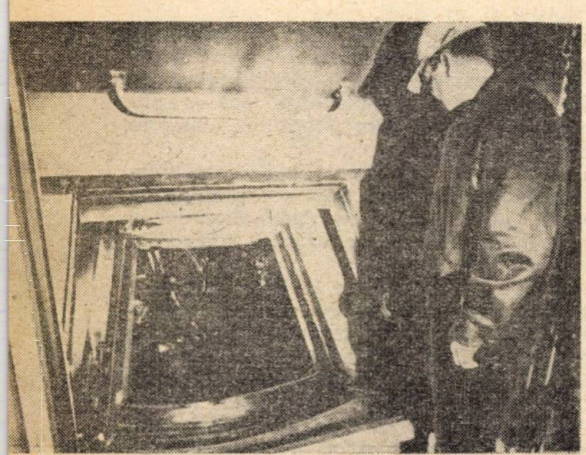

Anchetatorii examinează interiorul cabinei spațiale „Apollo", în care și-au găsit tragicul sfîrșit cei trei cosmonauți americani.

În acest stadiu, doi dintre astronauți se vor afla într-un compartiment separat, denumit L.E.M. (Lunar Excursion Module) care se va desprinde de nava-mamă și va ateriza pe locul ales pe Lună. Cel de-al treilea astronaut va rămîne pe orbita lunară, în nava-mamă. Se urmărește ca L.E.M. să aterizeze pe suporturi care vor servi ulterior drept rampă de lansare lunară. O dată misiunea terminată, cei doi oameni de pe Lună se vor lansa pe o orbită lunară și se vor întîlni cu nava-mamă care, la rîndul ei, se va desprinde de pe orbita lunară pentru călătoria de întoarcere.

Reintrarea finală în atmosfera terestră se va dovedi probabil cea mai periculoasă parte a acestui proiect. Astronauții se vor apropia de Pămînt cu o viteză de 25 000 mile pe oră. Dacă, la intrarea în atmosferă, nava va forma față de verticală un unghi prea îngust, se va aprinde. Dacă unghiul va fi prea larg, nava spațială va scăpa din atmosferă și se va pierde pentru vecie în spațiu. De fapt, variația posibilă a unghiului de reintrare este de numai aproximativ 2 grade.

Fiind preferată altor proiecte, cum ar fi zborul direct Pămînt-Lună sau construirea unei mari nave spațiale pentru o întîlnire pe orbite terestre, metoda întîlnirilor pe orbite lunare a fost adoptată în 1963. Deosebirile între diferitele concepții sînt mici în comparație cu amploarea întregului proiect — căci orice metodă ar fi deosebit de dificilă și periculoasă — dar în America există astăzi numeroase persoane care consideră că a fost adoptată o hotărîre greșită.

În 1963, cînd s-au formulat liniile generale ale acestui program, se spera că nava spațială „Apollo" va fi experimentată pe o orbită terestră în 1965. În următorii doi ani se spera că ea va face eventual o călătorie în jurul Lunei fără să aterizeze, și se va înapoia pe Pămînt. Unei asemenea acțiuni avea să-i urmeze lansarea pe o orbită lunară, fără aterizare, în 1968, urmînd ca în perioada 1968—70 să se producă aterizarea unei capsule L.E.M. În mod inevitabil, în realizarea acestui proiect s-au produs numeroase schimbări și amînări. Lansările preliminare fără echipaj au întîmpinat dificultăți. Racheta lunară „Ranger", cu instrumente la bord, a înregistrat atîtea eșecuri încît părea probabil că lipsa de cunoștințe cu privire la suprafața lunară va fi elementul care va ține în loc programul „Apollo", deoarece nu se pot înregistra decît puține progrese în proiectarea capsulei L.E.M. atîta timp cît nu se stabilește duritatea suprafeței Lunei și alte caracteristici ale acesteia.

Încheierea lansărilor de proiectile „Ranger", trimiterea pe Lună a unei nave spațiale „Surveyor" și punerea pe orbită a altor nave „Surveyor" au furnizat toate informațiile preliminare esențiale despre suprafața lunară. Programul „Gemini" a înregistrat și el în 1966 succese, iar sarcinile întîlnirilor și apropierii vehiculelor aflate pe orbită, atît de esențiale pentru proiectul „Apollo", au fost realizate. Nava spațială „Apollo" cu trei oameni pe bord urma să fie lansată în februarie, la mai puțin de doi ani după cele mai optimiste termene fixate obiectivului inițial.

Este puțin probabil că episodul tragediei „Apollo" va opri în loc programul sau va provoca o amînare mai importantă a obiectivelor lui. Se pune însă întrebarea dacă el merită cheltuielile și marea risipă de eforturi omenești și de cunoștințe, cînd există riscul atît de mare al unei alte tragedii.

Proiectul nu s-a bucurat niciodată de sprijinul unanim al savanților, iar astronomii, a căror știință ar avea desigur cel mai mult de cîștigat de pe urma realizării unui asemenea proiect, s-au opus aproape în totul programului „Apollo". Acest lucru nu poate surprinde dacă ne reamintim că progresele în domenii importante ale astronomiei sînt ținute astăzi în loc datorită lipsei unor telescoape care costă aproximativ 20 de milioane de dolari. Chiar mulți dintre cei care consideră obținerea unor cunoștințe despre Lună ca avînd o importanță cardinală pentru înțelegerea de către noi a procesului originii și evoluției sistemului solar sînt de părere că aceste informații ar putea fi obținute mai ieftin și mai grabnic prin explorări realizate cu nave fără echipaj.

În orice caz, explorarea Lunei și a sistemului solar cu ajutorul unor nave spațiale cu echipaj, date fiind dificultățile și răspunderile pe care o asemenea acțiune le implică, este o sarcină a întregii omeniri și reclamă o largă cooperare.

(Din **The Times**, nr. 56852)

contrapunct

Teodor MAZILU

...CU DEMNITATE CU TOT

Demnitatea nu e un atribut exclusiv al naturii umane, firmele comerciale au şi ele demnitatea lor. Pentru păstrarea şi întreţinerea unei ţinute aristocratice, pline de morgă, se cheltuiesc bani frumoşi. Adevărul simplu că „obrazul subţire cu cheltuială se ţine" este valabil şi în cazul firmelor comerciale. Dar demnitatea şi aerul plin de siguranţă al unor firme comerciale ascund de multe ori impasul financiar... Ca şi unii oameni, firmele cu pricina n-au altceva de pus la bătaie decît demnitatea şi un prestigiu vechi, dar putintel uzat. Demnitate au, demnitate oferă... Cu cît impasul financiar e mai adînc, cu atît demnitatea devine mai ţeapănă şi mai ţanţoşă, doar-doar nu s-o vedea mizeria.

Plină de morgă era şi firma engleză „Rootes". Avea, de ce să n-o recunoaştem, o ţinută perfectă. Ea, săraca, ducea o viaţă peste puterile ei, ducea o viaţă pe picior mare — dar acest efort de a face impresie în societate nu se observă la vreme. Se hrănea din vechea demnitate, cum se hrănesc actorii bătrîni din amintiri. Demnitatea, săraca, nu e nici ea un sac fără fund. Dacă n-o întreţii şi n-o primeneşti, dacă n-o justifici, se duce de rîpă. Firma „Rootes" se ducea de rîpă, dar tot demnă era. Doar demnitatea îi mai rămăsese şi nu voia să renunţe la ea. Ţelul firmei „Rootes" era să păstreze aparenţele.

Cunoscîndu-i situaţia financiară, firma americană „Chrysler" privea cu linişte aceste dramatice zvîrcoliri ale unei demnităţi aflate la mare ananghie. Fără o bază financiară solidă, e ridicol să-ţi ridici fruntea spre soare. Pe „Chrysler" n-o impresiona cîtuşi de puţin aerul degajat al firmei „Rootes" ; ştia ce ştia.

La momentul oportun, „Chrysler" i-a propus fuzionarea. „Rootes" a protestat jignită. Vechea demnitate nu-i dădea pace. Cu un aer superior, a respins oferta... A respins oferta şi a rămas cu demnitatea... „Chrysler" nu s-a lăsat însă emoţionată. Simţea că prestigiul bătrînei „Rootes" îşi trăieşte ultimele zile. Lui „Rootes" a început să-i fie frică de propria sa demnitate. Demnitatea o împiedica să trăiască. Şi, aşa cum se întîmplă şi cu unii oameni, firma „Rootes" şi-a devorat demnitatea care mai mult o încurca decît o ajuta... Preţul acestui sacrificiu a fost fixat la 20 de milioane de lire sterline. Umilită, firma „Rootes" a supravieţuit — a renunţat la romantica ei aspiraţie de a muri în picioare.

...Şi aşa, firma americană „Chrysler" a înghiţit firma engleză „Rootes" cu demnitatea ei cu tot.

— Trebuie să-l convingem pe tătucu' să ne dea consimţămîntul !

(Din The Christian Science Monitor-Boston)

Art BUCHWALD

PORTRETUL PREŞEDINTELUI

Este regretabil că, după tot ce a făcut preşedintele Johnson pentru arte, artiştii nu sînt în stare să-i facă nici măcar un portret ca lumea. S-a aflat că preşedintele a refuzat cu indignare un portret al său pictat de pictorul Peter Hurd, spunînd : „Este lucrul cel mai urît pe care l-am văzut vreodată". Johnson şi-a exprimat dezaprobarea faţă de portretul lui Hurd, declarînd că este prea mare, clădirea Capitoliului pictată pe fundal este prea luminată, iar stilul general nu seamănă cu al celorlalte portrete care împodobesc pereţii Casei Albe.

Mulţi oameni, printre care critici de artă şi directori de muzee, i-au luat apărarea lui Hurd. Pînă în prezent însă, prea puţine persoane au venit să susţină punctul de vedere al preşedintelui. Eu, unul, doresc să fac parte din această minoritate.

Sînt convins că preşedintele are tot dreptul să refuze un portret al său dacă este de părere că acesta nu corespunde imaginii pe care şi-a făcut-o despre propria sa persoană. După cum am văzut din fotografii, asemănarea lasă mult de dorit. În portretul lui Hurd, preşedintele pare să privească visător, în gol, ca şi cum ar căuta un om politic amabil sau un consens. Buzele sale sînt atît de strînse încît s-ar spune că abia a ieşit de la o conferinţă cu un grup de guvernatori democraţi. Bărbia arată ca şi cum el ar fi ascultat tocmai atunci un raport cu privire la Vietnam al ambasadorului Cabot Lodge, iar nasul său pare să fi mirosit o nouă demisie din personalul Casei Albe.

Costumul pe care-l poartă este închis la culoare şi conservator, cu o vestă care dă impresia că preşedintele ar putea fi un agent imobiliar bogat sau un producător de televiziune cu succes. Cît despre cartea pe care o ţine în mînă, aceasta are aerul că ar fi fost scrisă de Arthur Schlesinger.

Dar să lăsăm o clipă portretul. Nu e greu de înţeles de ce nu este de acord preşedintele cu modul în care a plasat Hurd Capitoliul pe fundal. Oricine cunoaşte personalitatea preşedintelui ar trebui să-şi dea seama că singurul mod potrivit de a-l plasa pe preşedinte în cadru ar fi fost pe Capitoliu, cu un picior pe Senat şi cu celălalt pe Camera Reprezentanţilor. În plus, dacă ar fi studiat mai atent subiectul, Hurd ar fi pictat lumina care învăluie Capitoliul ca provenind de pe faţa preşedintelui, nu din interiorul clădirii însăşi.

Preşedintele Johnson se plînge de dimensiunile Capitoliului, care în portret reprezintă o şesime din talia sa. S-ar putea deduce că în viaţa preşedintelui Capitoliul joacă un rol important, cînd toată lumea ştie că de fapt lucrurile stau exact invers.

Sînt de părere că Hurd ar trebui să încerce din nou. Ar putea începe prin a-l înfăţişa pe preşedinte zîmbind, ca şi cum ar fi aflat tocmai atunci că Bobby Kennedy a avut un accident la schi. În loc de o carte ar putea să ţină în mînă sondajele de opinie Gallup şi Louis Harris pe 1964. Iar în locul Capitoliului, ar putea să plaseze ranchul texan al preşedintelui sau rîul Pedernales.

Multe muzee doresc să achiziţioneze portretul lui Hurd, dar cred că nu ar fi drept să fie expus în public, în special cînd se ştie că preşedintele nu-l aprobă. Orice s-ar spune despre gusturile preşedintelui Johnson în materie de artă, cel puţin ştie ce-i place.

(Din The Herald)

Elena Văcărescu – diplomat

Elena Văcărescu și Nicolae Titulescu, în mai 1935 la București.

O recentă solemnitate a omagiat, în prezența mai multor personalități franceze și române din capitala Franței, memoria Elenei Văcărescu, una din reprezentantele de frunte ale culturii românești, poetă și diplomat, descendentă a familiei de trainic renume în istoria literară și politică a țării noastre — familia Văcăreștilor. Aducem în acest articol cîteva din mărturiile activității ce a înscris-o pe Elena Văcărescu în cronica diplomației culturale a secolului nostru.

Născută în București, la 15 octombrie 1866, în casa poeților Ienăchiță și Iancu Văcărescu, descendenta marilor patrioți și cărturari români a trăit cea mai mare parte din anii săi în Franța unde a și încetat din viață, la 17 februarie 1947.

Membră corespondentă a Academiei Române, scriitoare și poetă talentată, de mai multe ori premiată de Academia Franceză pentru valoroasele sale lucrări literare în care și-a descris și cîntat atît de frumos țara, Elena Văcărescu era considerată la Paris „cea mai celebră dintre scriitorii străini de limbă franceză" și un mesager al dorinței de pace a poporului român. Pentru talentul său și serviciile aduse Franței și cauzei prieteniei tradiționale româno-franceze, Elena Văcărescu primește, în iunie 1927, înalta distincție de „Cavaler al legiunii de onoare" (conferită de Aristide Briand).

Vreme de mulți ani consilieră specială de presă și consilieră culturală a legației române la Paris, ea a fost totodată fondatoarea și președinta Cercului Analelor din București, cea mai veche instituție de conferințe franco-română ; a fost membră în Comitetul național de cooperare intelectuală și delegată din partea guvernului român pe lîngă Institutul Internațional de cooperare intelectuală din Paris. Elena Văcărescu a deținut de asemenea președinția Comitetului Internațional pentru difuzarea artistică și literară prin cinematograf (C.I.D.A.L.C.), a fost delegată în Comitetul Confederației Internaționale a muncitorilor intelectuali și președintă de onoare a Academiei Feminine de Litere, membră în Comitetul permanent de litere și arte de pe lîngă Liga Națiunilor.

Convinsă că prezența României în străinătate „trebuie manifestată în cît mai multe împrejurări cu putință" și că fiecare omagiu ce i se aduce personal se răsfrînge direct asupra țării noastre, Elena Văcărescu a desfășurat o bogată activitate de conferențiar pe meridianele Europei. Înzestrată cu un mare talent oratoric ea era, după cum scriau corespondenții de presă, „una din cele mai apreciate conferențiare din Franța". De un remarcabil succes s-au bucurat conferințele sale despre România ținute la „Universitatea Analelor" din Paris, la asociațiile studențești, franceze și internaționale, la „Cercul de studii mediteraneene" din Nisa etc.

Într-un raport din 1 septembrie 1933, înaintat ministrului de externe de atunci al României, Nicolae Titulescu, scriitoarea nota între altele : „Înalta bunăvoință de care mă bucur în Franța mi-a permis de a face parte, ca singură străină, din juriul «Fémina», care decernă premiul romanului, premiu tot așa de dorit ca acela decernat de Academia Goncourt...". În continuare, ea arăta că a prezidat ședințele Academiei Feminine de Litere, ale Cercului „Georges Sand" și — la dorința exprimată de „Comitetul Latinitatis" — a reprezentat pe ministrul educației naționale al Franței la una din ședințele Comitetului.

Cunoscută în cercurile intelectuale și politice ale vremii, Elena Văcărescu a fost sărbătorită la 1 iulie 1937 de către prietenii și admiratorii săi în sala Chopin din Paris. Cu acea ocazie, Paul Reynaud, deputat și fost ministru, a vorbit despre acțiunea și ideile ei politice ; Marcel Prévost, membru al Academiei Franceze, despre activitatea ei de conferențiar ; Fernand Gregh, despre poezia ei ; William Gordon, despre raporturile scriitoarei cu Anglia și cu literatura engleză ; ducesa de la Rochefoucauld, despre rolul ei în societatea franceză etc.

Participarea Elenei Văcărescu la congrese, întruniri, sesiuni științifice și literare, cercuri de studii, a fost larg remarcată. Crearea cercului de studii geografice „La Femme et l'Univers", care primea adeziunea personalităților feminine franceze și străine dornice de a colabora la apropierea între națiuni, prin înlesnirea călătoriilor de studii, se datorește, de asemenea, inițiativei Elenei Văcărescu.

Elena Văcărescu a stabilit, totodată, la Paris legături trainice de prietenie cu reprezentanți de seamă ai vieții culturale și politice din Franța, între care Jules Romains, Marcel Prévost, Raymond Poincaré, Aristide Briand, Édouard Herriot, Paul Boncour, Paul Reynaud și alții.

■

Elena Văcărescu a desfășurat în același timp o susținută activitate diplomatică în cadrul Ligii Națiunilor. În calitate de secretară a delegației române și delegată permanentă a țării noastre la Liga Națiunilor, ea a participat, în perioada 1920—1939, alături de Nicolae Titulescu, Gheorghe Țițeica, George Oprescu și alți intelectuali români proeminenți la dezbaterea unor importante probleme ale vieții politice și culturale internaționale.

Geneva, Liga Națiunilor. La sesiunea din iulie 1930 a Subcomisiei pentru litere și arte. În prim plan : Elena Văcărescu și Paul Valéry (al treilea din stînga)

În discursurile rostite de la tribuna Ligii Națiunilor, în intervențiile din cursul dezbaterilor și în convorbirile cu diferite personalități politice, Elena Văcărescu a susținut necesitatea unor acțiuni menite să contribuie la menținerea și consolidarea păcii prin colaborarea și apropierea între popoare. Ea considera că un rol important în realizarea acestui deziderat revenea Comisiei de Cooperare Intelectuală a Ligii Națiunilor, creată de Adunare în 1922, precum și Institutului Internațional de Cooperare Intelectuală din Paris [1]). Vorbind despre importanța cooperării intelectuale, diplomata română sublinia, în septembrie 1927, că ea corespunde dorinței unanime, „care se ridică din toate colțurile pămîntului, pentru a lega popoarele între ele".

„Ideea de pace se îmbogățește în fiecare zi cu noi prestigii" — declara ea în Comisia de Cooperare Intelectuală, la cea de-a VIII-a sesiune a Adunării Ligii Națiunilor — atrăgînd totodată atenția că opera de pace nu va prospera decît în măsura în care puterea sa asupra opiniei mondiale „se va materializa sub forme tot mai numeroase și aspecte mai variate".

Călăuzită de aceste idei, Elena Văcărescu a militat activ pentru triumful solidarității intelectuale și morale a omenirii. Analizînd noile condiții de existență, create ca urmare a progreselor înregistrate în toate domeniile, ea a ajuns la concluzia că „presiunea sigură a legilor trainice ale solidarității ni se impune", iar oamenii trebuie să tragă din această situație „o elementară lecție de înțelepciune". „Atîta timp cît indivizii și societățile vor continua să trăiască într-o lume nouă cu convențiile și obiceiurile lumii vechi", efortul pentru îmbunătățirea situației lor, pe linia cunoașterii și apropierii, va fi zadarnic, declara Elena Văcărescu în Comisia de Cooperare Intelectuală, la 9 octombrie 1933.

În acest cadru de preocupări Elena Văcărescu menționa utilitatea unora dintre inițiativele Institutului Internațional de Cooperare Intelectuală din Paris : organizarea unei corespondențe între personalitățile eminente ale lumii asupra subiectelor interesînd viitorul umanității, reuniuni ale savanților și artiștilor, ținerea unor conferințe de înalte studii internaționale, acordarea unei atenții sporite științelor sociale și politice. După ce în sesiunea Adunării Ligii Națiunilor din anul 1928 propusese traducerea capodoperelor literare scrise în limbi puțin răspîndite, la 26 noiembrie 1936, în cadrul Comisiei de Cooperare Intelectuală, Elena Văcărescu a propus înființarea unei biblioteci pe lîngă Institutul Internațional din Paris, care să cuprindă capodoperele literare scrise în limbi puțin cunoscute în afara frontierelor naționale.

Pornind de la convingerea că literaturii îi revine un rol important în slujirea idealurilor nobile ale păcii și cooperării, Elena Văcărescu s-a pronunțat în favoarea scrierii unor opere literare populare. În calitate de membră în Comitetul permanent de Litere și Arte de pe lîngă Liga Națiunilor, ea declara, la 12 iulie 1937, cu ocazia discutării problemelor literaturii : „Pentru acest om nou, foarte legat de concret și real, cu imense resurse de ingenuitate și prospețime, literaturile de mîine vor scrie opere pline de conținut, de claritate, de optimism și acțiune ; opere mai puțin receptive la prejudecățile, convențiile și clișeele literare de astăzi ; opere care, fiind populare, vor fi cu atît mai puternice și mai mobilizatoare".

■

Diplomata română a acordat de asemenea atenție activității Oficiului Internațional al muzeelor [2]) care — prezentînd publicului colecții de artă, editînd publicații de specialitate, cataloage, gravuri — dădea în același timp muzeelor posibilitatea de a comunica între ele, „proclamînd ceea ce posedă de valoare în sînul lor".

Preocupată de rezolvarea unor probleme umanitare și sociale, Elena Văcărescu a manifestat un viu interes pentru protecția copilului și tineretului, pentru educația morală și intelectuală a acestora. Descriind dezbaterile din cadrul Comisiei a V-a a Ligii Națiunilor, însărcinată cu studierea acestor probleme, delegata țării noastre îi scria lui Nicolae Titulescu, în septembrie 1933 : „Această chestiune a protecțiunii copilului și tinerimii mă preocupă în cel mai înalt grad. Ea se zbate în mijlocul unor nenumărate dificultăți, dintre care criza financiară este cea mai importantă". Despre situația grea a tinerei generații, Elena Văcărescu observa, cu îngrijorare, în același raport : „Pericolul la care este expusă astăzi tinerimea, și prin aceasta umanitatea întreagă, a tulburat profund cea de-a V-a Comisiune", care a cerut Adunării, printr-o rezoluție adoptată în unanimitate, „de a binevoi să ușureze activitatea socială a Ligii Națiunilor în această privință".

Influența considerabilă a cinematografului a fost deseori subliniată de Elena Văcărescu de la tribuna aceleiași organizații internaționale : „Am spus-o fără încetare, o vom repeta neobosit, că cinematograful poate să reprezinte în educarea copilului și mai ales a adolescentului, un pericol imens, sau un imens ajutor...". Convinsă de acest mare adevăr, oratoarea făcea un călduros apel la Liga Națiunilor „pentru a da atenție cinematografului", cerîndu-i să se asocieze la toate eforturile făcute de Institutul Internațional din Paris în scopul „de a propaga influența cinematografului, cînd ea este bună, și de a căuta să o împiedice, cînd pare vătămătoare". Recunoașterea contribuției valoroase a Elenei Văcărescu la lucrările Comisiei pentru protecția copilului și tineretului a determinat alegerea sa, la 11 septembrie 1934, în calitate de vicepreședinte al acestei Comisii.

■

Diplomata română a continuat și după cel de-al doilea război mondial opera nobilă căreia i-a consacrat (cum observa ziarul „Espoir" în februarie 1947) „inteligența sa luminată de experiența atîtor ani de diplomație la Geneva". Apreciindu-i activitatea depusă în slujba colaborării dintre popoare în perioada dintre cele două războaie mondiale, guvernul român i-a încredințat, în septembrie 1945, misiunea de a reprezenta România, în continuare, la Institutul de Cooperare Intelectuală [3]). Cu un an mai tîrziu, Elena Văcărescu făcea parte din delegația țării noastre la Conferința de Pace de la Paris, încununînd în acest fel, în mod simbolic, întreaga ei activitate închinată idealului de înțelegere între popoare.

Constantin I. TURCU

[1] Institutul Internațional de Cooperare Intelectuală din Paris a luat ființă în septembrie 1924, ca urmare a hotărîrii Consiliului și Adunării Ligii Națiunilor.

[2] Organism creat în cadrul Institutului Internațional de Cooperare Intelectuală de la Paris.

[3] Atribuțiile acestuia au fost preluate, în 1946, de către U.N.E.S.C.O.

DALLAS, NOIEMBRIE 1963

Al patrulea capitol al cărții lui William Manchester, „Moartea unui președinte", descrie împrejurările în care președintele Lyndon Johnson și suita sa au părăsit spitalul din Dallas.

Agentul Youngblood se teme pentru Johnson

Pentru majoritatea persoanelor care se aflau la Parkland, sosirea unui preot anunța epilogul dramei. Toate aceste persoane văzură în haina neagră a preotului semnul universal recunoscut al morții. Mac Kilduff îi șopti lui Albert Thomas :

— Se pare că „s-a dus".

Numai Perry nu observă nimic. El se afla tot pe culoar și abatele trecu pe lîngă el. Dar Perry nu vedea nimic. Cu ochii săi negri, umbriți de oboseală, cu trăsăturile încordate în mod bizar, chirurgul privea fix zidul cenușiu.

Abatele Oscar L. Huber se îndreptă de îndată spre Jacqueline Kennedy. Pentru cazurile de moarte subită, el folosea întotdeauna ritualul prescurtat al extremei ungeri și, de astă dată, el urmă în mod mașinal acest obicei. Nu-și consultă de loc cartea de rugăciuni. Doctorul Burkley exclamă :

— Cum ? Asta e totul ?

Medicul nu se adresase niciodată în felul acesta unui preot, dar ceremonia scurtă îl șoca. Evoca în mod prea neplăcut procedeele grăbite ale infirmierelor din sălile de spital. El considera că decesul unui președinte trebuie să dea loc unui plus de solemnitate.

Pentru agenții serviciului secret, Rufus Youngblood și Emory Roberts, preocupați de teama unui complot, toate încăperile spitalului Parkland erau curse posibile. Youngblood ceru un loc liniștit unde Lyndon și Lady Bird Johnson să poată fi puși la adăpost de mulțime. O infirmieră îi conduse la serviciul de medicină infantilă.

Dna Johnson îi urma cu îngrijorare crescîndă. Pînă în ziua aceea, serviciul secret nu le acordase decît o protecție de formă și schimbarea bruscă îi părea amenințătoare. Labirintul prin care treceau îi sporea temerile. Își spunea că i-ar fi imposibil să se înapoieze fără a fi condusă de cineva. În plus, Youngblood, verificînd securitatea locurilor, elimina cele cîteva puncte de reper care ar fi putut fi utile. Într-un pat, pe stînga, se afla un negru.

— Mutați-l, spuse Youngblood infirmierei, iar celorlalți inspectori le ordonă : lăsați toate storurile.

Cînd soții Johnson sosiră în fundul unei săli mari, ei avură impresia că au pătruns în inima spitalului. De fapt, nu făcuseră decît să descrie un mare cerc. Dacă ar fi fost ridicat storul unei singure ferestre, ar fi descoperit că se aflau doar la cîțiva metri de intrarea ambulanțelor.

Salonul de medicină infantilă nr. 13 era locul cel mai calm de la parter. Nu era exact ceea ce dorise Youngblood. Dacă un al doilea asasin ar fi urmat cortegiul pînă acolo — și în confuzia generală singura dificultate ar fi fost aceea de a găsi un loc pentru a-și parca mașina, șansele sale de reușită ar fi fost destul de bune. Cu toate că nu și-ar fi putut vedea ținta, fereastra camerei 13 era singura de la parter în acea parte a clădirii și storul ei lăsat atrăgea atenția. Nu era nevoie ca cineva să fie prea perspicace pentru a-și da seama că în interior, în bătaia unei arme automate sau a unei grenade, se află succesorul lui Kennedy.

Nimeni nu vorbea. El însuși, soția sa și agenții însoțitori nu scoteau nici o vorbă. Lady Bird, sprijinită de zidul din față, își privea soțul. „Lyndon și cu mine nu spuneam nimic, își amintea ea mai tîrziu. Ne priveam doar. Știam ce putea să urmeze".

Nu erau însă siguri de nimic. Nehotărîți, ei așteptau, murind ca toată lumea de dorința de a ști. Johnson trimise un inspector să-l caute pe Roy Kellerman.

— Roy, poți să-mi spui care este starea președintelui ? întrebă Johnson.

— Președintele Kennedy a fost atins, răspunse Roy. Este încă în viață. Starea sa este critică.

— Vrei să mă ții în curent ?

— Da, domnule.

Kellerman intenționa să-și respecte promisiunea, dar el nu mai apucă să vadă această parte a spitalului ; cînd se înapoie la urgență avu prea multe lucruri de făcut.

Ken O'Donnell băgă capul în camera 13.

— Lucrurile par să meargă rău, spuse el. Cred că președintele a murit.

Johnson nu răspunse.

Un agent aduse cafea soților Johnson. Lady Bird, care avea întotdeauna la ea carnete în care își nota ceea ce ea denumea „momentele de neuitat", scoase un carnet din poșetă și începu să-și scrie cu rapiditate impresiile.

Un alt agent îi ceru lui Youngblood să se ducă să telefoneze.

— Nu-l părăsesc nici un moment pe acest om, răspunse agentul.

Dar el dorea să părăsească Parklandul. Din momentul în care sosiseră la intrarea ambulanțelor, meditase la modul de a scăpa de acolo. Nu numai din spital, dar chiar din oraș, care-i devenise de nesuferit. Era un bărbat cu o forță de voință excepțională și își dădea seama că nu-și va putea îndeplini datoria față de soții Johnson atîta timp cît aceștia rămîneau acolo.

Pentru Youngblood, Dallas era un loc al violenței și morții. A rămîne acolo însemna a-ți asuma un risc nebunesc. Love Field era poarta de scăpare firească. Trebuiau să ajungă imediat acolo. Emory Roberts era de aceeași părere și cei doi agenți încercară să-l convingă pe Johnson.

Pentru ei, problema era simplă. Totuși, ea conținea germenele a ceea ce avea să devină o serie întreagă de neînțelegeri. Cei care fuseseră aproape de președintele asasinat nu puteau înțelege șocul îngrozitor, încordarea neașteptată a noului președinte. Deși îi succedase deja lui Kennedy, Johnson nu-și dădea încă seama de acest lucru și silueta obosită din camera 13 nu semăna de loc cu președintele sigur de sine și calm pe care țara avea să-l cunoască mai tîrziu. Înmărmurit, tăcut, el era mult mai dispus să primească ordine decît să dea. Siguranța de sine îl părăsise.

Doi factori îi sporeau această stare de spirit. Johnson nu era singurul care nu putea să se împace cu ideea succesiunii. Personalul îndurerat al lui Kennedy nu se putea hotărî nici el să privească lucrurile în față. În calitate de atașat al aerului al președintelui, Godfrey Mac Hugh era omul cel mai potrivit pentru a se ocupa de transportul aerian spre Washington. În două rînduri, inspectorii îi cerură să vorbească cu Johnson și de fiecare dată el refuză, subliniind că vicepreședintele dispunea de propriul său avion. Al doilea factor era absența lui Jerry Behn, șeful echipei serviciului secret de la Casa Albă. Hotărînd că nu va participa la toate călătoriile prezidențiale, Behn nu rupsese numai cu toate precedentele existente ; el își lăsase agenții fără șef. Dacă ar fi fost acolo, agenții însoțitori din serviciul de medicină infantilă nu s-ar fi gîndit nici un moment să acționeze fără autorizația lui. Dar Behn se afla în aripa de est a Casei Albe, cu mîna crispată pe telefon, așteptînd ca Roy Kellerman să-i comunice știrile. Kellerman era adjunctul său. Putem crede că un adjunct mai energic și-ar fi putut impune autoritatea tuturor agenților serviciului secret din Dallas, deși acest

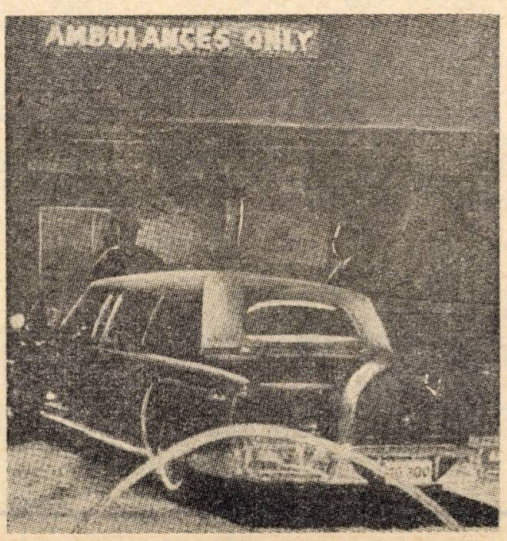

Dallas. Automobilul președintelui Kennedy în fața spitalului Parkland

punct de vedere rămîne de discutat. Youngblood hotărîse să acţioneze din proprie iniţiativă. Dintre toţi agenţii prezenţi, el era cel mai bun de gură şi avea mintea cea mai ageră. El se bucura de asemenea de încrederea lui Johnson. Roberts şi cu el aveau un plan şi nici unul, nici altul, nu erau dispuşi să lase lucrurile pe mîna lui Kellerman. De fapt, nici măcar nu l-au consultat. Deşi Roy era inspectorul răspunzător la Parkland, el nu a fost informat că noul preşedinte avea să părăsească spitalul.

„Să mergem la aerodrom", spune agentul însoţitor. Dar Johnson mai ezită

În camera nr. 13, Roberts îi spuse lui Johnson că a văzut rana de la capul lui Kennedy.

— Preşedintele nu va reuşi să scape cu viaţă, spuse el. Să plecăm de aici.

— Putem oare ajunge la Carswell ? întrebă Johnson cu o voce şovăielnică, făcînd aluzie la baza aeriană militară de lîngă Fort Worth.

Youngblood îl trimise pe agentul Lem Johns să-l întrebe pe un poliţist local care este drumul spre Carswell şi, cînd Johns reveni, toată lumea fu de acord că baza lui Strategic Air Command era prea departe.

— Ar trebui să luăm avionul şi să decolăm, insistă Roberts.

Ezitînd încă, Johnson murmură :

— Poate că preşedintele Kennedy va mai avea nevoie de avion.

Nimeni nu îl întrebă la ce avion se gîndea.

Partenerii la convorbirile din camera 13 au pornit de la presupunerea surprinzătoare că pe aeroportul Love Field s-ar afla un singur avion Boeing 707. În realitate, acolo nu se schimbase nimic. Nici avionul preşedintelui — nr. 26 000 — nici al vicepreşedintelui — nr. 86970 — nu părăsiseră aeroportul. Ambele erau echipate în acelaşi mod, ambele erau înconjurate de paznici. Totuşi, din acel moment, al doilea avion a fost dat uitării. Johnson şi agenţii săi se gîndeau numai la nr. 26000 — Air Force One, numit şi îngerul — avionul al cărui nume trezea fiecăruia amintirea lui John Kennedy. Johnson nu voia să-şi dea aere şi le-a declarat agenţilor săi personali că nu va pleca pînă cînd cineva din statul major al lui Kennedy nu-şi va da aprobarea.

El ar fi preferat să fie chemat Ken O'Donnell. Roberts s-a dus să-l caute pe O'Donnell şi l-a găsit în secţia pentru cazuri dificile.

„Preşedintele a murit, domnule"

— Johnson vrea să plece, îi spuse el. E în ordine dacă vrea să ia avionul ? O'Donnell dădu din cap afirmativ şi Roberts îi relată lui Johnson :

— Ken spune că totul e în ordine.

Dar Johnson continua să aştepte.

Apoi, la ora 13,13, Emory Roberts îi anunţă :

— Preşedintele a murit, domnule.

— Notează-ţi ora, îi spuse Johnson lui lady Bird.

Apoi, către ceilalţi :

— Plecăm. Să facem cît mai puţin tapaj cu putinţă.

— Procuraţi-ne o maşină fără semne distinctive şi un poliţist care să cunoască Dallas-ul cum îşi cunoaşte buzunarele, îi ceru Youngblood lui Lem Johns.

— Trebuie mai întîi să mă duc la doamna Kennedy şi la Nellie, replică lady Bird.

Soţul ei nu numai că era de acord, dar voia s-o însoţească. Youngblood continua însă să ţină frînele ; el insistă ca Johnson să nu părăsească încăperea în care se afla.

Cînd preotul Huber deschise portiera maşinii sale, el fu înconjurat de reporteri. Hugh Sidey de la revista Time îl întrebă :

— A murit ?

— Da, a murit.

Cum însă nimeni nu dăduse încă o declaraţie oficială, cuvîntul unui preot necunoscut nu era suficient.

Ştirea oficială a morţii nu mai putea fi amînată multă vreme. Deşi la spital nu se ştia că preotul Huber dezvăluise adevărul, el nu mai putea constitui o surpriză. Era imposibil ca secretul să mai fie păstrat. Prea mulţi oameni intraseră şi ieşiseră din camera nr. 1 a spitalului de urgenţă. Kilduff îl întrebă pe O'Donnell :

— A murit, nu-i aşa ?

Ken O'Donnell răspunse afirmativ.

— Mi-e foarte penibil să vă înoportunez într-un asemenea moment, se scuză Kilduff. Dar lumea trebuie să afle că preşedintele Kennedy a murit.

— Cum asta, nu se ştie încă? îl întrebă Ken, uimit.

— Nu, n-am comunicat nimic.

— Dv. sînteţi cel care trebuie să aduceţi la cunoştinţă această veste. Faceţi-o. Dar e mai bine să vorbiţi întîi cu Lyndon Johnson.

Un agent îl conduse pe Kilduff prin labirintul alb la secţia pentru cazuri uşoare. La capătul ultimului coridor, spre dreapta, Kilduff văzu spatele solid al viitorului şef de stat. Îşi luă inima în dinţi şi începu : „Domnule preşedinte".

Era prima oară cînd cineva i se adresa lui Johnson cu aceste cuvinte.

Kilduff îi ceru permisiunea să dea publicităţii o declaraţie. Johnson clătină din cap.

— Nu. Mai aşteptaţi. Nu ştim dacă este sau nu vorba de un complot. Trebuie să mă înapoiez la avion. S-au făcut toate pregătirile ca să fiu scos de aici ?

Serviciul secret era pregătit şi Johnson o ştia. Dar el voia să fie sigur că poate părăsi spitalul înainte ca reporterii să fi fost informaţi. După o serie de convorbiri grăbite cu agenţii, Kilduff înţelese. Pe la 13,20, el îi propuse lui Johnson :

— Voi da publicităţii ştirea îndată după ce plecaţi.

— Da, răspunse Johnson. Îndată după plecarea mea, aduceţi la cunoştinţă vestea morţii.

Părăsiră împreună spitalul şi ieşiră în aer liber. Reporterii strigau :

— Ce aveţi să ne spuneţi ?

Cu capul plecat, ca un taur, Kilduff îşi croi drum prin mulţime şi traversă pajiştea îndreptîndu-se spre încăperile în care se adunaseră majoritatea corespondenţilor.

Tremurînd, cu ochii înroşiţi, Kilduff îşi căuta cuvintele. „Este — îi trecu prin minte — prima conferinţă de presă pe care a trebuit s-o ţin pe drum".

— Scuzaţi-mă, spuse el, lăsaţi-mă să respir.

O pauză îndelungată. Apoi îşi reveni. La ora 13,33 îşi umezi buzele.

— Preşedintele John F. Kennedy...

— Un moment ! strigă un fotoreporter ; se auzi clinchetul declanşatorului.

— Preşedintele John F. Kennedy a murit astăzi, la ora 13, ora standard central, aici la Dallas.

La 13,35, ştirea transmisă de U.P.I. apărea pe teleimprimatoarele din întreaga lume : FULGER... PREŞEDINTELE KENNEDY MORT.

„Poliţiştii alergau nedumeriţi"

Ken O'Donnell intrase încă o dată în camera 13 pentru a-i confirma lui Johnson moartea lui Kennedy. O'Donnell insistă de două ori pe lîngă el să se suie în aparatul prezidenţial, Air Force One. După cîte îşi aminteşte Johnson, O'Donnell i-a cerut însă să aştepte pe aeroportul Love Field pînă vor sosi doamna Kennedy şi corpul neînsufleţit al soţului ei.

„Eram, ca şi el, de părere că trebuie să plece cît mai curînd, explică O'Donnell. M-a întrebat dacă avionul — credeam că vorbeşte de Air Force Two, avionul vicepreşedintelui — va fi adus la baza de aviaţie Carswell. I-am spus că nu : drumul cu maşina pînă acolo — 56 km — este prea lung şi ar fi durat prea mult ca avionul să vină în zbor. În afară de asta, oricum, nimeni nu ştia că el pleacă de la spitalul Parkland la aeroportul Love Field ; nu exista nici o primejdie ca cineva să afle acest lucru. Preşedintele şi cu mine nu am vorbit despre avionul prezidenţial Air Force One. Dacă am fi ştiut că vrea să folosească acest avion, am fi luat noi Air Force Two. Ambele avioane erau la fel de bune".

Un lucru este cert : cînd o oră mai tîrziu O'Donnell s-a întîlnit cu Johnson în Air Force One, a rămas la început uluit. Era foarte posibil ca faţă de O'Donnell el să fi menţionat în legătură cu Carswell „avionul" şi să fi crezut că atît el cît şi Ken vorbesc despre acelaşi avion.

Ken îşi dădea prea bine seama că Johnson doreşte foarte mult să plece imediat. El îşi dădea de asemenea seama că văduva preşedintelui Kennedy nu va accepta să părăsească Dallas-ul fără rămăşiţele pămînteşti ale soţului ei şi că, deci, se va pierde timp.

Există însă şi altă posibilitate : poate că noul comandant suprem al forţelor armate dorea ca, într-o situaţie care se putea transforma într-o stare excepţională pe plan naţional, să fie cît mai aproape de comandantul suprem căzut.

Jesse Curry, şeful poliţiei din Dallas, ordonă blocarea aeroportului Love Field de către oamenii săi. Două automobile, fără semne distinctive, aşteptau în faţa spitalului Parkland. La volanul primei maşini se afla Curry însuşi.

În camera surorilor, generalul Godfrey McHugh pregătea zborul, exclusiv pentru familia Kennedy după cum credea el. El îi telefonă pilotului, colonelul Jim Swindal, indicîndu-i ca, din motive de securitate, să-şi ducă avionul pe altă pistă de decolare. Swindal discută însă după aceea cu un funcţionar superior al poliţiei şi nu dădu urmare acestui ordin. El se afla deja în partea cea mai sigură a aeroportului. Cît de sigură — asta s-ar mai putea discuta.

Colonelul George McNally, şeful biroului Casei Albe pentru informaţii, aştepta de asemenea la Love Field. El aprobă măsurile luate de poliţişti pentru a-l proteja pe noul preşedinte, dar îi găsi ridicoli. Poliţiştii, spuse el, „alergau şi sporovăiau nedumeriţi". Dacă ar fi existat o organizaţie care să colaboreze cu atentatorul, atunci — este părerea lui McNally — „complotiştii ar fi putut să pună mîna pe avion şi pe tot restul".

Johnson preia comanda

Plecarea lui Lyndon Johnson de la spitalul Parkland din Dallas s-a asemănat cu un film al lui Charlie Chaplin, cu unul din filmele acelea tulburătoare de rămas bun, în care în cele din urmă rămîn în trenul care pleacă numai cei ce veniseră la gară pentru a-şi conduce prietenii. Confuzie, zgomot, zăpăceală. Albert Thomas, membru al Camerei Reprezentanţilor, a nimerit din pură întîmplare în primul automobil, unde a fost folosit ca o eventuală ţintă pentru gloanţe. Agentul secret Rufus Youngblood l-a condus pe noul preşedinte în maşina şefului poliţiei din Dallas, Jesse Curry. Agenţii însoţitori continuau să fie obsedaţi de ideea unui complot ; de aceea au cerut cu insistenţă două maşini. Dacă un trăgător de elită ar fi recunoscut-o pe lady Bird, el ar fi tras asupra automobilului în care nu se afla preşedintele. Youngblood l-a aşezat pe Homer Thornberry, membru al Camerei Reprezentanţilor, pe locul din faţă alături de Curry, el însuşi a luat loc în spatele lui Johnson şi i-a cerut şefului statului să se adăpostească sub fereastra maşinii. Johnson i-a dat ascultare. În acel moment, Albert Thomas veni dinspre spital. El văzu automobilul în mers, dar nu şi pe preşedintele ascuns.

— Opriţi ! urlă Thomas.

— Înainte ! îi strigă Youngblood lui Curry.

Dinăuntrul maşinii se auzi vocea lui Johnson :

— Cine a fost ?

Youngblood îi spuse numele şi pentru prima oară Johnson luă iniţiativa şi ordonă :

— Atunci opriţi.

Youngblood hotărî să folosească această întîrziere pentru a întări dispozitivul de securitate. Îi ceru lui Thomas să se aşeze în faţă şi îl trase pe Thornberry pe locul din spate, astfel că Johnson stătea acum la mijloc. Orice atentator care ar fi ţintit în preşedinte ar fi trebuit să tragă prin Curry, prin unul din cei doi membri ai Camerei Reprezentanţilor sau prin Youngblood. Apoi porniră.

Între timp, mereu alte obstacole li se ridicau în cale şi le puneau nervii la încercare. De îndată ce Curry porni, apărea ca din pămînt un camion, bloca drumul şi se oprea. Agenţii puneau mîna pe revolvere, dar omul de la volan nu avea nici un fel de intenţie rea.

→

Cîteva secunde mai tîrziu, Curry zădărnici intenţia agenţilor însoţitori de a ajunge la aeroport cu maşini fără semne distinctive : apăsă pe sirena de alarmă a maşinii.

— Încetează ! strigară Johnson şi Youngblood, într-un singur glas. Şeful poliţiei opri sirena. Dar acum agenţii, inspiraţi de şeful lor, apăsară şi ei pe sirene ; urletul lor se auzea pe o rază de doi kilometri. Curry dădu ordin prin radio ca sirenele de alarmă să fie reduse la tăcere.

Restul drumului s-a desfăşurat fără incidente serioase. Este drept însă că coloana nu putea să înainteze decît aproape tîrîndu-se prin circulaţia densă. Pentru agenţii care, încordaţi, aşteptau împuşcături, aceste gîtuiri de circulaţie deveniseră aproape insuportabile şi distanţa li se păru mai mare decît era.

Îndată după sosirea pe aeroportul Love Field, Youngblood strigă :

— Toată lumea să vină sus în cea mai mare grabă !

Toţi pasagerii urcară în avion. Johnson se aşeză imediat în faţa televizorului pentru a asculta comentariul lui Walter Cronkite de la C.B.S. asupra situaţiei.

— Lăsaţi jos toate perdelele avionului, ordonă preşedintele.

— Lăsaţi jos perdelele, repetă Youngblood.

Acum, Johnson era cel care dădea ordine.

Un agent care executa acest ordin văzu prin fereastra avionului un spectacol surprinzător : un automobil gonea spre avion, de-a curmezişul pistei, încălcînd toate măsurile de securitate stabilite. După cum s-a constatat mai tîrziu, era ultima maşină din coloana lui Johnson. Agentul Lem Johns presupusese că maşina prezidenţială nr. 1 fusese adusă pe terenul pentru avioane particulare. Sosit acolo, el a observat imediat greşeala.

Nici unul din pasageri nu protestă. Oamenii din turnul de control priveau uluiţi la maşina care, cu sirena dezlănţuită, gonea pe pista lungă betonată şi se opri în faţa scării avionului cu frînele scrîşnind.

Cu aceasta, acţiunea „ieşirea din spital" s-a încheiat. Dar la spitalul Parkland nu se ştia nimic despre toate astea. Majoritatea agenţilor şi însoţitorilor lui Kennedy, aflaţi la spital, credeau că grupul care, cu o zi mai înainte începuse marele tur al Texasului pe aeroportul internaţional din San Antonio, era încă complet. Şi cînd, în cele din urmă, au aflat despre manevra fulger, nu s-au emoţionat. Omul pe care-l considerau preşedinte murise ; mai departe nu puteau gîndi.

Oamenilor care-l iubeau pe John Kennedy li s-a părut inutil de brusc modul în care Johnson a preluat puterea. Ideea de a aduce ambele grupuri în acelaşi avion s-a dovedit a fi cît se poate de nefericită. Este de asemenea posibil şi de înţeles ca Johnson, sub şocul atentatului, să fi făcut unele lucruri care au ascuţit încordarea. Dar, în primul rînd, lipsa de tact a fost aceea care a provocat dificultăţi. Johnson nu se putea stăpîni — nimeni nu se putea stăpîni în acea după-amiază.

Interesele statului cereau ca la Dallas să aibă loc o demonstraţie de forţă, nu de eleganţă, şi se poate susţine şi punctul de vedere că Johnson a preluat puterea nu prea repede, ci mai curînd prea încet. Statele Unite aveau nevoie de un preşedinte. Dar nici el, nici consilierii săi nu se putuseră încă deprinde cu ideea că Kennedy murise. Atunci cînd se năpusti în salonul avionului prezidenţial Air Force One, Jack Valenti exprimă ceea ce majoritatea mai credea.

— Am venit cît am putut de repede, domnule vicepreşedinte !

Reacţii diverse

Departe, dincolo de Pacific, un alt avion Boeing 707, o copie identică a avionului prezidenţial Air Force One, se îndrepta cu viteză maximă spre patrie. La bordul său se aflau şase membri ai guvernului. Orville Freeman era alături de soţia sa. Ea îi strînse mîna.

— Îmi pare atît de bine că nu te-au făcut vicepreşedinte la Los Angeles.

El dădu din cap şi-şi aminti de Congresul naţional democrat de la Los Angeles, unde fusese luată în considerare propunerea de a-l desemna drept candidat la funcţia de vicepreşedinte. Dacă lucrurile ar fi luat un alt curs, chibzui Freeman, noul şef al Casei Albe s-ar numi acum Orville Freeman.

Asupra lui John McCormack, purtătorul de cuvînt al Camerei Reprezentanţilor, ştirea oficială a morţii avu un efect zdrobitor. Doi reporteri îl căutaseră în restaurantul Camerei Reprezentanţilor pentru a-i relata că Kennedy a fost atins de gloanţe. În următoarele minute apărură alţi corespondenţi şi membri ai Camerei, pentru a-i transmite cele mai noi ştiri.

Cîteva secunde mai tîrziu se spunea că s-au tras focuri şi asupra vicepreşedintelui şi îndată după aceea agenţi ai serviciului secret porniră spre Capitoliu pentru a-l lua pe McCormack sub protecţia lor. Legea succesiunii din 13 iulie 1947 stabilea că preşedintele Camerei Reprezentanţilor este succesorul nr. 2 la preşedinţie. Deci, în cazul în care ar fi fost omoriţi şi Kennedy şi Johnson, McCormack ar fi fost preşedinte al Statelor Unite. Această situaţie l-a afectat pe McCormack cu „o forţă de şoc uriaşă", după cum îşi aminti el mai tîrziu.

Se afla încă în restaurant, aproape paralizat, cînd un membru al Camerei Reprezentanţilor îi strigă că Johnson este sănătos.

Senatorul Barry Goldwater, care îl preţuia şi îl admira pe John Kennedy, îşi exprimă revolta anulîndu-şi participarea la toate manifestările publice. Dar nu toţi adepţii lui Goldwater împărtăşeau opinia lui. Un medic din Oklahoma City îi strigă plin de bucurie pacientei sale zguduite :

— Bravo ! Sper că au lichidat-o şi pe Jackie.

O femeie care se afla în vizită la Amarillo, în Texas, lua masa într-un restaurant la prînz, cînd o bandă de adolescenţi din şcoala de peste drum se năpusti înăuntru.

— Ce spectacol, oameni buni! J.F.K. şi-a dat duhul ! jubilă unul din tineri. Femeia părăsi restaurantul cît putu mai repede dar mai avu timp să vadă că mai mulţi clienţi de la mesele alăturate le zîmbeau elevilor.

Într-o suburbie luxoasă a Dallas-ului, învăţătorii făcură cunoscută ştirea în sălile de clasă, anunţînd că preşedintele Statelor Unite a fost omorît în oraşul lor. Copiii din clasa a IV-a elementară aplaudară spontan.

Şase luni după această tragedie, F.B.I.-ul din Washington primi o comunicare în legătură cu o reuniune care avusese loc la clubul Cosmos. Generalul-maior în rezervă Petro del Valle, fost comandant al primei divizii de infanterie marină, declarase unui grup de ofiţeri în rezervă care-l ascultau cu admiraţie :

— Degetul de pe trăgaciul puştii cu care a fost împuşcat Kennedy a fost degetul Domnului.

Robert Kennedy se pregătea tocmai să zboare la Dallas cînd află ştirea.

Telefonul de pe biroul casei sale din Virginia, o anexă a Casei Albe, sună strident. Robert se năpusti asupra receptorului şi ascultă cîteva secunde. La telefon se afla căpitanul Tazewell Shepard, aghiotantul de marină al preşedintelui.

— O ! A murit ! strigă el.

Un alt telefon sună şi el ; era Edgar Hoover. Într-o convorbire anterioară, el îi promisese ministrului justiţiei că va obţine informaţii mai precise. Tocmai îi fusese comunicat cel mai important amănunt.

— Preşedintele a murit, spuse el, şi închise aparatul.

Nici un cuvînt de regret ; afacerea nu părea să-l mai neliniştească. Doar elocvenţa îl părăsise.

Am putea să fim îngăduitori şi să atribuim această schimbare bruscă sarcinilor grele cărora Hoover trebuise să le facă faţă în acea după-amiază în calitatea sa de şef al F.B.I.-ului. Dar ceea ce a urmat merită să fie menţionat : deşi Robert Kennedy îşi mai exercită în continuare funcţia peste nouă luni, şi deşi biroul lui Hoover se afla la acelaşi etaj cu al ministrului justiţiei, şeful F.B.I.-ului nu s-a deranjat niciodată să facă scurtul drum pe coridor pentru a prezenta condoleanţe superiorului său. Unul din subordonaţii săi cei mai apropiaţi îi scrise lui Kennedy o scrisoare emoţionantă iar funcţionarii departamentului criminal al F.B.I.-ului îi exprimară în scris simpatia lor, dar şeful lor continua să păstreze tăcerea.

Robert Kennedy părea mai calm decît cei ce veneau să-i exprime simpatia lor. Mulţi veneau impulsiv şi, cînd se aflau în faţa lui, îşi căutau zadarnic cuvintele. Multora dintre prietenii săi atitudinea lui Robert li se părea curioasă. Jacqueline Kennedy a avut aceeaşi atitudine în acele zile, ceea ce i-a şocat pe mulţi. „Nu vrem să vedem aci feţe posomorite", îi spuse Robert lui Dave Hackett. Şi pe colaboratorul său, Ed Guthman l-a salutat — zece minute după telefonul lui Hoover — aproape ca şi cum nu s-ar fi petrecut nimic.

— Ce mai faci ? întrebă el.

— Am trecut şi prin zile mai bune, i-a răspuns Guthman cu vocea îndurerată.

— Nu trebuie să fii trist.

— Asta nu-i chiar aşa de simplu.

Johnson privea ecranul televizorului

Cînd Jack Valenti intră în avionul prezidenţial, privirile vicepreşedintelui — cum continua încă fiecare să-l numească pe noul preşedinte —

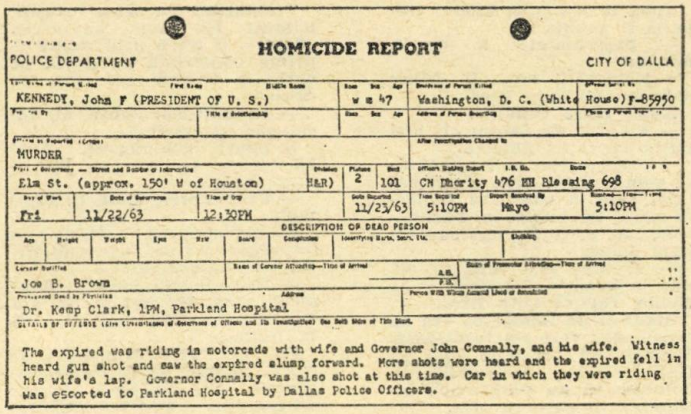

POLICE DEPARTMENT — HOMICIDE REPORT — CITY OF DALLAS

KENNEDY, John F (PRESIDENT OF U. S.) | W M 47 | Washington, D. C. (White House) F-85950

MURDER

Elm St. (approx. 150' W of Houston) | H&R) | 2 | 101 | CN Dhority 476 KH Blessing 698

Fri | 11/22/63 | 12:30PM | 11/23/63 | 5:10PM | Mayo | 5:10PM

DESCRIPTION OF DEAD PERSON

Joe B. Brown

Dr. Kemp Clark, 1PM, Parkland Hospital

The expired was riding in motorcade with wife and Governor John Connally, and his wife. Witness heard gun shot and saw the expired slump forward. More shots were heard and the expired fell in his wife's lap. Governor Connally was also shot at this time. Car in which they were riding was escorted to Parkland Hospital by Dallas Police Officers.

„Kennedy, John F"... Procesul verbal care consemnează moartea prin asasinare a preşedintelui